Poštnina plačana v gotovini. Leto LXII V Ljubljani, v četrtek 29. novembra 1934 Štev. 272 a Cena 1.50 Din

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

SLOVENEC

Ček. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inserate; Sarajevo štv. 7563, Zagreb štv. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Zgodovinski trenutki v Ženevi

Naša spomenica proti Madjarom

Jasno, logično a v mirnem tonu je naša vlada nanizala dokaz za dokazom za krivdo Madjarske pri marsejskem umoru — Naša spomenica je strahotno spričevalo za politično moralo madjarskih državnikov, ki jo mora obsoditi ves kulturni svet

Ženeva, 28. novembra. c. Danes pozno popoldne je prvi jugoslovanski delegat in pooblaščeni minister Jugoslavije pri Zvezi narodov predal tajništvu spomenico jugoslovanske vlade, ki naj podpre z dokumenti pismo, ki ga je tajništvu izročil že jugoslovanski zunanji minister Jevtič. Vsa spomenica obsega 60 strani in je razdeljena v pet poglavij. Ta poglavja pa so zopet razdeljena v odstavke, ki jih spremljajo mnoge slike in mnoge fotografije dokumentov. V uvodu spomenice se naglaša, da je Jugoslavija že tekom zadnjih dveh let ponovno opozarjala madjarsko vlado na delovanje teroristov na Madjarskem. Storjeno je bilo več korakov pri madjarski vladi in to celo brzojavnim potom. Jugoslavija je tudi obvestila madjarsko vlado o prihodu Kelemena Georgijeva na Madjarsko in tudi dala vedeti, da je opravičena sumnja, da pripravlja Georgijev veliko teroristično delo. Vsebina spomenice je ta-le:

Začetki terorističnega delovanja z madjarskega ozemlja

Madjarski častniki pomagajo

O teroristični akciji, ki se je vršila z madjarskega ozemlja proti varnosti jugoslovanske države, ni izključno odločala jugoslovanska emigracija, nastanjena na Madjarskem pred prihodom večjega števila emigrantov in njihovih voditeljev, ki so pripadali akciji »Ustaša«. Tej akciji so ukazovali neki madjarski častniki, ki so prišli v neposredne stike s teroristi in jim dajali potrebna navodila za izvršitev njihovega poslanstva. Prve emigrante je spravila madjarska oblast po vojašnicah in drugih javnih poslopjih. Razen tega so se posamezna madjarska društva (kakor n. pr. društvo »Nemzeti Munkavedleni Fatkalek« in tajno društvo »Arpad Tialic« s svojo teroristično sekcijo »Isiu Garda«) bavila že z illegalno akcijo, naperjeno zoper sosednje države v nameri, da se izpremeni obstoječe stanje. Ko so voditelji jugoslovanske emigracije iskali primerna središča za organizacijo smotrene akcije, so našli na Madjarskem zelo primerno polje. Šli so v vrste organizacije, ki je že obstojala in v kateri so naši emigranti postali samo eden izmed njenih izvršilnih organov. Ta terorizem in njihovo delovanje je tako postalo sredstvo v službi madjarskega revizionizma.

„Prebujena Madjarska"

Teroristična akcija, ki se je vodila z madjarskih tal zoper Jugoslavijo, je obstojala torej še pred ustanovitvijo organizacije »Ustaša« na tem teritoriju. Kot dokaz te aktivnosti, ki se je vršila neposredno pod madjarskimi oficirji, se mora navesti primer Stanka Matkoviča, bivšega poročnika avstro-ogreke vojske, aretiranega v začetku maja 1922, in obsojenega pred okrožnim sodiščem v Zagrebu 20. novembra istega leta. Med razpravo je imenovani Matkovič to-le priznal: Takoj po vojni je postal jugoslovanski uradnik v Zagrebu. Ker se je bal posledic nekega svojega prestopka, zagrešenega v Jugoslaviji, je zbežal na Madjarsko. Tam ga je brž angažirala madjarska poročevalska služba in ga postavila pod poveljstvo kapetana Balanoviča, osebe, ki je pozneje igrala važno vlogo pri velikem številu akcij zoper Jugoslavijo. V tistem času, to je bilo v začetku 1921, se je sestavil poseben komite madjarskega društva »Probujeni Madjari«, čigar cilj je bil »osvoboditev Hrvatske«. Več madjarskih častnikov je posebno aktivno sodelovalo pri delu tega odbora. Matkovič je dal imena teh-le častnikov: Meeger, Petrah, Balanovič, Lukas, Dorič itd. itd.

Meseca aprila 1922 so Matkoviča poklicali v pisarno društva »Prebujeni Madjari«, kjer mu je poročnik madjarske vojske Geza Aderjan v navzočnosti dveh drugih madjarskih častnikov Ilije Lasla in Seseviča rekel, da mora odpotovati v Jugoslavijo zaradi izvršitve atentata na kralja Aleksandra.

Bilo mu je rečeno, da je potrebno, da odpotuje v Jugoslavijo zaradi izvršitve atentata na kralja Aleksandra za časa kraljevskih svatbenih svečanosti. Aretiran, čim je prišel v Jugoslavijo, ga je okrožno sodišče v Zagrebu obsodilo na 5 let robije.

Madjarski major Klar

Prav tako je treba omeniti, da je eden izmed vodilnih šefov teroristov, Gustav Perčec, vzdrževal zveze z madjarskimi oficirji, zlasti z majorjem Klarom, čigar ime bo še često omenjeno v zvezi s teroristično akcijo, ki se je vodila proti varnosti jugoslovanske države, s strani organizacije ustašev na madjarskem ozemlju. V sodbi okrožnega sodišča v Zagrebu, št. 7446/1929 od 30. junija 1931, je ugotovljeno, da ga je neki Anton Herzog poslal v Pečuj k tiskarnarju Janošu Berteju s pismom, naslovljenim na majorja Klara. Ta Herzog se je zadržal delj časa pri tiskarnarju Berteju, ki je vzdrževal zveze z majorjem Klarom in mu dal tudi pismo za Perčeca.

Drugi primer direktne podpore teroristov s strani madjarskih oficirjev je primer z jugoslovanskim vojnim beguncem Stjepanom Febervarijem, ki je bil aretiran v Jugoslaviji po svojem tajnem povratku iz Madjarske. Ta je izjavil pred jugoslovanskimi oblastmi, da so ga po njegovem begu na Madjarsko poslali neki agenti k omenjenemu tiskarnarju Janošu Berteju v Pečuj. V njegovi hiši se je sestal z majorjem Klarom, ki mu je dal potrebna navodila za miniranje savskega mostu med Belgradom in Zemunom.

Proces proti teroristu Andriji Tilmanu in njegovima dvema sokrivcema, ki so bili aretirani avgusta 1930 in obsojeni od državnega sodišča za zaščito države 23. maja 1931, je prav tako pokazal sodelovanje majorja Klara v pripravah za atentate. Omenjeni so izjavili pred sodiščem, da so bili po zaupnikih majorja Klara poslani k omenjenemu Janošu Berteju, kjer jih je sam major Klar učil ravnanja z eksplozivi. Pri drugi priliki se je Tilman sestal v hiši Berteja z dr. Pavelićem, glavnim šefom (Glavnikom) ustašev.

Prvi jugoslovanski emigranti, ki so prišli na madjarsko ozemlje, so bili nameščeni in hranjeni v madjarskih vojašnicah. Tako so bili v začetku leta 1931 teroristi Mijo Seletković, Zvonimir Pospišil in Mio Babić kot begunci iz Jugoslavije nameščeni v vojašnici Fidžiješ v Pečuju.

Ta način postopanja je bil dokaj nezgoden, zlasti v pogledu njihovega terorističnega vežbanja. Zaradi tega neposrednega stika med zločinci in madjarskimi oblastmi je bil velik riziko, da tajna te akcije ne pride na dan, kakor je bilo to že primer s Tilmanom. Ko je imela teroristična akcija zavzeti vse večji in večji obseg, je nastala potreba, da se zločinci koncentrirajo v večjih centrih, da bi se mogli podvreči sistematičnemu vežbanju in strožji disciplini. Zato je Gustav Perčec, eden izmed šefov teroristov, po nasvetu madjarskih oficirjev prišel na idejo, da vzame v zakup posestvo Janka pusto, da bi tam namestil teroristično taborišče. Skrivajoč se pod imenom Emil Horvat je on res vzel v zakup to veleposestvo v začetku jeseni 1931.

Taborišča teroristov

Kar se tiče posestva ki je postalo že slovito v analih mednarodnega terorizma, ni treba ničesar več dodati onemu, kar je bilo že povedano v sporočilu jugoslovanske vlade Zvezi narodov z dne 4. junija 1934. Izjave, ki so jih podali teroristi, aretirani v Franciji, potrjujejo v vseh podrobnostih navedbe jugoslovanske vlade. Teroristi so bili podvrženi strogi disciplini in metodičnemu vežbanju v teroristični obrti.

Treba je naglasiti, da Janka pusta ni bilo edino taborišče teroristov na madjarskem ozemlju. Ker je število emigrantov spričo obilne podpore madjarskih oblasti stalno naraščalo, je bilo treba poiskati še druga taborišča za njihovo namestitev. Po obvestilih, s katerimi razpolagajo jugoslovanske oblasti, so se nahajala teroristična taborišča še v naslednjih krajih

1. **Anamajur,** ki se nahaja 2. km od sela Pešehelja, srez Zala;
2. **Bagola pusta,** ki se nahaja 2 km od Nagy Kaniže;
3. **Belča pusta,** ki se nahaja nedaleč od Barča;
4. **Selo Gelze,** srez Nagy Kaniža;
5. **Skupina emigrantov je bila nameščena v Kapošvaru, v glavni ulici št. 26.** Ta skupina se je pozneje preselila v **Rabamolnari,** srez Vašvar.
6. **Ena skupina je bila** v aprilu premeščena z Janka puste v sosednje mesto **Nagy Kaniža** ter nameščena v ulici Horthy Mikloša v hiši št. 23. Po izjavi Mia Kralja, enega izmed kraljevih morilcev, se je v tej hiši izvedlo tudi žrebanje, na katerem so bili določeni trije morilci, ki so imeli izvršiti atentat na Nj. Vel. kralja Aleksandra. Fotografija te hiše je priložena tej spomenici.
7. **Selo Raba Molnari,** srez Vašvar. V tem selu se je nahajala skupina emigrantov, ki je bila pred nekaj časa v Kapošvaru.
8. **Surda pusta,** ki se nahaja 2 km južno od sela Bečelj. Potrebno je naglasiti, da so vsi omenjeni kraji oddaljeni od jugoslovanske meje največ 20 km.

Mogli bi navesti še cel niz sličnih primerov. To pa ni potrebno, ker je tehnika postopanja vedno ista. Vsi ti ljudje so bili po prestopu madjarske meje aretirani in zaslišani od madjarskih oblasti. Nato so jih držali nekaj dni v zaporu, da bi šef terorističnega organizacije imel dovolj časa, da preveri njihovo identiteto, njihovo prošlost in cilj njihovega prihoda na Madjarsko. Potem so te ljudi stavili na razpoloženje šefu terorističnega organizacije, ki je tako postal absoluten gospodar nad njimi.

Madjarske oblasti pomagajo teroristom čez mejo v Jugoslavijo

Treba je prav tako navesti tudi še drug način podpiranja teroristov s strani madjarskih oblasti ob priliki njihovega prekoračenja madjarske meje pri prehodu v Jugoslavijo, v cilju izvršitve poverjenih jim nalog s strani terorističnega organizacije.

Ker je imel namen izvršiti nalogo, ki mu jo je poverilo vodstvo terorističnega organizacije, je bil terorist Andrija Tilman in tovariši zaradi poskusa atentata, zaradi tihotapstva orožja in razstreliva ter pridobivanja novih teroristov, pred državnim sodiščem obsojen s sodbo z dne 23. maja 1931. Zelo značilno je v tem pogledu, da je, ko je šel na Madjarsko in se sestal s šefom terorističnega organizacije, bil opremljen z veliko količino razstreliva in orožja ter poslan na obmejno orožniško postajo v Berementu. Tilman in njegovi tovariši so kosili in spali na tej postaji, na ukaz komandanta pa sta jih dva orožnika odvedla do jugoslovanske meje. Take operacije so se večkrat ponovile, vedno s pomočjo orožniške postaje v Berementu, vse do aretacije Tilmana in njegovih tovarišev.

Ko je bil aretiran Tilman, so našli pri Tilmanu mnogo razstreliva, ki je bilo zavito v omote z napisom: kraljevska madjarska fabrika v Peremartonu. Ta napis je bil predložen madjarski vladi od kr. jugoslovanskega poslaništva v Budimpešti, ki je ob tej priliki zahtevalo pojasnila o njegovem poreklu. Odgovor, ki ga je dalo madjarsko zunanje ministrstvo z dopisom RP 184 z dne 3. marca 1931 in ki ga prinašamo brez komentarja, se glasi: »Ker obstojajo izvestne omejitve za prodajo teh proizvodov (eksplozivov), je očividno, da je dotična oseba prišla do omenjenega paketa s tatvino ali z navedbo lažnih podatkov prodajalcu. Ker je poteklo že leto dni, odkar so bili prodani, ni mogoče več ugotoviti tožnih dejstev.«

Kdo in kaj so ti teroristi?

Potrebno je premotriti tudi moralno kvalifikacijo in preteklost individujev, ki so člani terorističe bande, zbrane na Madjarskem, kakor tudi ambient, iz katerega so izšli. Glede porekla teroristov je mogoče razdeliti jih v pet kategorij.

Avstro-ogrski oficirji

1. **Bivši častniki avstro-ogrske vojske,** ki so bili popolnoma denacionizirani in ki se po razpadu Avstro-ogrske niso vrnili v svojo novo domovino, ali ki so jo iz različnih razlogov takoj spet zapustili. Ti so se znašli v položaju emigrantov, še preden je jugoslovanska država dobila svojo definitivno obliko. Njihova borba proti jugoslovanski državi datira še iz leta 1919. Med njimi je posebej omeniti generala **Sarkotiča,** ki je z opcijo postal avstrijski državljan in ki mu avstrijska država plačuje vojno pokojnino, polkovnika Ivana **Perčeviča** (enega izmed organizatorjev marsejskega atentata), podpolkovnika **Steva Duiča,** ki je z opcijo postal avstrijski državljan, majorja Stipjetiča, kapetana **Josipa Metzgerja,** ki je osumljen, da je bil eden izmed organizatorjev marsejskega atentata, kapetana **Balenoviča** (ki je stopil v madjarsko obveščevalno službo kot šef na sektorju Barči), kapetana Emila **Lahovskega,** instruktorja v Janka pusti itd. Ti oficirji, ki se niso mogli prilagoditi razmeram v novi nacionalni jugoslovanski državi, so sestavili vodstvo terorističnega pokreta.

Vsekakor gospod Tybor **Eckhart** ni mislil na te ljudi v svojem govoru dne 5. novembra v udruženju inozemskega tiska v Budimpešti, ko je govoril o nesrečnih, ki so pobegnili, goli in popolnoma izčrpani ter brez vseh dokumentov preko madjarske meje, da bi tam zaprosili za azilsko pravico na madjarskem ozemlju.

Z obremenjeno preteklostjo...

2. Veliko število teroristov je imelo zalo obremenjeno preteklost in je bilo že od nekdaj v vrstah zločincev. **Josip Balinović** je bivši oficir, ki je bil obtožen zaradi poneverb. **Emil Lahović,** ki je takoj po vojni stopil v jugoslovansko vojsko, je pobeonil na Madjarsko, ker je pri izvrševanju svojih dolžnosti izvršil neke poneverbe. **Mijo Seletković,** eden izmed najbolj znanih teroristov, je pobegnil na Madjarsko, ker je bil odstavljen s položaja pol. kom. v Djakovu. Zaradi hudih nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvrševanju njegove službene dolžnosti. **Zvonimir Pospišil,** eden od krivcev marsejskega atentata in glavni monter peklenskih strojev na Janka Pusti, je bil, preden je prišel na Madjarsko, zaradi umora obsojen na smrt. Terorist **Krobot** je bil obsojen zaradi telesnih poškodb. Neki drugi terorist z Janka Puste **Hadan Huškič** je bil obsojen od belgijskega sodišča in po prestani kazni pregnan iz Belgije. **Vlada Georgijev-Černozemski,** katerega pravo ime je Veličko Kerin, in je bolgarske narodnosti ter rojen v Kamenici v Bolgariji, morilec Nj. Vel. kralja Aleksandra in g. Barthouja ter instruktor v Sofiji, je umoril bolgarskega narodnega poslanca Timova in je bil zaradi tega zločina obsojen na smrt, nato pa amnestiran. On je bil še enkrat obsojen na dosmrtno robijo zaradi umora Nauma Tomalevskega, zastopnika disidentskega makedonskega komiteja ter je bil ponovno pomiloščen itd. itd.

Iz naših izseljenskih kolonij

3. Tretja katergorija teroristov je bila izbrana iz delavskih izseljenskih kolonij, **Belgiji itd.** Agenta organizacije »Ustaša« **Branimir Jelić** in **Štefan Perič,** ki sta tudi kompromitirana v marsejskem atentatu, sta mnogokrat obiskala te kolonije, da bi pridobila pristaše. Njima je v njunem gnusnem poslu pomagala ekonomska kriza, ki je mnogo jugoslovanskih delavcev v inostranstvu pustila brez dela in brez sredstev. Ti delavci so bili premamljeni z obljubami dobro plačanega dela in lažjega življenja.

Eden od sodelavcev pri marsejskem atentatu, **Ivan Rajič,** je bil pridobljen leta 1931. v **Braziliji,** ter odpeljan v tabor v Janka Pusti. Isti slučaj je bil tudi s **Krobotom,** teroristom, ki je poginil ob priliki eksplozije bomb in peklenskih strojev v svoji hiši. Po izpovedbah aretiranih teroristov je bilo v Janki Pusti okoli 10 emigrantov, ki so prišli iz **Južne Amerike.** Gotovo število je prišlo iz Belgije, tako n. pr. **Josip Zarko, Puškič Hadan** in tako dalje, ker so bili izgnani iz te države.

Reveži, brezposelni...

4. Četrto kategorijo prestavljajo revni delavci, siromašni seljaki in brezposelni, ki so stanovali v predelih blizu naše meje. Oni so bili premamljeni z obljubami gotovega in lahkega zaslužka na Madjarskem. Ti priprosti in lahkoverni ljudje so bili kmalu razočarani. Čim so došli v teroristična taborišča in ko so se tamkaj kompromitirali, niso imeli več možnosti, da bi se osvobodili svojih gospodarjev. Brez denarja, brez izkazil, pod strogim nadzorstvom šefov in instruktorjev v taboriščih na eni strani ter policijskih organov na drugi strani, jim je bilo nemogoče, da bi pobegnili, ne da bi riskirali svoje življenje. Kljub temu nekateri nikakor niso mogli prenašati načina, kakor so z njimi postopali na Janka Pusti in postavljajoč na kocko svoje življenje, so se svojevoljno vrnili v Jugoslavijo, da bi se predali oblastem, kakor je bil to primer z Dragotinom Sikirico, ki je se vrnil 9. maja 1932, Ivanom Mrazom, ki se je vrnil 4. decembra 1932, Marjanom Madžeričem, ki se je vrnil 13. decembra 1932 itd.

Macedonski revolucionarci

5. Končno so bili v peti kategoriji banditov, nastanjenih na Madjarskem, **člani Makedonske revolucionarne organizacije (VMRO).** Pakt o skupnem sodelovanju je bil sklenjen v aprilu leta 1929 med »ustašema« **Pavelićem** in **Perčecem** ter predstavniki Makedonske revolucionarne organizacije ob priliki potovanja prvih dveh v Sofijo. Ta pakt je imel zlasti za cilj, da dobi za »ustaše« potrebne instruktorje, ki bi člane njihove organizacije seznanili z zločinsko obrtjo. Zares za osnovanje šole visokih terorističnih znanosti niso mogli najti boljših banditov, kakor so bili banditi, ki izhajajo iz Makedonske revolucionarne organizacije. Podali so sijajne dokaze o spretnosti v svojem poslu.

Ta zveza med ustaši in Makedonsko revolucionarno organizacijo ni bila nikaka tajnost. V govorih, ki so jih imeli ob priliki svojega obiska v Sofiji 21. aprila 1929 Pavelić in Perčec ter dr. Stanišev za Makedonsko revolucionarno organizacijo z balkona nekega hotela in v času javnega banketa, so propovedovali skupno ilegalno akcijo proti Jugoslaviji. Dne 1. decembra 1933 je bilo jugoslovansko poslaništvo v Sofiji prisiljeno protestirti s svojo noto štev. 1529 pri bolgarski vladi proti delu in početju »ustaša« Marka Došena, ki je v lokalu VMRO najemal teroriste za taborišče »ustaševe«.

Med teroristi znanimi od strani makedonskega komiteta na Madžarskem v taborišču vstašev se lahko omenijo še imena Dimitrija Avramova, delegata VRMO, ki ga je pozneje zamenjal Kiril Drangov, Gligora Midicinova in morilec Vlada Georgijev (izgleda, da je bil ta na Madžarskem, prijavljen pod imenou Bonev). Za tega zadnjega bolgarska policija v svojem pismu z dne 3. novembra 1934 poroča, da je za njim izgubila v Bolgariji sled 15. julija 1932, to je od dneva, ko je bil drugič oproščen kazni, da je on po informacijah te policije bil poslan od strani VRMO hrvaškim teroristom, kjer jih je instruiral.

Madjarske oblasti so vedele

Težko si je zamisliti, da madžarske oblasti niso poznale niti cilje, niti metode dela teroristov in emigrantov na njihovem ozemlju.

Zunanje ministrstvo

Madžarsko zunanje ministrstvo je s svojo noto z dne 26. aprila 1934 št. 12.11. ki jo je poslalo jugoslovanskemu kraljevskemu poslaništvu v Budimpešti javno priznalo. Mi ne dvomimo, da so se od časa do časa pojavljali incidenti, ki so bili povzročeni v stvari zaradi tega, ker so madžarski uslužbenci bili obtoženi za goraj navedeno stališče, od dotičnih zločincev. Način, ki nobenega ni mogel iznenaditi, z ozirom na metode, ki so vsem dovolj znane, katerih se tudi ti ljudje poslužujejo v svojem delovanju. Ne moremo razumeti stališča, ki ga je pri Zvezi narodov Tybor Eckhart, ki je v svojem govoru z dne 5. novembra pred združe-

nim inozemskim tiskom v Budimpešti šel celo tako daleč, da je dejal, da gre tukaj samo za nekaj hrvatskih kmetov na Janka pusti, ki imajo pravico azila.

»Da gre tu za nekoliko hrvatskih seljakov na Janka pusti, ki so našli tu zatočišče, da s svojim tegobnim delom vzdržujejo svoje bedno eksisteneo.«

Bilo bi zelo zanimivo vedeti, kako so zločinci, ki so se posluževali v svoji akciji znanih metod, po marsejskem zločinu postali mirni poljedelci, ki žive od svojega dela.

Toda tudi to službeno priznanje madžarske vlade ni bilo potrebno. Očigledna dejstva, ki jih ni mogoče izpremeniti, dokazujejo, da madžarske oblasti v tem pogledu niso smele imeti nobenega dvoma.

Ustaši se niso skrivali

Na prvem mestu so teroristi na Janka pusti bili člani terorističnega udruženja Ustaša, ki ni niti najmanj skrivalo niti svojega obstoja, niti svojih ciljev in sredstev svoje akcije. To društvo je imelo svoje uradno teroristično glasilo »Grič«, (ki ga je vodil Ivo Perčevič), dalje »Ustaša«, »Nezavisna Hrvatska država«. Teroristi so imeli nalogo, da v čim večjih količinah razširijo izvode »Grič« in »Ustaša« v jugoslovansko-madžarski coni in so ta posel izvrševali na očigled in z vednostjo madžarskih oblasti. Toda vsak omenjenih listov, kakor tudi drugi propagandni letaki so bili eno samo trajno hujskanje na umor Nj. Vel. kralja Aleksandra in članov jugoslovanske vlade, pisanih v najostrejših in najbolj prostaških izrazih.

Na drugi strani so člani ustašev nosili vojaške uniforme, ki so jim bile predpisane celo po statutu. Ugotovljeno je, da so teroristi, ki so pobegnili z Janka puste na jugoslovansko ozemlje, na svojem begu imeli na sebi te uniforme. Fotografija več ustašev v uniformi je priložena temu poročilu. Te uniforme so teroristi nosili zlasti pri svojih vojaških vajah, ki so jih imeli na Janka pusti. Nemogoče je, da bi madžarske oblasti verjele, da bi poljedelski delavci mogli nositi vojaške uniforme izključno za poljska dela.

Poseben denar ustašev

Poleg tega je imela organizacija ustašev, da bi še bolj pritisnila na svoje člane in psihološko vplivala na te neuke ljudi, tudi svoj poseben denar, ki je krožil med njenimi člani. Ta denar, ki je na eni strani imel napis: »Za nezavisno državo«, na drugi strani pa monogram organizacije Ustaša z bombo v sredini, je bil kovan po mnenju jugoslovanskih ekspertov, sodečih po karakteristiki kovanja, v madžarski kovnici v Budimpešti. En komad tega denarja je priložen temu poročilu.

Javne vežbe z orožjem

Končno je očividno, da skupine ljudi, ki so se pod vedrim nebom glasom enodušne izpovedi vseh teroristov, ki so jih podali pred tujimi in pred jugoslovanskimi oblastmi, imele svoje vežbe s strelnim orožjem, bombami itd., niso mogle ostati neznane oblastem v organizirani državi, to temmanj, ker so bile, kakor bo pozneje še povedano, nato opozorjene od jugoslovanskih oblasti. Toda madžarske oblasti se niso omejile samo na pasivno toleriranje, marveč niso pomišljale, da v danih primerih prožijo teroristom tudi aktivno podporo. Ta podpora ni obstojala samo v pridobivanju teroristov na prej obrazloženi način, marveč so madžarski žandarmi čuvali dostop k taborišču, da bi preprečili, da se mu približajo nepoklicani ljudje. Dopisniki tujih listov, ki so prišli, da si ogledajo Janka pusto po marsejskem atentatu, so ugotovili, da so oblasti terorizirale in dajale okoliškemu prebivalstvu posebna navodila o tem, kakšno stališče naj zavzamejo glede dogodkov, ki so se dogajali v tem taborišču.

Upor na Janka pusti

Naposled je meseca decembra 1931 nastala na Janka pusti pobuna proti omenjenemu Gustavu Perčecu s strani njegovih ljudi, ki so mu očitali, da živi razsipno in razuzdano, dočim so oni podvrženi najstrožji disciplini. Zaradi te pobune je kapetan Seletkovič, eden izmed instruktorjev na Janka pusti, telefonično poklical majorja Klara, naj pride na Janka pusto, da pomiri teroriste in vzpostavi red. Major Klar je takoj prišel, toda njegova intervencija je ostala brez uspeha. Zato so poslali po Perčeviča, ki je prišel z Dunaja 18. decembra 1931 na Janka pusto, a vendar tudi njemu ni uspelo napraviti red. Tedaj je intervenirala madžarska policija in odgnala nezadovoljneže, skupina žandarmov pa je ostala več dni na Janka pusti, da bi čuvala šefa teroristov Gustava Perčeca pred uporniki. Del nezadovoljnežev so poslali v inozemstvo z madžarskimi potnimi listi. Drugi del so poslali v Debrecin, kjer so bili zaprti do 6. januarja 1932. Nato so jih zaposlili kot sluge v Debrecinu, in sicer enega pri polkovniku vitezu Tekašu Gjule (ulica Petar Foya št. 9). Drugega pri kapitanu vitezu Jusari Andreu (ulica Etaveš št. 53), tretjega pri Ignacu Domitroviču, enem izmed teroristov, ki žive na Madžarskem.

Kaj pa madjarski potni listi?

Število potnih listov, izdanih od madžarskih oblasti teroristom in sumljivim osebam, jugoslovanskim državljanom, je zelo veliko, kar se pojasnjuje tako, da teroristi in njihovi šefi, ki so morali potovati v inozemstvo za izvrševanje svojih misij, niso mogli dobiti potrebnih listin od lastne države. Mi ne moremo našteti vseh primerov, v katerih so bili izdani le daljni madžarski potni listi. Omejili se bomo zato na to, da naštejemo samo izvestne primere, ki se nanašajo na najbolj znana imena:

1. Dva jugoslovanska emigranta, **Dimitrije Šalević in Gregorije Atanasov**, sta dobila l. 1930. v sporazumu z makedonsko revolucijonarno organizacijo potna lista, s katerima sta lahko potovala v inozemstvo, kjer sta vodila protijugoslovansko propagando. Prvi je bil izdan od šefa budimpeštanske policije 20. novembra 1930 pod številko 003827/14-11. Atanasov je bil opremljen s sličnim potnim listom pod številko 003719/230, ki je bil izdan v Budimpešti 17. novembra l. 1930 od iste oblasti.

2. **Dr. Branimir Jelić**, jugoslovanski državljan, eden izmed glavnih agentov Pavelićeve bande, je često potoval v Belgijo in Južno Ameriko, z namenom, da pridobi novih teroristov in ki je, kakor kaže, imel prav tako važno vlogo v pripravah marsejskega atentata, je imel potni list pod številko 003869/1452, ki ga je izdala budimpeštanska policija na njegovo pravo ime. Ta potni list je podpisal g. Gemeri, ki je bil tedaj šef odseka za potne liste pri notranjem ministrstvu. Fotografija iz tega dokumenta je dodana temu poročilu (glej priloga III).

Po poročilu g. **S. B. Siggvutsona**, komisarja za Emigrant-service v Chicagu, je imenovani Jelić potoval tudi v Severno Ameriko, a z drugim potnim listom, izdanim od madžarskega poslaništva v Berlinu s številko 380/731.

3. **Stepan Perić**, advokat, eden od zelo znanih članov »ustaševe«, ki je istotako večkrat potoval v cilju prevratne propagande in pridobivanja teroristov, je bil 18. februarja 1934 aretiran od belgijske policije v Liegeu, je imel madžarski potni list, izdan na lastno ime št. A 400768/83720 od strani budimpeštanske policije 13. junija 1934. Fotografija tega potnega lista je istotako priključena predstavki (priloga I).

4. **Andrija Artuković**, jugoslovanski državljan, zelo znani terorist, v odsotnosti obsojen od strani jugoslovanskih sodišč zaradi napada na neko orožniško postajo v Liki, je imel madžarski potni list, izdan na ime Arnauter, ki mu ga je dunajska policija odvzela v začetku letošnjega leta. Pozneje je imel pri sebi potni list št. A 404509/314546, izdan od strani političnih oblasti v Budimpešti 18. februarja 1934, ki mu ga je odvzela francoska policija o priliki njegove aretacije.

5. **Josip Miljković**, jugoslovanski državljan, član teroristične organizacije, potni list št. A 308732/67834, izdan v mesecu avgustu 1932 od strani budimpeštanske policije.

Lahko se še doda, da je imel terorist Oreb Peter, ki je prispel iz inozemstva, nalogo, da ubije Nj. Vel. kralja Aleksandra v mesecu novembru 1933, madžarski potni list, izdan na ime Benedikt Emil.

Nadalje je imel soudeleženec **Herenčič Ivan** madžarski potni list, izdan na ime Jože Kren. Terorist **Anton Crvić** je potoval v Nemčijo l. 1933. z madžarskim potnim listom št. 238566, ki se je glasil na ime Alfred Klein, rojen v Budimpešti 27. septembra 1877.

Madjari so dajali vstašem denar

Najbolj nepristranskemu človeku se samo po sebi vriva vprašanje, od kje je prišla materijalna podpora in finančna pomoč v tako velikem obsegu, kakor si ga nikdo ne more zamisliti.

Z madžarske strani se je poudarjalo, da so teroristi sprejemali pomoč od različnih kolonij v Južni in Severni Ameriki itd., v Belgiji itd., ter da so poleg tega živeli še od svojega lastnega dela. Pri resnem opazovanju pa to ne more držati. Če se tudi predpostavi, da so nekatere kolonije jugoslovanskih emigrantov v inozemstvu bile pripravljene pomagati teroristični akciji, s tem še ni dokazano, da so ji zares pomagale, popolnoma izključeno pa je, da bi mogli nuditi tako ogromno pomoč.

Brezposelnost, ki divja v vseh krajih sveta, je težko zadela tudi jugoslovanske emigrante. Iz poročil, ki jih ima jugoslovanska vlada v rokah, se vidi, da veliko število jugoslovanskih delavcev v inozemstvu živi v skrajnem pomanjkanju in bedi. Ravno v tem težkem gospodarskem položaju jugoslovanskih emigrantov, ki živijo v inozemstvu, pa je iskati razlog, da so se nekateri od njih dali pregovoriti in pristopili k vstašem, kar jim je nudilo vsaj to, da so se lahko dostojno oblekli in da so imeli na razpolago dovolj hrane.

Z druge strani pa zahteva vodstvo teroristične akcije takega obsega, to organizacijo hraniti, oblačiti in oboroževati za dobo več od petih let, tako ogromnih sredstev, ki jih ne zmore nobena privatna organizacija, pa naj bo še tako močna. Potovanja teroristov in njih šefov so zahtevala velike izdatke. Poleg tega pa je bilo življenje nekaterih članov zelo razkošno ter se da iz tega sklepati, da so imeli teroristi velike dohodke.

Organizacija marsejskega atentata se je razvijala v pravem razkošju, ki jo je redko opaziti v sličnih podvigih. **Marsejski zločinci so imeli popolnoma nove obleke, stanovali so in hranili so se v hotelih prve vrste in se sprehajali.** Vsak od njih je imel pri sebi po dva do tri tisoč francoskih frankov. To vse je bilo mogoče samo ob ogromni finančni pomoči, ki prehaja sredstva čisto privatne organzacije.

Pa to bo še vse razčiščeno. V tem trenutku se jugoslovanska vlada omejuje samo na postavljanje enega izmed najpomembnejših vprašanj v tej resni stvari.

Sicer pa to ni vprašanje, ki ga je treba postaviti. Saj so za dobe mnogoštevilnih atentatov, ki so se vršili na jugoslovanskih tleh, teroristi rabili in vrgli toliko orožja, razstreliva, bomb, peklenskih strojev in drugega eksploziva, da je nemogoče, da bi bili to mogli kupiti v zasebni trgovini, ne da bi zbudili pozornosti. Toda znano je, da je v vseh državah izdelava in prodaja orožja in razstreliv za zasebno porabo podvržena določenim zakonskim omejitvam. Težko bi se dala razumeti lahkota s katero so se teroristi oboroževali, kakor tudi obstoj pravih arzenalov za municijo in razstreliva, ne da bi pri tem bili soudeleženi državni organi.

Jugoslavija opozarja Madjare

Odgovornost madjarske vlade je toliko večja, ker se je jugoslovanska vlada stalno pritoževala nad akcijo teroristov, nastanjenih na madjarskih tleh, in ker je od nje zahtevala, da stori potrebne korake, da se napravi konec tem akcijam, ki so se izražale v dolgi vrsti atentatov na jugoslovanskih tleh, preden je prišlo do marsejskega zločina.

Nič ne more bolje predočiti, na kakšen sprejem so naleteli koraki jugoslovanske vlade pri madjarski vladi, kakor analiza diplomatske korespondence med obema vladama.

Jugoslovanska vlada je storila prvi korak v začetku oktobra 1930. Ta korak je izvršila ob priliki aretacije dveh teroristov, ki sta imela pri sebi več eksploziva, izdelanega na Madjarskem. Ker je zasliševanje aretiranih teroristov pokazalo med drugim tudi soudeležbo nekih madjarskih častnikov (major Klar) pri pripravah za atentate in poučevanje teroristov, je jugoslovanski poslanik v Budimpešti osebno interveniral pri pomočniku madjarskega zunanjega ministra grofu Khuen-Hedervaryju (glej prilogo V). Ker je ta korak ostal brez odgovora, ga je jugoslovanski poslanik na podlagi novih navodil svoje vlade moral obnoviti dne 24. februarja 1931 (glej prilogo VI).

Končno je 3. marca 1931, to je pet mesecev po prvi intervenciji, dospel odgovor madjarskega zunanjega ministrstva pod številko 184/1931 (glej prilogo VII). Ta nota je priložena tej vlogi in se nanaša izključno na vprašanje razstreliva, ki so ga prinesli iz Madjarske, ne omenja pa niti besedice glede obtožbe madjarskih oblasti zaradi priprave atentata, kakor tudi ne glede teroristov, ki so to razstrelivo prenesli na jugoslovansko ozemlje.

Novi protesti Jugoslavije

Ker je bilo tekom l. 1931. izvršenih več atentatov na jugoslovanske železnice po nekih teroristih z razstrelivom madjarskega porekla, je jugoslovansko poslaništvo v Budimpešti 1. oktobra 1931 s svojo noto št. 695 na novo interveniralo, da bi opozorilo madjarsko vlado na okoliščino, da se individui, ki so bili osumljeni, da so izvršili omenjene atentate, zbirajo na madjarskem teritoriju. Sporočilo je tudi imena nekaterih atentatorjev ter prosilo madjarsko vlado, naj izda potrebne odredbe, da bi se onemogočila taka kriminalna akcija (glej prilogo VIII). V svojem odgovoru z dne 6. oktobra 1931 je madjarsko zunanje ministrstvo dejalo: »Pažnja madjarske vlade torej obstoja ter zaradi tega — kraljevsko ministrstvo veruje — niti ena izmed teh oseb ne izbegne nadzorstvu pristojnih organov« (glej prilogo IX). Ker ta intervencija ni dala nikakega praktičnega rezultata — v tistem času je bil terorizem v polnem razvoju spričo organizacije na Janka pusti —, je jugoslovansko poslaništvo 20. oktobra 1931 zopet iznova interveniralo s svojo noto št. 738. V tej noti imenuje poslaništvo teroriste, ki so sestavljali prvo ekipo z Janka puste: Gustava Perčeca, Ignata Dimitrovića in Mijo Seletkovića.

Imenovani pa so bili tudi makedonski teroristi, ki so prišli iz Bolgarske. Kraljevsko poslaništvo je razen tega sporočilo, da je po njegovih informacijah teroristična akcija zavzela velik obseg spričo priprav na madjarskem ozemlju. Madjarska vlada ni dala nikakega odgovora na te jasne in precizne trditve (glej prilogo X).

Zaradi četrte intervencije jugoslovanske vlade, ki je obstojala v aid-memoiru jugoslovanskega odpravnika poslov pod št. 811 z dne 14. novembra 1931, se je madjarska vlada odločila, dati odgovor, in sicer 28. novembra z noto št. 4955. Da bi mogla ta nota služiti kot praktičen primer, kako se je madjarska vlada zadržala napram vsem intervencijam jugoslovanske vlade glede na teroristično aktivnost, navajamo: **»Madjarske oblasti so izvršile anketo, toda niso mogle ničesar dognati. Omenjene osebe so madjarskim oblastem neznane. Zato ni mogoče ničesar podvzeti«.** (Glej prilogo XI in XII.)

Madjari pa se rogajo

Zaradi takih s težka prikritih zavrnitev je jugoslovanska vlada pričela dvomiti o koristi svojih intervencij. Medtem sta bili dve osebi, ki sta prispeli iz Madjarske, močno oboroženi z revolveri in bombami, aretirani zaradi ilegalnega prekoračenja meje. Jugoslovanska vlada se je ponovno obrnila na madjarsko vlado z noto št. 642-32 z dne 7. novembra 1932 (glej prilogo XIII). Madjarska spet ni dala nikakega odgovora. Spričo novega incidenta je jugoslovanska vlada izvršila 10. julija 1933 nov korak v energični obliki in sicer z aid-memoirom št. 566-33. Zaključek te spomenice zasluži, da ga citiram, ker direktno obtožuje madjarske oblasti. **»Kraljevsko jugoslovansko poslaništvo ima čast, da po naredbi svoje vlade prosi madjarsko vlado, naj izvoli izdati primerne odredbe, da bi se akcija, ki se vodi z madjarskega ozemlja v škodo varnosti jugoslovanske države, ustavila in da bi se posebej izvršiteljem zgoraj navedenih dejanj, kakor tudi njihovim sotrudnikom in drugim teroristom onemogočalo, da bi vsak trenutek, ko bi to hoteli, prekoračili našo mejo in nekaznovani izvrševali dejanja naperjena proti integriteti jugoslovanske države, in toliko bolj, ker ni mogoče domnevati, da madjarske oblasti niso obveščene o značaju in početju dotičnih oseb v bližini meje** (glej prilogo XIV)

Madjarska vlada je tudi molčala in ni reagirala na obtožbo madjarskih oblasti. Ker je jugoslovansko poslaništvo izvršilo novo intervencijo z aid-memoirom št. 566 z dne 10. julija 1933 povodom obsodbe dveh teroristov, ki sta prišla iz Madjarske (Stevan Koprek in Mihajlo Sigečan) po jugoslovanskem sodišču, je madjarska vlada končno odgovorila z noto št. 591-7 z dne 15. novembra 1933. Madjarska vlada je dobro pazila na to, **da ni oporekala velikega pomena faktom, ki jih je navedla jugoslovanska vlada, marveč je očitala jugoslovanskim oblastem — skoraj neverjetna stvar — da slabo čuvajo mejo in da ne pazijo na tajne prehode** (glej prilogo XV).

Z noto z dne 21. decelbra 1933 št. 1101 je jugoslovanska vlada dostavila madjarski vladi vsebino brošure gdč. Jelke Pogorelčeve, bivše prijateljice Perčeca, enega izmed šefov teroristov, v kateri je odkrito in do vseh podrobnosti podano početje na Janka Pusti. Dejstva, ki so navedena v tej brošuri, ki navaja audi imena nekaterih madjarskih oficirjev, ki so podpirali Perčeca v njegovi akciji, so bila s poznejšimi ugotovitvami potrjena (glej prilogo XVI). Toda madjarska vlada je od konca do kraja molčala. Ele v svoji noti z dne 26. aprila 1934 pravi: **»da se trditve omenjene Pogorelčeve fantastične«, vendar pa glede na te ni objavila nikakega dementeja. Pri vsem tem je pa madjarska vlada v isti noti priznala, da bivajo aeroristi na Janka Pusti in da so bili izvestni njeni uradniki kompromitirani** (glej prilogo XVII).

Atentat v Koprivnici

Pride na vrsto atentat v Koprivnici, ki je bil organiziran na madjarskem teritoriju s strani teroristov na Janka Pusti in ki sta ga izvršila dva izmed teroristov Mio Kralj in Edvard Premec. To vprašanje bo izneseno posebej, sedaj pa je treba videti diplomatske prepiske med obema vladama, ki so predložene pod XVIII, XIX, XX, XXI, XXIII, XXIV, XXV, XXVI.

Za časa cele te periode terorističnih akcij, ki so prihajale z madjarskega teritorija na jugoslovansko območje v bližini madjarske meje, se je še enkrat jasno pokazalo, kje je center te akcije, ki ni niti malo prenehala. Ti atentati so imeli za posledico smrt jugoslovanskih uradnikov in znatno materialno škodo ter so se vedno množili. Jugoslovanska vlada je do skrajnosti potrpežljivo še enkrat se odločila za energično intervencijo. Dne 30. marca 1934 je poslala noto (sporočeno Svetu Zveze narodov dne 4. junija 1934), po kateri je opisala vse obremenilne okolnosti in vso naklonjenost madjarskih oblasti v pogledu izvrševanja zločinskih del, naperjenih proti varnosti Jugoslavije in njenih državljanov (XVII). Madjarska vlada je odgovorila poldrugi mesec kasneje (št. 1211 Pov. 1934 od 26. aprila). Po tej noti je jugoslovanska vlada upala, da je madjarska vlada pričela resneje vršiti svoje mednarodne obveznosti. To ponašanje madjarske vlade je razlagati tako, da so nastale razne težkoče že tudi med madjarskim prebivalstvom zaradi terorističnih akcij in pa zaradi upravičenih korakov, ki jih je izvršila jugoslovanska vlada v svojo obrambo.

V sporočilu jugoslovanske vlade Zvezi narodov dne 4. junija 1934 je bila ta nota spremenjena z vso pažnjo, ki jo zasluži. Madjarska vlada je priznala, da so se njeni uradniki kompromitirali v svojih odnošajih s teroristi, da pa so bili v dobri veri. Priznala je obstoj Janka Puste in izjavila, da so bili že mnogo pred noto jugoslovanske vlade od 13. marca storjeni potrebni koraki za likvidacijo aerorističnega taborišča. Končno je ona še enkrat obljubila, da bo postavila jugoslovanske emigrante pod nadzorstvo madjarskih oblastev. (Glej prilogo XIX.)

Vsi protesti zaman

Iz zgoraj navedenega se vidi, da so ostale intervencije jugoslovanske vlade čisto brez odgovora. Često je bilo dano samo potrdilo sprejema in obljubljen odgovor, ki pa se je zakasnil ali pa sploh ni prišel. V mnogih slučajih je madjarska vlada pokazala posebno naklonjenost, ni pa odgovorila drugega, kakor samo, da obžaluje. Note so se končavale s frazo, ki jo vsebuje tudi komunike z dne 12. novembra t. l., v katerem je madjarska vlada hotela objaviti »svojo anketo« po marsejskem zločinu kot zaključeno, »da bodo jugoslovanski emigranti podvrženi strogemu nadzorstvu« s strani madjarske vlade.

S tem, da je madjarska vlada to izjavila, ni v nasprotju s formalno resnico. Res so emigranti dejansko bili podvrženi nadzorstvu madžarskih oblasti, toda zadosti se vidi, v kakšnem namenu.

Toda v tem te dolge korespondence, ki je trajala skoraj štiri leta (od leta 1931 do 1934), ni niti ena madžarska vlada odkrila krivcev, katerih imena in kraje njihovega bivanja so ji jugoslovanske oblasti dostavile. Razen primera nekega terorista, Prenca po imenu, o katerem so takoj po njegovi aretaciji rekli, da je madžarski podanik. Okolnosti, pod katerimi se je izvršilo njegovo sojenje, bodo dalje spodaj obrazložene. I pred marsejskim zločinom i po njem so sistematski odbijali in trdovratno odklanjali sodelovanje pri preiskavi zločincev, ki so uživali gostoljubje na njihovih tleh. Madžarska vlada nima nikake opravičbe v svojo korist. Pa čeprav se predpostavlja, da ji je šlo za to, da zatočišče političnim emigrantom, ki ne bi imeli nikakih kriminalnih akcij v načrtu, je vendar mednarodna dolžnost, ki so jo sprejele vse države, da se ne dovoli, da bi bilo mesto njihovega bivanja v neposredni bližini jugoslovanskih meja. Toda vsa taborišča emigrantov so se nahajala takorekoč nekaj korakov od meje, ob kateri je bila ustanovljena cona s posebnimi olajšavami v obmejnem prometu.

Čudno sodišče v Kapošvaru

Da bi se madžarske oblasti ubranile obtožb, ki jih je nanje proti njim naperila jugoslovanska vladra, in da bi pokazala, da je vsaj enkrat nastopila na svojih tleh zoper teroriste, se stalno sklicuje na obsodbo sodišča v Kapošvaru, kjer so obsodili nekega Premca na 15 let zapora, ker je poslal v Jugoslavijo peklenske stroje, s katerimi so ubili nekega jugoslovanskega policijskega agenta in dva druga nevarno ranili.

Sodna komedija

Neprestano se pojavljajo predsodki o vprašanju odgovornosti madžarske vlade za teroristično akcijo. Z ozirom na okolnosti, pod katerimi je bil izvršen Premecev proces, bi bilo bolje, da se ne poziva tako mnogokrat na to sodno komedijo. Znano je, tudi delovanja Zvonimira Pospišila, kot soudeleženca v marseljskem zločinu na Janka Pusti. Omenjeni Premec, siromašen in prostodušen kmet, ki ni živel od pletenja košar, niti od tihotapljenja v obmejno cono, kaže da je bil samo navadno orožje in da je imel po navodilih kralja in šefa »vstaševe«, da izroči sam ta peklenski stroj nekemu jugoslovanskemu železničarju. Poslednji, namestu da izroči takoj na pošto peklenski stroj in ga odpošlje na naslov dr. Bubnja predsednika zagrebškega sodišča, ga je odnesel v policijski komisarijat v Koprivnici, kjer je eksplodiral. Premec je dejal za časa, ko se je vršil pretres v Kapošvaru (Madžarska), da je postopal samo kot navadni izvršilec naredbe, ki jih je dobil od organizacije. Jugoslovanski železničar je označil direktno krivce, in jugoslovanska vlada je zahtevala od Madžarske, da jih aretira in izroči. Po tej zahtevi jugoslovanske vlade je madžarska vlada zavzela sledeče stališče: Trdila je, da Mijo Kralja ni mogla najti, čeprav je jugoslovanska oblast točno navedla, kje se nahaja. (Glej noto jugoslovanskega poslaništva v Budimpešti, ki je priložena aktu pod XVI in XVII). Medtem je Kralj po aretaciji izjavil, da je bil ves čas iskanja na Madžarskem v Janka Pusti, kjer ga ni nihče vznemirjal. To se utemeljuje z dejstvom, da je Kralj nevaren terorist, ki so ga hoteli ohraniit za eventuelne druge podvige, ki bi jih še moral izvršiti. Toda preprost seljak Premec je mogel biti žrtev, ki bi opravičila politični proces, čegar glavni cilj je bil, da pokrene vprašanje jugoslovanske notranje politike. Da to ustvari, je bilo madžarski vladi potrebno, da postane Premec po mirovni pogodbi jugoslovenski državljan in da se kot tak smatra od strani jugoslovanskih oblasti. Glede nato, ker je zahteval, je dobil dovoljenje za prestop v drugo državljanstvo. Da bi pa odklonili njegovo ekstradicijo so se madžarske oblasti sklicevale na to, da je leta 1927 postal madžarski državljan.

Tako formulirana trditev madžarskih oblasti se je morala sprejeti, četudi je sprememba državljanstva priprostega seljaka, čegar rodbina je dobila jugoslovansko državljanstvo, v marsičem nepojasnljiva.

Proces je bil skrbno organiziran. Predmet je bil skrbno prikrit in pripravljen, da bi se naučil obtoženec svoje vloge mučenika za hrvatsko stvar. Pri razpravi so sodelovali vsi člani organizacije »Ustaša« in ostali emigranti. Zlasti pa je bilo videti Ivico Franka, jugoslovanskega emigranta iz l. 1919., ki je imel biti glavna priča v procesu, dalje dr. Artukovića, ki je izkoristil to priliko, da je v znanem madžarskem listu »Az Est« od 17. marca 1934 proslavljal teroristične podvige ustašev in ostalih vajencev z Janka puste. Sodišče je pri vsej simpatiji za stvar vendarle smatralo za potrebno, da izda gotove varnostne ukrepe glede na njihovo prisotnost v sodni dvorani. Odrejeno je bilo, da se morajo vse osebe, ki žele prisostvovati razpravi, pri vhodu v dvorano preiskati. Pri tej priliki je zagovornik, madžarski odvetnik dr. Hedži razkril dopisniku agencije »Avale« v Budimpešti naslednja dejstva, ki so tudi pod prisego potrjena.

Na predvečer razprave ob 11 so emigranti, ki so imeli prisostvovati razpravi, telefonirali dr. Hedži-ju, da jih je madžarska policija opozorila, da ne morejo priti v dvorano z orožjem, ki so ga imeli pri sebi. Tako so se znašli v neugodnem položaju, ker niso vedeli, kam naj spravijo orožje pri vhodu v dvorano. Dr. Hedži je takrat predlagal, naj prinesejo orožje v njegovo stanovanje. Tako se je na njegovi mizi znašlo okrog 30 revolverjev s primerno količino municije, ki je je bilo toliko, da bi se mogla, kakor se je izrazil Hedži, da jih je madžarska policija opozorila, da

V teku razprave je sodni poročevalec naslikal politični položaj v Jugoslaviji v zelo temnih bar-

vah. Glavna priča izmed šefov emigrantov, Ivica Frank, je govoril obširno v tem smislu. To pričevanje je dobilo široko publiciteto v vseh madžarskih listih. Kar se tiče samega predmeta razprave in okolnosti, pod katerimi je bil izvršen atentat, je pokazalo sodišče nenavadno diskretnost. Vse, kar je obtoženec izjavil glede pobud, ki so ga napotile, da je izvršil ta zločin, je bilo sprejeto kot čista resnica brez vsakega raziskovanja. Sodišče se je zadovoljilo s pojasnili obtoženca, da je eksplozive in nalog za izvršitev atentata dobil v imenu ustašev, od neke osebe, koje ime mu ni bilo znano ali pa ga ni hotel povedati. Sodišče je sprejelo celo to, da je ta priprosti seljak mogel tam sestaviti komplicirani mehanizem peklenskega stroja.

Ta proces je v poslednji instanci prišel pred kasacijsko sodišče v Budimpešti dne 9. oktobra 1934. Da bi se pojasnila atmosfera, v kakršni se je vodil ta proces, je treba citirati le nekaj stavkov iz obtožnice državnega tožilca pred kasacijskim sodiščem. »Ni potrebno,« je izjavil med drugim, »da pojasnim našemu javnemu mnenju način, na kateri se hrvatski narod tiranizira v svoji domovini. Splošno so znane nasilne metode Srbov. Nepotrebno je tolmačiti psihološke motive, ki so napotili Premca, da je izvršil dejanje. Nasilje, ki so ga Srbi izvršili nad člani njegove rodbine, ga je dovedlo do takega psihološkega stanja, da predstavlja njegovo ogorčenje olajševalno okolnost, ki jo je treba upoštevati.«

Pred marsejskim zločinom

Jugoslovanska vlada je na strani 8 svoje predstavke svetu Društva narodov od 4. junija 1934 podala kratek pregled terorističnih akcij, izvršenih z madžarskega ozemlja, ki so se izražale v nizu atentatov in umorov na jugoslovanskem ozemlju. Ker je madžarska pritožba obsegala samo dobo od l. 1932. do tela 1934., se je tudi jugoslovanska vlada v svojem ekspozeju omejila na posledice terorističnih akcij v tem razdobju.

Da pa bi se dobilo popolnejši pregled terorističnih zločinov, ki so bili izvršeni na jugoslovanskem ozemlju, a bili pripravljeni ali inspirirani na madžarskem ozemlju, je treba navesti vse atentate in vse umore, ki so se pripetili v času od l. 1929. do l. 1934.

V naslednjem bomo podali obsodbe državnega sodišča za zaščito države v Belgradu, v katerih so bili obsojeni teroristi in ugotovljene okolnosti, v katerih so bili izvršeni atentati in umori.

A. Teroristični zločini

V letu 1929:

1. Dne 22. marca je bil umorjen Toni Schlegel, direktor dnevnika »Novosti« v Zagrebu.

2. 5. avgusta je eksplodiralo 2 kg ekrazita, nameščenega v vojašnici žandarmerijskega polka v Zagrebu.

3. Dne 30. avgusta je bil umorjen policijski agent Josip Kec in je bil izvršen poskus umora na policijskem agentu Josipu Banu, ki je bil težko poškodovan.

4. Istega dne je bil umorjen policijski agent Matko Prelc, in je bil izvršen poskus umora na agentu Franjo Blagoviću.

V letu 1930:

5. V noči na 22. aprila je bil izvršen s peklenskim strojem poskus atentata na železniško progo Striživojna—Vrpolje—Hanovci. Peklenski stroj bi bil imel eksplodirati pod vlakom, s katerim se je peljala v Belgrad deputacija seljakov.

6. Meseca junija je bil izvršen poskus atentata po teroristu Tilmanu in njegovih tovarišev, ki so bili aretirani v Valpovu.

V letu 1931:

7. Dne 3. januarja je eksplodiral peklenski stroj v poslopju banske uprave savske banovine v Zagrebu.

8. Dne 3. februarja je bil izvršen umor nad predsednikom občine Velika Gradiška Andro Borićem.

V letu 1932.

9. Dne 17. junija je eksplodiral peklenski stroj na železniški postaji v Osjeku.

10. Dne 15. avgusta je eksplodiral peklenski stroj v vozu II. razreda na železniški progi med Osjekom in Vinkovci.

11. V noči na 9. septembra je eksplodiral peklenski stroj med postajama Mihanovci in Ivankovo na progi Belgrad—Zagreb.

12. Dne 1. decembra sta eksplodirala dva peklenska stroja v Zagrebu, eden pred pravoslavno cerkvijo, drugi na dvorišču vojašnice 32. pešpolka.

V letu 1933.

13. Dne 20. julija okoli polnoči je več oseb skušalo pri Djalekovcu priti preko Drave ter tako prekoračiti madjarsko-jugoslovansko mejo, v namenu, da preneso na jugoslovanski teritorij velike količine orožja in eksplozivnega materijala. Ker pa so bili opaženi po jugoslovanskih graničarjih, je prišlo do puškarenja, v katerem je bil težko ranjen jugoslovanski graničar Gruujič.

14. 30. julija je eksplodiral peklenski stroj na policijskem komisarijatu v Koprivnici. Pri tem sta bila usmrčena en policijski agent, druga dva policijska uslužbenca pa hudo ranjena.

15. Dne 24. avgusta je bil umorjen na svojem posestvu v Zlataru Mirko Neudorfer, bivši minister in narodni poslanec. Storilec tega zločina Josip Krobot je živel delj časa v Madjarski na Janka pusti in prehajal tajno v Jugoslavijo, večkrat je odhajal v Madjarsko po orožje in eksplozivni materijal, ki ga je prenašal v Jugoslavijo. Navedeni Krobot je bil usmrčen 11. oktobra 1933 ob priliki strahovite eksplozije, ki je raznesla njegovo hišo. Njegova hiša je bila postala pravi arzenal orožja in peklenskih strojev, kar vse je bilo preneseno iz Madjarske.

16. Dne 14. septembra je eksplodiral peklenski stroj v Goli.

17. Dne 29. septembra sta bila najdena dva peklenska stroja v bližini železniške postaje Rajhenburg in je bila pravočasno preprečena njuna eksplozija.

18. Dne 8. oktobra sta eksplodirala dva peklenska stroja pri železniški postaji Zaprešič.

19. Dne 9. decembra so med Ludbregom in Koprivnico opazili jugoslovanski orožniki dva terorista, Petroviča in Gredička z Janka puste. Ta dva sta uspela nelegalno priti čez mejo in sta nosila s seboj več peklenskih strojev in bombe.

Teroristi so takoj pričeli streljati na orožnike in so težko ranili orožnika Živka Grozdanoviča.

V letu 1934:

20. Na dan 15. marca je eskplodiral peklenski stroj v garderobi na železniški postaji v Zagrebu.

B. Obsodbe naših sodišč

1. S sodbo z dne 23. maja 1931 DS št. 185/30 so bili obsojeni terorist **Andrija Tilman** na smrtno kazen, ki se je kasneje spremenila v dosmrtno robijo, terorista **Anton Herman in Ivan Ruskaj** na 18 letno robijo, **Aleksander Gros** pa na 15 let robije. Poleg teh je bil terorist **Miljo Seletković** v kontumaciji obsojen na smrt.

Glede terorista Tilmana je sodišče ugotovilo, da je bil član teroristične organizacije, da je večkrat ilegalno prešel na Madjarsko, da bi prinesel na jugoslovansko ozemlje orožje in razstrelivo v svrho izvrševanja terorističnih zločinov na jugoslovanskem ozemlju, ter da je prav tako prenašal iste in brošure z istim namenom, končno da je v ta namen vodil na Madjarsko tudi Antona Hermana in Aleksandra Grosa.

Kar se tiče Mija Seletkoviča, ki je pobegnil na Madjarsko, je sodišče dognalo, da je bil član teroristične organizacije, da je postavil peklenski stroj na progo Striživojna—Vrpolje—Mihanovci (v Jugoslaviji), da je Antona Hermana, Aleksandra Grosa in Ivana Ruskaja, ko so se mudili na Madjarskem, opremil z orožjem, razstrelivom in propagandnimi letaki v svrho teroristične akcije.

Glede **Antona Hermana, Ivana Ruskaja** in Aleksandra Grosa je sodišče dognalo, da se jih je teroristična organizacija na Madjarskem poslu-ževala kot agentov za ilegalno prenašanje orožja, razstreliva in propagandnih letakov iz Madjarske v Jugoslavijo.

2. Z razsodbo DF št. 2 1231 od 23. julija 1931 je sodišče za zaščito države obsodilo terorista **Ivana Rosiča in Ivana Levkoviča za sledeča dela:** Ker je imenovani Levkovič odšel na Madjarsko, nato pa na Dunaj, kjer je stopil v zvezo s šefom teroristov Ivanom Perčevičem in Gustavom Perčecem, od katerih je dobil navodila za teroristično akcijo in vohunsko službo v Jugoslaviji. Dalje: ker je bil v Šopronju (Madjarska) poučen od Perčeca, kako se uporabljajo eksplozivi in orožje in kjer je po dobljenih navodilih teroristične organizacije nagovoril Ivana Rosiča, da ubije Karla Kovačevića, podpredsednika narodne skupščine, Andreja Beriča, predsednika občine v Gradiški, kjer je omenjeni po nagovoru Ivana Levkoviča ubil Andreja Beriča.

3. Isto sodišče za zaščito države je z razsodbo DF št. 1531 z dne 5. decembra 1931 obsodilo **Josipa Miklošiča,** ker je v soudeležbi z Josipom Poropatom postavil v poslopju savske banovine v Zagrebu peklenski stroj, ki je eksplodiral 3. januarja 1931.

V obrazložitvi obsodbe se je poudarilo, da so peklenski stroji in drugi eksplozivi bili poslani dvakrat Josipu Miklošiču od strani Perčeca in njegovega agenta Dometroviča, ki sta živela na Madjarskem. Perčec je prvič eksploziv izročil v Kadrakutu (Madjarska), a drugič v Nagy-Kaniži (Madjarska).

4. Z razsodbo istega sodišča, DF št. 8532 od 14. marca 1932, sta obsojena na smrt v odsotnosti na smrtno kazen **Mijo Babić** in **Zvonimir Pospišil.** Babić je bil obsojen radi umora **Tonija Šlegla,** lastnika in ravnatelja velikega zagrebškega lista, in policijskega organa **Josipa Keča,** kakor tudi za poskus umora agenta **Josipa Bana.** Razen tega sta bila oba terorista obsojena skupno zato, ker sta v vojašnici pehotnega polka v Zagrebu postavila dva kilograma ekrazita, ki je eksplodiral, kakor tudi, ker sta ubila agenta M. Tomskega in težko ranila agenta **Franjo Blagovića.**

Po obrazložitvi sodišča je dognano, da so se omenjeni zločinci večkrat v inozemstvu sestajali z voditeljem terorističnе tolpe Perčecem in da so jih za njihovega bivanja v Pečuju (Madjarska) poučevali v ravnanju z eksplozivi.

5. Z razsodbo DS št. 50/32 istega sodišča z dne 3. maja 1930 je bil obsojen terorist **Stjepan Kobreg v odsotnosti na smrtno kazen, madjarski državljan Mihajlo Szigetam** pa na 12 let ječe.

Utemeljitev razsodbe ugotavlja to-le:

Omenjeni Kobreg, z Madjarskega, ki je dne 15. avgusta 1932 prišel v Jugoslavijo, je v dveh različnih vagonih na železniški progi Osijek—Vinkovci postavil peklenske stroje. Eksplozija enega teh peklenskih strojev pa je popolnoma uničila en vagon. Isto se je zgodilo še enkrat dne 8. septembra istega leta na jugoslovanskih tleh na železniški progi Belgrad—Zagreb blizu železniške postaje Mihanjovac, kjer so postavili peklenski stroj ob pasiranju brzega vlaka. Pri omenjenem Szigetamu, ki je nelegalno šel čez jugoslovansko-madjarsko mejo, so našli dva revolverja s 100 naboji, eno bombo in teroristične liste.

Pred sodiščem za zaščito države so bili z razsodbo DS št. 52/33 od 21. marca 1934 obsojeni: Franjo Zrinjski na smrt, Tomo Kelemen na dosmrtno ječo in Stjepan Bizeta, ki je zbežal na Madjarsko, na smrt v odsotnosti. Četrti zločinec Jestep Krobot je pa našel smrt pri eksploziji, ki jo je sam povzročil v svoji hiši s peklenskim strojem.

Omenjena trojica je bila obsojena zaradi teh-le zločinov:

a) Zaradi umora Mirka Neudorferja, bivšega ministra in narodnega poslanca, dne 23. avgusta 1933.

b) Zaradi postavljanja peklenskih strojev v noči na 29. sept. 1933 blizu železniške postaje Rajhenburg na železniški progi Zagreb—Ljubljana pred prihodom vlaka, s katerim sta se peljala romunski in češkoslovaški zunanji minister na sestanek Male antante v Zagreb.

c) zaradi postavitve dveh peklenskih strojev pri železniški postaji Zaprešič na isti progi.

Na podlagi priznanja obtoženih ter izpovedi drugih prič se je ugotovilo, da je Josip Krobot večkrat odšel na Madžarsko, kjer je s pomočjo madžarskih oblasti prišel v neposredne stike s Paveličem in Perčecom. Po prizadevanju madžarskih oblasti mu je pri prehodu na jugoslovansko ozemlje vedno uspelo tajno prekoračiti mejo in odnesti s seboj velike količine razstreliva.

7. Po sodbi istega sodišča sta bila 2. avgusta 1934 s sodbo št. 19-34 obsojena dva terorista, in sicer **Stjepan Petrovič na kazen robije in Andrej Grediček v odsotnosti na smrtno kazen.** V utemeljitvi obsodbe se navajajo naslednja dejstva: **Koncem novembra 1933 sta Petrovič in Grediček sprejela na Janka pusti od dr. Paveliča in Perčeca ukaz za izvršitev atentata na bana savske banovine. Perčec in njegov agent Zvonimir Pospišil sta jima v ta namen izročila osem ročnih bomb, štiri revolverje in izvestno vsoto denarja. Prišla sta v Zagreb. Toda v zadnjem hipu jima je zmanjkalo poguma, da bi izvršila naročeni atentat. Vrnila sta se na Janka Pusto, kjer pa so jih takoj po povratku šefi »ustaševc« obsodili na smrt, ker ukaza nista izvršila. Ko sta bila prepeljana na neki kraj, kjer bi se morala izvršiti smrtna obsodba, jima je uspelo pobegniti.** Razen tega je v tej obsodbi navedenih mnogo podrobnosti o dejanju in nehanju na Janka pusti, ki potrjujejo vse prejšnje informacije o tej zadevi. S to obsodbo je bilo obsojenih tudi gotovo število oseb zaradi ilegalnega prenašanja razstreliva in orožja z madžarskega na jugoslovansko ozemlje.

Odgovornost za marsejski zločin

Ta odgovornost izhaja iz sledečih dejstev:

1. Izbira zločincev se je izvršila na madžarskem teritoriju, med teroristi, ki so se v posebnih taboriščih dolgo in skrbno pripravljali na izvršitev zločina takega značaja.

2. Zločinci so odšli svobodno z madžarskega ozemlja, opremljeni z madžarskimi potnimi listi.

3. Marsejski atentat je skrajna posledica teroristične akcije, ki je bila leta in leta inspirirana in podpirana na madžarskem ozemlju.

Opomini jugoslovanske vlade

V nizu diplomatskih korakov je jugoslovanska vlada opozorila madžarsko vlado na delovanje teroristov, ki so nastanjeni na madžarskem ozemlju, in ni prenehala zahtevati od madžarske vlade razpust terorističnih taborišč in odreditev primernih ukrepov, da bi se onemogočila njihova zločinska aktivnost. Jugoslovanska vlada je ponovila ravno iste izjave tudi pred Svetom Društva narodov junija meseca letošnjega leta, stavljajoč ji za pogoj ureditve odprtih vprašanj med Jugoslavijo in Madžarsko.

Madjarska hinavščina

Toda kakšno je bilo zadržanje madjarske vlade v tem vprašanju. V začetku se je dolgo časa omejila na to, da je enostavno ignorirala intervencije jugoslovanskevlade. Ne samo, da niso bili izdani zoper teroriste prav nikaki uspešni ukrepi v vsej dobi od leta 1930. do leta 1934., marveč baš nasprotno, v tem času se je začela neprestana in ojačena teroristična aktivnost, ki se je izražala v seriji atentatov na jugoslovanskem ozemlju. Madjarska vlada se je šele meseca aprila leta 1934. odločila, da deloma prizna obstoj teroristov na madjarskem ozemlju, in njihove »kobne metode«. Ona je tedaj začela premeščati nekatere teroriste za Janka puste, toda ta premestitev nikakor ni pomenila prenehanja teroristične aktivnosti. Oni so bili samo premeščeni na druge kraje, koder so še nadalje uživali isto pokroviteljstvo kakor poprej. Spričo tega velikega toleriranja s strani madjarskih oblasti je bil sestavljen poseben oddelek izvežbanih morilcev, izmed katerih so organizatorji marsejskega atentata izbrali svoje ljudi.

Iz tega zadržanja madjarske vlade se lahko napravi samo eden možen zaključek. Zahvaljujoč samo njenemu toleriranju in podpori, ki so jo prožile gotove njene oblasti, se je mogel sestati oddelek morilcev in teroristov izvežbanih v pravi šoli za zločince, osnovane na njenem ozemlju. V to drevesnico teroristov so prišli organizatorji atentata na kralja Jugoslavije, da poiščejo in izberejo izvršilce gnusnega zločina.

Prvi atentat na kralja

V ostalem pa je bilo po priznanju aretiranih teroristov prikazovan atentat kot dosega najvišjega njihovega cilja. Zato so se vežbali na Janka pusti v streljanju na lik Nj. Vel. kralja Aleksandra. Decembra leta 1933. je bil poslan član takozvanih ustašev Peter Oreb, da izvrši atentat na Nj. Vel. kralja, kar pa mu ni uspelo, ker so ga pravočasno prijele jugoslovanske oblasti.

Krvavi žreb na Janka Pusti

Po priznanju enega izmed udeležencev in sokrivcev med marsejskimi morilci Mije Kralja je bilo 15 članov premeščenih iz Janka puste v Nagy Kanižo. V prisotnosti podpolkovnika Berčevića so tamkaj žrebali in pri tem izbrali tri udeležence atentata in sicer Mijo Kralja, Zvonka Pospišila in Ivota Rajiča. Vsi trije o stari zlikovci z Janka puste, živeči pod lažnimi imeni, Silni, Gjoer in Grga. Te tri oseb so odpotovale iz Nagy Kaniže z madjarskim potnim listom pod lažnimi imeni Josipa Severja in Hungarja Igarja. Istvana in Gombaja Janoša. Vse to je ugotovila policija v Lozani in je to ugotovljeno tudi s priznanjem krivcev pred francoskimi oblastmi. Naredba za odhod v Francijo z madjarskimi pasuši, železniške karte in potrebni denar, vse to so poslali šefi, ki so stanovali v Budimpešti, po teroristu Miju Bziku. Madjarska vlada je često svečano obetala, da bo podredila emigrante strogemu nadzorstvu njenih oblasti. To je sicer bila njena najelementarnejša dolžnost ali je moči resno predpostavljati, da so bili teroristi pod kakršnimkoli nadzorstvom, da ne rečemo več, če je bilo možno prihajati in odhajati sumljivim osebam, ki so se premeščale iz Janka puste zaradi izvrševanja terorističnih dejanj.

Madjari nočejo aretirati

Toda odgovornost madjarske vlade je povečana zlasti s tem, ker se je trdovratno branila aretirati atentatorja Mio Kralja, čeprav ji je bila javljena njegova prisotnost na madjarskem teritoriju. Zahtevana je bila njegova ekstradicija. V odgovoru na tozadevno obvestilo s strani francoske javne varnosti je budimpeštanska policija s svojem radiogramu 1422-206-27-19-28 doslovno rekla: »Mogoče je, da je Mio Kralj odpotoval z udeležencem Edvardom Premcem ter se v teku svojega begstva mudil na Janka Pusti, toda tam ga ni nihče opazil in zato ta okolnost ne more biti ugotovljena«. Ta radiogram predstavlja še enkrat neverjetno izbegavanje madjarskih oblasti.

In res, vsi ti gojenci Janka Puste, ki so padli v roke jugoslovanski policiji ali drugim policijam, so izjavili, da so poznali Kralja kot važnejšo osebnost na Janka Pusti, kjer je nosil ime Silni. Razen tega se pravi v noti z dne 24. decembra 1933, da »po sporočilu madjarskega kr. ministrstva pravde dosedaj ni bilo mogoče aretirati terorista, imenovanega Mio Kraj.« Ugotovljeno je bilo, da je bil na Madjarskem. Gre za čas od februarja do aprila 1933 leta. Od tega časa pa je kraj njegovega bivališča neznan madjarskim oblastem. Taka protislovja ne potrebujejo nobenega komentarja.

Stališče madjarske vlade zaradi marsejskega zločina dokazuje, da Madjarska ni imela niti interesa niti želje, da pojasni zločin, in da izvrši potrebno preiskavo in aretacije posameznih soudeležencev, medtem ko so vse inozemske policije iz lastne pobude storile potrebno preiskavo in ugotovitve z namenom, da razčistijo gnusni zločin in da se ujamejo vsi soudeleženci. Madjarska policija je šla tiho preko vsega tega in ni storila ničesar. Ona je zavzela sistem trdovratnega zanikanja napram vsem jugoslovanskim intervencijam. (Glej priloge XXXI, XXXII, XXXIII, XXXIV, XXXV.)

V tem oziru ne moremo predložiti boljšega dokaza, kakor je radiogram 1422-206-27-19-28 ki je poslan upravi policije v Budimpešti in priključen temu poročilu (glej prilogo XXXVI). Analiza tega dokumenta dokazuje, kako neizmerno se je izogibala Madjarska vsaki preiskavi in te njene metode so nevzdržljive v mednarodnih odnosih.

Gustav Perčec

Na vprašanje francoske policije zaradi Gustava Perčeca, je policijska uprava v Budimpešti v svojem odgovoru navedla lažnivo ime Josipa Neumana in izjavila, da Perčeca ni mogla najti v Budimpešti pod tem imenom. To namerno izogibanje preveč pada v oči, kajti pod imenom Neuman se je v Budimpešti skrival šef teroristov Gustav Perčec. Zakaj madjarska policija ni smela priznati te resnice, bo vsakomur jasno.

Menda madžarske oblasti ne bodo še trdile, da jim je ta oseba neznana, da ni nikdar bivala na Madžarskem? Malo dalje pravijo madžarske oblasti, da je Janka pusto vzela v najem neka oseba z imenom Emil Horvat. Ali madžarskim še ni uspelo, da ugotove od leta 1931 ali vsaj od kdaj je Janka pusta počela postajati mednarodni škandal? Kdo se skriva za tem imenom? Ali morda ona še trdi ko je to na noto št. 1211 od 2. aprila leta 1924 priznala, da so politični begunci in jugoslovanski emigranti vzeli v najem Janka pusto, da je Emil Horvat oseba po krvi in mesu popolnoma druga od osebe Gustava Perčeca?

Kar se tiče Mia Kralja je eden izmed zločincev, poslan iz Madžarske v Francijo, poprej navedenem radiogramu priznal možnost njegovega bivanja na Janka pusti, toda madžarska vlada izjavlja, da ta osebnost ni mogla biti ugotovljena. Kakor je bilo zgoraj omenjeno je v neki predhodni noti, ki jo je madžarska policija brzkone ob tej priliki pozabila, madžarska vlada priznala, da je bilo bivanje Gustava Perčeca na Madžarskem ozemlju ugotovljeno.

Primer terorista Vjekoslava Fervasija, ki ga prav tako omenja ta radiogram, je vreden posebne pozornosti. Policija priznava, da se je mudil v Budimpešti pod lažnim imenom Jan Sendrei, da je pa izginil s svojo ženo brez sledu (glej prilogo št. 37, 38, 39 in 40).

„Izginil brez sledu ...“

Puščajoč ob strani to izredno čudno izginotje, je treba pokazati na nekatera čudna dejstva, ki so se dogodila pred tem. V teku večera 23. oktobra je šef presbiroja policije v Budimpešti sporočil novinarjem, da je bila oseba, katere aretacija je zahtevala jugoslovanska vlada, v zvezi z marseljskim zločinom, aretirana po nalogu madžarske vlade. Moglo je iti samo za Servacija, ker je bila to edina aretacija, ki jo je formalno zahtevala jugoslovanska vlada. To vest je bila objavljena v tujih listih, jugoslovansko poslaništvo v Budimpešti je pa javilo s svojim telefonogramom št. 110 od 23. oktobra 1934, poslanim iz Budimpešte ob 22.30, da je Servasi aretiran. Toda drugi dan 24. oktobra je bila ta vest preklicana (gl. prilogo 42 in 43). Bilo bi zanimivo izvedeti, kaj se je medtem zgodilo in kam je prišel omenjeni Servasi, ki je bil najprej aretiran, nato je pa izginil »ne da bi bil zapustil kakšen sled«.

Prav tako je potrebno pomuditi se trenutek pri komunikeju madjarske vlade od 12. novembra. V tem komunikeju izjavlja madjarska policija, da je njena preiskava o marseljskem zločinu končana (gl. prilogo 44). Komunike omenja aretacijo 21 oseb, ki so bile zaslišane, in ugotavlja, da ni nobena od teh oseb zapletena v marseljski zločin. Komunike zaključuje z ugotovitvijo, da so jugoslovanski emigranti pod nadzorstvom, čeprav ni ničesar odkrila, kar bi jih bremenilo.

Iz slike tega lakoničnega sporočila se ne vidi, katere osebe so bile zaslišane, in tudi ne, kaj so izjavile.

Prav tako se ni moglo ugotoviti, ali se je izvršila preiskava glede bivanja treh sokrivcev marseljskega zločina na Madjarskem in njihovega odhoda od tam katere je aretirala francoska policija. Spričo takega položaja ni jasno, s kakšnim namenom se je vodila ta preiskava, niti zakaj je bilo aretiranih 21 oseb, ki so pripadale jugoslovanski emigraciji.

Zločinska protislovja

Ob zaključku je treba pokazati še na neko protislovje v zaporednih izjavah madjarske vlade, ki se nanašajo na likvidacijo taborišča v Janka pusti. V noti dne 26. aprila t l. pravi madjarska vlada doslovno:

Kr. ministrstvo ima čast sporočiti kr. poslaništvu, da je madjarska vlada še mnogo prej, nego je prejela verbalno noto, ki jo je predložilo poslaništvo (gre za noto z dne 30. marca), izdala vse potrebne odredbe, da begunci-jugoslovanski emigranti, zapustijo Janka pusto.« V poročilih, ki so jih madjarska poslaništva objavila po marseljskem atentatu v inozemstvu, pa je madjarska vlada izjavila, da je bilo taborišče na Janka pusti razpuščeno meseca aprila t. l. To okolščino so v ostalem potrdili tudi zločinci, ki so jih aretirale francoske oblasti. Eden izmed njih, po imenu Rajić, je celo izjavil, da je ostal z nekaj tovariši na Janka pusti do meseca septembra t. l.

Zaključek: Obtožujemo - obsojamo!

Jugoslovanska vlada je smatrala za svojo dolžnost, da spravi pred svet Društva narodov zelo značilne probleme, ki jih je pred zajednico držav in pred svetovnim javnim mnenjem sprožil marsejski zločin, ki je ugrabil Jugoslaviji njenega velikega kralja, Franciji pa njenega velikega državnika, in je mnenja, da naj se ta zločin ne smatra kot osamljena in individualna manifestacija zločinskega anarhizma. Ti primeri se lahko najdejo v zgodovini. Marsejski zločin je prirodna posledica zarote, ki je že zdavnaj skovana in vzdrževana v inozemstvu proti Jugoslaviji. Proti taki teroristični akciji, da ne rečemo proti mednarodnemu sodelovanju zločincev, ne more biti borba ene države dovolj uspešna.

Jugoslovanska vlada se je borila z vsemi sredstvi, s katerimi razpolaga proti terorističnim akcijam, katerih glavni sedeži so se nahajali izven njenega državnega področja. Večkrat je zaman iskala sodelovanje madžarske vlade. Daleč od tega, da ukažejo pomoč v pobijanju teroristične akcije, ki je Jugoslavijo stala toliko ljudskih žrtev, so madžarske oblasti favorizirale to akcijo. Madžarska vlada, na katero se je Jugoslavija večkrat obrnila, proseč za intervencijo v cilju preprečitve te akcije, ni hotela storiti niti enega poštenega ukrepa, da se to delovanje zatre. Samo radi tega njenega zadržanja ter akcije, ki se je vodila od zdavnaj proti Jugoslaviji, je lahko prišlo do marsejskega zločina. Tako je madžarska vlada prevzela na sebe težko odgovornost in kraljevska jugoslovanska vlada smatra za svojo prvo mednarodno dolžnost, da to poudari javno pred najvišjim organom mednarodne skupnosti. Popolnoma se zavedajoč težine svojega koraka, je jugoslovanska vlada storila ta korak samo na temelju dejstev, katerih točnost je pomnožila ugotovila.

Ljubljanske vesti:

Pol milijarde zazidane

Za Slovenijo je znano, da velik del svojih prihrankov in zaslužkov nalaga v stavbe, zlasti stanovanjske. To sicer ni noben luksus, temveč nujna potreba, vendar pa se izraba domačega kapitala zato mora poznati drugje, to je predvsem v trgovini in industriji. Ravno naša velika potreba po novih stavbah povzroča danes pomanjkanje domačega kapitala, predvsem v industriji, kjer nas izpodriva tuji kapital.

Isto kar velja za Slovenijo, velja tudi za Ljubljano. Poročali smo, koliko je Ljubljana zgradila po vojni hiš. Še bolj važne pa so druge številke, namreč koliko so te hiše veljale. Tako je v letih od l. 1919 pa do konca lanskega leta Ljubljana zgradila 722 pritličnih hiš, ki so veljale 71,500.000 Din, 540 enonadstropnih hiš v skupni vrednosti 175,240.000 Din, 25 dvonadstropnih hiš v skupni vrednosti 29,930.000 Din, 41 trinadstropnih hiš v vrednosti 102,006.000 Din, 8 štirinadstropnih hiš v skupni vrednosti 30,400.000 Din in 11 pet- ter večnadstropnih hiš v skupni vrednosti 47,250.000 Din. Skupno je torej Ljubljana v teh letih zgradila 1381 novih hiš, ki imajo skupno 3422 stanovanj, kar je veljalo Ljubljano 456,380.000 Din. Povprečno velja torej v Ljubljani vsako stanovanje nekaj nad 100.000 Din. K temu moramo računati še razne adaptacije, dozidave in druga gradbena dela za stanovanjske namene, kar je veljalo tudi okoli 50,000.000 Din. Od l. 1919 pa do konca l. 1933 je Ljubljana torej investirala v stanovanjske namene okoli pol milijarde dinarjev. Ker je Ljubljana narasla v teh letih za tretjino, moramo torej skupno vrednost vseh ljubljanskih hiš, starih in novih računati na poldrugo milijardo dinarjev. To je pa že številka, ki predstavlja pravljično vrednost in je torej ponos Ljubljančanov na njihovo mesto zelo upravičen. Toda tudi davkarija ve za te številke, to pa seveda Ljubljančanom, zlasti hišnim posetsnikom, ni preveč všeč.

Ako bi se donosnost hiš računala z 8%, bi ljubljanske hiše vrgle 120 miljonov letno; v resnici pa donašajo mnogo manj. Veliko vprašanje pa je tudi, koliko je Ljubljana za svoje nove in tudi še za stare hiše — dolžna?

Miklavžev večer v Unionu

dne 5. decembra ob 7 zvečer

Vstopnice naj si vsakdo preskrbi že v predprodaji, ki se začne v nedeljo, 2. decembra ob devetih dopoldne v Unionu pred veliko dvorano in bo trajala ta dan do ene popoldne. Druge nadalnje dneve se bo vršila predprodaja vstopnic od treh do sedmih popoldne.

„Konec poti“ v Rokodelskem domu

Agilni dramatični odsek Rokodelskega društva bo vprizoril v nedeljo, 2. decembra ob pol osmih zvečer Sheriffovo vojno dramo »Konec poti«. O tej trodejanki prevladuje danes splošno mnenje, da je eno najmočnejših oderskih del svetovne literature. Vprizorili so jo v Belgradu, Zagrebu in Mariboru. Tudi ljubljanska drama jo je imela lansko sezono na repertoarju. Z velikim uspehom so jo igrali angleški igralci na svoječasni turneji po naši državi in nam pokazali, kako je treba angleške stvari oblikovati. Sheriffovo delo je motivno zelo preprosto, vsebuje pa trenotke, ki radi svoje preproste in resnične tragike močno pretresejo človeka. Ne vidimo dosti grozot in strahot, ki se dejansko gode zunaj, zakaj dejanje se godi v častniški kaverni globoko pod zemljo. Vendar jih z vso grozo slutimo in čitamo iz besed in obrazov petero častnikov, ki pred našimi očmi preživljajo zadnje, težke ure svojega življenja. Petero ljudi nam odkriva svoj obraz, svoje srce z vso resničnostjo, ker tik pred smrtjo navadno človek ne laže. Z vso silo se jim pojavi v srcu še poslednjikrat želja po mirnem življenju, po domačih, po ženi, nevesti... Čisto po angleško mirno je vse to življenje, ali bolje umiranje orisano, a je baš radi svoje enostavnosti in verjetnosti prepričevalnejše. Težkega dela se je lotil dramatični odsek Rokodelskega društva. Radovedno čakamo na nedeljsko vprizoritev v prepričanju, da bo delo uspelo, zakaj njih zadnje vprizoritve so bile že na lepi višini.

OBRTNIKI!

V nedeljo 2. decembra ob pol desetih dopoldne vsi na zbor v »Union«!

⊙ **1. decembra** praznujemo kot državni praznik Zedinjenje troimenega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev v enotno državo pod žezlom dinastije Karadjordjevičev. V ta namen bo na ta dan ob 10 v tukajšnji stolnici sv. Nikolaja zahvalno cerkveno opravilo, kjer se bo zapela zahvalna pesem s pripadajočimi molitvami. V pravoslavni kapeli bo služba božja istega dne ob 9, v evangeljski cerkvi pa ob 10. Na vseh državnih uradih, kakor tudi na zgradbah uprav javnopravnega značaja morajo biti razobešene državne zastave, v mestih in trgih pa morajo vsi lastniki zgradb izobešati državne zastave. Istega dne sprejema g. ban dravske banovine od 11 naprej v banski palači (Bleiweisova cesta 10) poklonitve in čestitke.

Gostilničarji! Če hočete imeti dobre in okusne klobase, poslužite se

Aromatina

⊙ **Rezervnim častnikom.** Poveljstvo mesta Ljubljane objavlja, da bodo službe božje na dan 1. decembra v stolnici in evangeljski cerkvi ob 10, v pravoslavni kapeli pa ob 9. Rezervni častniki in uradniki morajo biti navzočni pri službah božjih v cerkvah svojih veroizpovedi. Obleka za rezervne častnike je službena z vso opremo.

⊙ **Na občnem zboru Umetnostnega zgodovinskega društva** je bil izvoljen za častnega člana dr. Henrik Steska za velike zasluge, ki jih ima kot marljivi predsednik in odbornik, predavatelj in umetnostno zgodovinski vodnik tega društva. Za predsednika je bil izvoljen dr. Izidor Cankar, v odboru pa so poleg drugih zaslužnih članov društva akad. slikar Matej Sternen, dr. Marijan Marolt in gospa Majaronova. O novih načrtih za bodoče delo Umetnostno-zgodovinskega društva bomo o priliki obširneje spregovorili.

Hubertus MILO

Kadar perete

uporabljajte le domače „Hubertus“ milo in „Perion“ pralni prašek. — Sta dobra domača izdelka.

Svoji k svojim!

⊙ **Zaprisega rezerv. častnikov.** Vsi v Ljubljani bivajoči rezervni, upokojeni in častniki v ostavki, kakor tudi vsi vojaški uradniki, ki niso rimsko katoliške vere, naj se brezpogojno in najkasneje do torka, 4. decembra 1934, zglase v mestnem vojaškem uradu na Ambroževem trgu št. 7, I. nadstr., soba št. 1.

⊙ **Združenje brivcev, frizerjev itd. v Ljubljani** obvešča cenjeno občinstvo kakor tudi svoje člane, da bodo brivnice in česalni saloni odprti v petek, 30. novembra kakor običajno pred praznikom do 20; na dan zedinjenja 1. decembra in v nedeljo, 2. decembra pa od pol 8 do 12 dopoldne.

⊙ **Društvo izložbenih aranžerjev dravske banovine v Ljubljani** naproša vse cenjene člane in gg. trgovce, da primerno urede svoje izložbe v času obrtniškega tedna, t. j. od 1. do 8. decembra. Razstavijo naj domače blago — delo naše obrti.

⊙ **Hodnik so zvišali.** Povodom polaganja robnikov ob cesti na Taboru mimo parka, so (desni) hodnik nasproti cerkve Srca Jezusovega nasuli in deloma zvišali. V tem delu parka je del ograje polomljen.

— **Pri slabosti** je naravna »Franz Josefova« voda prijetno učinkujoče domače zdravilo, ki znatno zmanjšuje telesne nadloge, ker se izkaže že v malih količinah koristno.

⊙ **Tudi ljubljanska šota pojema.** Še pred kakimi 12 ali 15 leti si srečaval ob tržnih dneh po Ižanski in Karlovski cesti in za gradom polne vozove barjanske šote za revne sloje in Koslerjevo pivovarno. Danes je plast te šote najti v mali skorji le še v Hauptmanci in Črni vasi, a v mesto je že skoro nič več ne dovažajo, ker se ne izplača.

⊙ **Najden zadavljen novorojenček.** V torek so ljudje našli na desnem bregu Ljubljanice v občini Štepanja vas na produ naplavljeno truplo malega mrtvega otroka moškega spola. O tem so bili obveščeni orožniki, ki so dali prenesti truplo v mrtvašnico k Sv. Roku ter uvedli preiskavo. — Zdravniški ogled je ugotovil, da je novorojenček živel kvečjemu nekaj ur ter je bil po vseh zunanjih znakih sodeč najbrže kmalu po rojstvu zadavljen. Mati otroka (ali pa kakšen njen pomočnik) je morala truplo vreči v Ljubljanico, kje v Ljubljani ali pa v Mostah. O najdbi je bilo obveščeno preiskovalno sodišče v Ljubljani in pa ljubljanska policija. Oblasti so uvedle poizvedovanje za detomorilko. Trupelce pokopljejo na štepanjskem pokopališču.

⊙ **Nesreča na avtomobilu.** V ljubljansko bolnišnico so včeraj pripeljali 23- letnega delavca Friderika Čudna izpod Sreme pri Dobrovi. Ta se je peljal z nekim tovornim avtomobilom, naloženim s hlodi skozi Št. Vid. Avto pa je imel karambol in pri tem je hlod stri Čudnu nogo.

Miklavž prihaja

V Ljubljano sicer še ni prišel, ker ve, da preživlja Ljubljana tako nekako od 10. do 30, ali 31. vsakega meseca težke dneve tudi, če ni ravno nad njo sive megle in še bolj sive gospodarske stiske, pač pa je že na potu. Pred svojim prihodom pa je poslal v Ljubljano že precej velikih zabojev raznega blaga, da se bo veselilo njegovega prihoda mlado in staro.

Letos je bil Miklavž previden in je nakupil največ daril kar v naši deželi. Saj veste, predpisi o devizah so hudičevi, zato so gospodje, ki imajo opraviti s carino, imeli z Miklavževimi zaboji prav malo opravka. Toliko več posla pa so imeli mestni užitninarji, ko so pregledovali Miklavževo robo. Ti možje so vsak bonbonček temeljito preiskali, našli pa niso nikjer niti kapljice konjaka. Lepe Ljubljančanke se bodo morale torej letos navduševati v kino- in v drugih gledališčih s samimi suhimi bonbončki.

Miklavž letos na nikogar ni pozabil. Tako so ugotovili mestni carinarji, ki so pregledovali robo. Za otroke je dal narezati cele butare šib ob savskih bregovih, zaviti jih je pa dal v lep, mehak papir, da otrok ne bo preveč bolelo in da jim ne bo treba mašiti robcev med zgornje in spodnje hlače tam zadaj. Tudi jabolk in orehov in suhih sliv mu ne bo zmanjkalo. V Ribnici pa je dal napraviti lepe lesene žlice in krožnike, ker mu je menda nekdo povedal, da so nekdaj Ljubljančani jedli ješprenj z lesenimi žlicami z lesenih krožnikov. Za pekovske mojstre je pripravil poseben stroj, ki dela testo iz same vode brez moke, za mesarje pa je pripravil celo vrsto dišav, da bodo ljubljanske klobase zopet lepo vabljivo dišale. V posebnem zabojčku, naslovljenem na »Kazino« je poslal v Ljubljano mandate, a žalibog ne 30, ampak samo tri; nekaj jih je šlo že spotoma bogve kam, ker je bil zabojček že nekoliko načet, ko je prišel v Ljubljano — ali pa je kdo od preglednikov kakšnega »sunil«? Za delavce je poslal nekaj omiljene bede, ki so jo pa gospodje pregledniki takoj poslali na pregled, če ni nevarna narodnemu gospodarstvu. Tudi na slavni naš rotovž ni pozabil in je za tja pripravil velik zaboj zobotrebcev, da gospodom pri sejah ne bo predolg čas. Svojo veliko skrb in naklonjenost za Ljubljano pa je dokazal s tem, da tudi na gospoda župana ni pozabil — gospod župan bodo dobili krasen cilinder; prav tak, kakor so jih nekdaj kupovali dosluženi generali, predno so odhajali v zasluženi pokoj.

Vse to so videli gospodje pregledniki v zabojih in zato bodo Ljubljančani Miklavža gotovo sijajno sprejeli na kolodvoru ob njegovem prihodu, gospod župan bodo pa priredili njemu na čast sijajen banket.

LJUDSKA UNIVERZA V LJUBLJANI

Drevi ob 19.15 se nadaljuje v socialno-gospodarskem tečaju tema: *Brezposelnost in kapital, racionalizacija gospodarstva, njeni gospodarski in socialni vplivi. Delitev dela.* Tečajniki se naprošajo, da prihajajo na predavanja točno ob napovedani uri.

Cenjene inserente

opozarjamo na

sobotno izdajo Slovenca,

ki bo posebno prikladna za

MIKLAVŽEVO REKLAMO

Radi narodnega praznika bo ta izdaja obenem veljala za nedeljsko in bo izšla zato v zelo pomnoženi nakladi.

Pohitite z naročili!

Požar pri Vavti vasi

Vavta vas, 27. nov.

Te dni je požar uničil v Straški gori najlepšo zidanico Ivana Kulovca, posestnika in gostilničarja iz Vavte vasi. Kulovec si je uredil nad zidanico prav lepo stanovanje z vsem potrebnim pohištvom. Nihče ni slutil, da bi lepo zidano poslopje — krito z eternitom, moglo postati žrtev plamena. V bližini zidanice stanuje posestnica Č. Fr., ki je zapazila močen sij in pritekla v 20 minut oddaljeno Vavto vas ter obvestila posestnika Kulovca in ostale vaščane o strašni nesreči. Radi goste megle ni bilo videti ognja, dokler niso prišli ljudje že v bližino. Razbili so vrata v zidanico in rešili edino vinski pridelek. Ko so zvalili sode iz kleti, se je zrušil goreči strop. Zgorelo je vse, tudi nad 2000 Din vredna stiskalnica, ostalo je le okajeno zidovje z zevajočimi okenskimi odprtinami. Lastnik je ves potrt in skrušen gledal v uničeno delo svojega dolgoletnega truda. Ogenj je bil podtaknjen.

Pravice slovenskih nameščencev v nevarnosti

S trudom in z velikimi žrtvami zgrajeno pokojninsko zavarovanje slovenskih nameščencev je v resni nevarnosti. Nekateri so mnenja, da je prav sedaj ugoden trenutek za uresničenje njihovih starih načrtov na socialnem polju. V Sloveniji že dolgo vemo, da nekatere naše socialne ustanove, ki smo jih Slovenci sami zgradili, nekaterim niso ravno povšeči v tej obliki, kakor jih imamo. Najnovejši predlog nam hoče vzeti še zadnje drobtinice samostojnosti na socialnem polju.

Podrobno bo o tej uredbi govor v **petek, dne 30. novembra 1934 ob 8 zvečer v beli dvorani hotela Union** (ne v dvorani Rokodelskega doma), kamor sklicuje podpisano društvo svoj redni članski sestanek in na katerega najtopleje vabi vse svoje članstvo. — **Društvo združenih zasebnih in trgovskih nameščencev Slovenije.**

Po odhodu hitlerjevcev iz Varaždina

V Varaždin se je povrnilo staro življenje

Varaždin, 27. novembra.

Svoje bivanje v Varaždinu so hitlerjevci kaj veselo zaključili. Kakor smo pisali, so se že v soboto oficielno poslovili od mestnih oblasti in Varaždincev, katerim na čast so hoteli prirediti koncert s plesom, ki se pa zaradi nenadnih ovir ni vršil. Zato pa je bilo tem bolj veselo današnje njihovo svatovanje. Varaždinka gdčna Keš Marija se je danes zjutraj namreč poročila z mladim hitlerjevcem, ki pa je zelo težko dobil od svojih poveljnikov dovoljenje za poroko z dekletom, ki ni germanske rase. Poleg tega se je poročil še drugi par. Dekle je prišlo tudi iz Avstrije za svojim fantom. Mlada para je spremilo v cerkev precejšnje število ženinovih tovarišev, oblečenih v nove temnosive uniforme, ki so jih vsi pred par dnevi prejeli. Po kratkem, veselem svatovanju so se mladi zakonci zvečer odpeljali na neprostovoljno ženitovanjsko potovanje v njim neznani svet. Odhod je bil precej vesel in družba bo na potovanju zelo velika. Saj odhaja z njimi okoli tisoč rojakov, a na Sušaku se jim bodo pridružili še ostali, ki so živeli v drugih taborih. Njihova godba, ki so si jo zadnje dni nabavili, jih je spremila na kolodvor in igrala je vesele koračnice. Tudi na dolgi vožnji jim bo v zabavo in uteho. V uteho, pravimo. Čisto opravičeno. Odhod namreč ni bil pri vseh tako vesel, kakor bi to hoteli njihovi vodje. Nekateri so se čisto resno upirali oditi v negotovost in bi jo bili najraje pobrali, če bi bili mogli. Ali na te so silno pazili, ker vodstvu ne bi bilo ljubo, da se kdo prekmalu vrne v svojo domovino in tam izdaja svoje tovariše. Enemu se je posrečilo uiti. S seboj je odnesel nekaj tisočakov iz taborske blagajne. Prišel pa je samo do Maribora, kjer so ga njegovi lastni tovariši našli v veseli družbi in ga izročili policiji. Policija ga je poslala v varaždinske zapore, kjer mu sedaj dopovedujejo, da pri nas ni nikomur dovoljeno krasti.

S težkim srcem so se poslavljali od Varaždina, kjer so bili gostoljubno sprejeti in so se ves čas počutili kakor doma. Tudi varaždinsko prebivalstvo se ne more pritožiti čez nje. Po njihovem odhodu je Varaždin zopet dobil svojo staro sliko. Ulice, ki so bile zadnje štiri mesece precej živahne, so postale nekam prazne, a enako prazne so postale nekatere gostilne, ki so bile vse štiri mesece prepolne gostov.

Naše dijaštvo

Društvo akademkinj »Savica« prične s ciklom predavanj, oziroma razgovorov o aktualnih ženskih vprašanjih, ki bo vsak drugi četrtek, v četrtek, 29. novembra.

Poizvedovanja

Večji znesek denarja je bil najden v drogeriji Gregorič, Ljubljana.

Izgubljena so bila očala z naušnicami od Sv. Petra cerkve do Most. Poštenega najditelja se prosi, da jih odda proti nagradi v upravi »Slovenca«.

Kulturni obzornik

Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1935

Mohorski koledar je pač najbolj razširjen med našim ljudstvom, radi tega je njegova vsebina usmerjena v glavnem na praktične potrebe našega ljudstva in ureditev tega koledarja še zmerom nosi pečat velike slovenske »pratike«. Novi koledar skuša tudi s svojo opremo čimbolj poudariti poljudno praktični in tradicijonalni značaj te najpopularnejše slovenske knjige. Razvrstitev gradiva se je polagoma preko mnogih eksperimentov zopet ustalila in nemara v svoji sedanji obliki, kateri je že prejšnji urednik F. S. Finžgar zgradil temelje, docela ustreza tradiciji mohorskega koledarja. S. Pengov, ki je opremil zlasti kalendarij, in sicer v smislu slovenske »pratike«, je rešil svojo nalogo zelo uspešno in okusno. Morda je kombinacija barv še nekoliko nedognana, toda to ne moti preveč. Poleg vseh podatkov, imenika svetnikov, dobro izbranega in sorazmerno z ostalo vsebino pravilno odmerjenega prostora za zabavno čtivo, vsebuje koledar obilo poučnega gradiva, gotovo največ izmed vseh, ljudstvu namenjenih slovenskih koledarjev, vse to na skopem (morda vendarle nekoliko preskopem) prostoru. Sestavki, kakor n. pr. »Kaj je s svetovno krizo?«, »Nova doba v katoliških misijonih«, »Izseljenci«, »Beseda o sportu«, »Korotan«, »Hvalimo slavne može!«, »Razvoj tehnike v najnovejši dobi«, »Gospodarski pregled«, »Razgled po svetu«, »Profesor Anton Bezenšek«, zgovorno pripovedujejo že s svojimi naslovi o pisani vsebini mohorskega koledarja, po katerem sega z istim zanimanjem kmet, delavec in meščan, obrtnik in inteligent.

Knjige „Srpske književne zadruge“

Vlogo »Srpske književne zadruge« lahko brez vsakega pridržka imenujemo odločilno za razvoj srbske ljudske prosvete v zadnjih štirih desetletjih in zelo pomembno za razvoj srbske književnosti v istem razdobju. Ko je pred dvainštiridesetimi leti skupina ljudi, ki so vedeli, kaj hočejo, zastavila plug in začela orati skoraj docela pusto ledino, se morda kljub vsemu optimizmu ni nadejala, da bo iz njenega premišljenega, a vendarle tveganega začetka pognalo drevo, ki bo rodilo stoteren sad. Danes so rezultati pred nami in uspeh na dlani. »Srpska knj. zadruga« je v znanih zbirkah (Zabavnik, Poučnik, Savremenik) kakor tudi v izrednih izdajah vrgla do danes na knjižni trg več ko tristo različnih del, da o njenih vsakoletnih rednih sedmih knjigah, ki izhajajo vsako jesen v priljubljenih modrih platnicah, niti ne govorimo. In teh čez tristo različnih knjig je izšlo v čez dva in pol milijona izvodih. Res je, da je bilo zlasti v zadnjih letih mnogo pritožb proti tej zaslužni ustanovi, večinoma od modernistov, ki jim vsaj deloma vrata »S. K. Z.« niso bila odprta. Še bolj res pa je, da je S. K. Z. kljub svoji večdesetletni tradiciji sila elastična ustanova in da se tudi predstavniki sodobnejših in čisto sodobnih književnih struj ne morejo prav nič pritoževati v tem oziru. S. K. Z. namreč ne gleda na književnost z nekega apriornega ali morda celo zastarelega stališča, kar bi se moglo sicer marsikateri podobni književno-prosvetni ustanovi očitati, ampak ima pred očmi en in edini cilj: izdajati dobro in lepo knjigo. Lahko bi vam samo iz njenih zadnjih serij navedel lepo vrsto imen, ki so se komaj dobro udomačila v srbskih književnih revijah, pa jih je S. K. Z. že uvrstila v svoj program. Celo nekaj takih je med njimi, ki so svojo prvo knjigo izdali ravno — v S. K. Z. Če upoštevamo, da je S. K. Z. razen petih svetovnovojnih let redno pošiljala svoje knjige med ljudi in da so bili časi, ko je n. pr. knjige rednega kola izdajala v nič manj ko 15.000 izvodih, (l. 1923), potem je o njenem kulturno-prosvetnem pomenu dovolj rečeno.

Letošnje kolo obsega kot po navadi sedem knjig. Na tem mestu bom o posameznih čisto na kratko spregovoril. Posebna zanimivost letošnjega kola je, da so kljub dosedanji drugačni navadi S. K. Z. izšle v njem knjige, ki so jih napisali izključno srbski pisatelji. Zdi se mi, da se je to zgodilo čisto slučajno, kajti doslej je S. K. Z. imela navado objavljati srbske kakor tudi hrvatske pisatelje. Pet knjig je posvečenih domači književnosti, kar v danih razmerah pomeni zelo mnogo. Šesta knjiga je nadaljevanje znane študije (že četrti del) »Naši ratovi za oslobodjenje i ujedinjenje«, ki jo piše Milutin Lazarević. Edino sedma knjiga je iz svetovnega slovstva, in sicer posvečena Molière-u (Namišljeni bolnik, Učene žene). — Knjige domačih pisateljev pa so: Vukova knjiga, ki je druga po vrsti (prva je izšla pred nekaj leti) in prinaša več krajših karakterizacij Vukovih sodobnikov izpod njegovega peresa. Knjiga, ki jo je uredil Miloš Ivković, bo v marsičem približala Vuka zlasti širokemu občinstvu. To je tudi njen najsodobnejši pomen. — Drugi pisec preteklega stoletja, ki mu je bil v tem kolu odmerjen prostor, je Svetolik Ranković. Priznan je kot najboljši srbijanski romanopisec preteklega stoletja in njegova »Seoska učiteljica« je uspela dopolnitev že doslej izdanih njegovih del v isti založbi. — Posebno knjigo je S. K. Z. letos posvetila s polno pravico doslej najboljšemu srbskemu kritiku in literarnemu zgodovinarju sploh, Jovanu Skerliću. Ta knjiga, ki sta jo uredila Svetislav Petrović in Miodrag Ibrovac, je izbor iz njegovih književnih studij in pregledov in po desetih letih od njegove smrti dobro otvarja vrsto Skerliću posvečenih knjig, ki bodo v doglednem času izšle v isti založbi. — Mlajši srbski literarni rod pa zastopata Velimir Živojinović-Massuka in pa Veljko Petrović. Živojinovićevi »Stihovi« so prav za prav neke vrste antologija njegove lirike in je zbirka uspel posnetek njegovih dosedanjih pesniških knjig. Mesto, ki ga ta povojni srbski, pretežno pesimistični lirik zavzema v sodobni srbski liriki, je vidno označeno. — Veljko Petrović pa je že pred leti izdal v S. K. Z. knjigo svojih novel, ki jih s temi trinajstimi nadaljuje. Toliko o letošnjih rednih knjigah S. K. Z.

Mislim, da je umestno in potrebno, da ob tej priliki in na tem mestu vsaj načnem problem slovenske knjige v S. K. Z. Doslej je ta ustanova bore malo izdala iz slovenske književnosti. Če izvzamem informativno knjigo »Slovenačka«, nam ostane edino knjiga Cankarjevih novel, ki je izšla pred nekaj leti. Poudariti je treba, da bi danes S. K. Z. na vsak način morala že misliti na to, da Srbohrvatom posreduje vsaj nekaj naših najvidnejših književnih vrhov. Če so morda naši pesniki sorazmerno nepripravni za njene knjige, kaj podobnega o naših pripovednikih ni mogoče reči. Knjige bi bilo treba dobro prevesti in nič več. Danes lahko smelo trdim, da bi S. K. Z. lahko našla ljudi, ki dovolj dobro obvladajo oba jezika in ki bi, sicer s precejšnjim trudom, opravili to koristno delo medsebojnega spoznavanja. Na vsak način morajo Srbi v prihodnjih letih dobiti v prevodu Jurčiča, Kersnika, Tavčarja, še nekaj Cankarja, Preglja, pa tudi nekaj pisateljev mlade generacije. Prepričan sem, da se je S. K. Z. že bavila

Dve lepi prireditvi ameriških Slovencev v Jolietu

Med najlepše slovenske naselbine v Ameriki štejemo naselbino v Jolietu, Ill. Pravijo, da so v »slovenskem Rimu«, kakor radi nazivajo slovensko župnijo sv. Jožefa v Jolietu, najboljši naseljenci: najbolj verni in pobožni in obenem zelo vneti za pravo slovensko izobrazbo.

Če pa hvalimo jolietske Slovence, s tem nikakor nočemo podcenjevati drugih ameriških Slovencev in njihovega prosvetnega dela, ki je tudi drugod, na pr. v Clevelandu, prav živahno in dosega lepe uspehe. Vsem, ki delajo za blagor naših rojakov, bratov po krvi, vsa čast in priznanje!

Jolietski Slovenci so imeli to srečo, da so jih vodili vedno prav dobri slovenski duhovniki. Župnijo je ustanovil nepozabni Rev. Frančišek Šusteršič, ki je bil tudi ustanovitelj največje slovenske katoliške podporne organizacije KSKJ. Še danes živi v najlepšem spominu jolietskih Slovencev in bo živel. Sedaj vodi lepo župnijo sv. Jožefa in v glavnem tudi vse katoliško izobraževalno delo naš odlični rojak Rev. John Plevnik, ki uživa zaradi svojih velikih sposobnosti in izredne delavnosti zelo velik ugled v Zedinjenih državah in v Kanadi.

Izvrstna pomočnika pri njegovem obširnem delu sta pomožna župnika Rev. Hiti in Rev. Kuzma, ki sta že od mladih let v Ameriki in sta se šolala le v ameriških šolah. Ta dva gospoda, katerima je po končanih študijah slovenska beseda trdo šla z jezika, sta se v svoji duhovniški službi tako priučila slovenščine, da jo danes govorita popolnoma gladko. Še več. Ko sta prebirala lepo Pregljevo povest »Peter Pavel Glavar«, jima je povest tako ugajala, da sta jo sklenila dramatizirati. S pisateljevim dovoljenjem sta se oprijela ne lahkega dela. Iz povesti sta izbrala najlepše bisere in iz njih mojstrsko sestavila krasen mozaik.

Igra je prišla na oder v jolietski slovenski farni dvorani 6. in 8. maja. Igralci in igralke so bili izbrani iz mladeniškega društva Najsv. Imena in iz dekliške Marijine družbe. Sama mladina, rojena v Ameriki, veliko bolj navajena na angleščino kot na slovenščino. Pa so vendar predvajali igro v lepi slovenščini, kakor da so prišli iz naše ljube Slovenije. Igra je doživela sijajen uspeh. Igralci in igralke so svojo nalogo nepričakovano dobro rešili. Tako poročajo izobraženi očividci in o tem priča jako pohvalna ocena v »Ameriškem Slovencu« z dne 17. maja 1934.

Druga lepa prireditev je bila v nedeljo, 21. oktobra, ko so v Jolietu priredili slovenski dan s krasno uspelim koncertom. To je bil dan slovenske pesmi in slovenske glasbe in ta nedelja bo ostala dolgo v spominu slovenske jolietske naselbine. Mnogoštevilni poslušalci, največ seveda slovenski, pa tudi drugih narodnosti, so tri ure kot začarani uživali lepoto slovenske pesmi in slovenske glasbe. Nastopila sta cerkvena pevska zbora iz Waukegana in župnije sv. Jožefa v Jolietu in mladi godbeniki slovenske šolske godbe v Jolietu, ki je najboljša slovenska šolska godba v Ameriki in šteje kar sto godbenikov. S svojim nastopom so vsi vzbujali občudovanje in splošno pohvalo. Pevci in pevke so dovršeno zapeli vrsto najlepših slovenskih pesmi in tudi mladi godbeniki so kljub svojim mladim letom mojstrsko opravili svojo nalogo.

Poleg pevcev in pevk ter navdušenih godbenikov se moramo spomniti tudi gospodov, ki so ta lep dan slovenske pesmi organizirali. Največ zaslug ima župnik Father John Plevnik, ki se je z veliko vnemo zavzel za ta koncert in ga tako spretno vodil. Zahvala gre tudi župniku iz Waukegana Father M. J. Butali in spretnima pevovodjama obeh zborov in ne najmanj dirigentu in učitelju slovenske godbe, ki s svojimi gojenci dosega naravnost sijajne uspehe.

Ko dobivamo take vesele vesti iz Amerike, se v naših srcih budi nada, da slovensko življenje kljub močnemu vplivu tujine, kateremu se je pač nemogoče odtegniti, vendarle ne bo tako kmalu zamrlo, kakor se nekateri boje. Bog daj Slovencem dobrih voditeljev in potem je upanje, da se bo slovenstvo še držalo. Seveda bo treba, da pridejo voditelji tuintam v staro domovino, da se ob virih slovenstva nasrkajo našega življenja in ga potem poneso med naše brate v Ameriki. Domovina jih bo vedno sprejemala z največjo ljubeznijo.

Iz ljudstva za ljudstvo

Paberki

Gospod urednik! Sprejmite tudi naša kratka poročila v predale svojega lista. To so paberki, ki jih pobiramo na polju našega ljudskega življenja. Kar ta ali oni glas izmed ljudstva pove, bo morda tudi bolj in prej našlo odmev v ljudski duši. Zapisali bomo vsak izrek in dogodek tako, kakor nam pride v uho in oko, brez vsake notranje ali druge vzročne zveze. Iz teh zapiskov bomo spoznali, da naše ljudstvo sicer dobro misli, čeprav malo govori, pa vendar veliko pove. Prav in primerno je, da se vsaj v predalih katoliškega dnevnika ohrani glas katoliškega ljudstva, kakor se ohrani lepa pesem na gramofonski plošči.

Kostanj. »Otroci me priganjajo,« je tožil sosed svojemu sosedu, »naj grem z njimi v hosto nabirat kostanj za večerjo. Kam smo prišli, da morajo celo negodni otroci skrbeti za vsakdanji kruh? Škoda, da ni vsako drevo kostanj in vsa hosta kostanjeva hosta! Tako bomo pa vsi komaj nabrali za dnevno košarico!«

Krava. Kočarici je poginila edina krava-mlekarica. »Deset dinarjev sem imela!« je objokovala svojo nezgodo. Kaj sem si mogla pomagati z njimi? Do živinozdravnika nisem smela. Že zapisano zdravilo za bolno kravo bi preseglo moj imetek in kje je zdravnikov račun? Povsod sem prosila, da mi kdo posodi sto dinarjev; nihče mi jih ni mogel ali ni hotel posoditi. Zdaj sem ob kravo! K sosedu hodim po mleko, da ga nosim pol ure daleč, da »kunta« ne izgubim. Pri tem potu pa zaslužim le 50 par za mleko, drugo moram odšteti za mleko sosedu. Ali res ni več žive duše na svetu, ki bi se usmilil uboge bajtarice? Živina oboli in pogine, revež pa ne more ne živeti, ne umreti.«

Agent. Selska šivilja je vsak teden osrečena po kakšnem obisku iz mesta v osebi zavarovalnega agenta za slučaj smrti. Naveličana teh obljub se je nevoljno izrazila nad zadnjim obiskom: »Ali v mestih nič ne mro? Ali meščani ne marajo vašega denarja? Zakaj hodite po zavarovanje samo na deželo? To je čudno: Kmetski denar imajo povsod tako radi, kmeta, ubogega kmeta pa nikjer!«

Potok. Naš potok je silno narastel. Ves sneg s sosednega ohribja se je raztajal in razlil v potok, ki se z glasnim šumom javlja po vasi. Ako greš bliže, zagledaš, da si je hudournik poglobil strugo in se s širokim slapom zaganja v skalovito brezno. Obstal sem ob bobnečem potoku in njegovem slapovitem padcu in sem se zamislil v kulturo naše dobe.

Prazen vinograd. »Kako je,« sem vprašal vinogradnika, ki je zavalil prazen sod proti vinskemu hramu. »Tako, kakor v Kani, ko se je reklo: vina nimajo!« Mož me je spomnil na novo priliko: »Tako vali naš čas prazne sklepe in posvete na dnevni red, ali pomoči od nikoder ni.«

Hči. Kmet je izgubil hčer, ki je bila njemu in svoji bolni materi najboljša opora in tolažba. »Bog jo je vzel!« je vdano potožil mož. »Gotovo je bila tudi njemu všeč. Le naj jo ima! Boljše dote bi ji ves svet ne mogel dati.«

Tragika. »Kaj porečete, oče?« je mlajši sosed vprašal starejšega soseda: »Našega kralja so nam umorili!« Stari sosed se je zamislil in s solzo v očeh odgovoril: »Kaj bo zdaj z nami? Kar je dobrega, vse gre od nas in hudobni duh je še vedno na delu.«

Pastir. Na jesenski zeleni ravnici pase priletni pastir svojo lisko. Pes čuvaj mu jo zvesto pomaga zavračati kadar je treba. Žival je lepa in se rada pase in stari pastir, ki je tudi njen lastnik, ima veliko veselje z njo in še večje s psom. »Za koliko ga prodaste?« — »Za nič!« — »Pa če bi vam ga preplačal?« — »Zvestoba se ne preplača...«

22 ur živ zakopan

V vasi Sirova Katalena v bližini Koprivnice so izkopali 24 metrov globok vodnjak. 20letni delavec Ivan Zgornik je bil pri teh delih zaposlen s tem, da je odstranjeval deske, ki so bile postavljene, da bi zavarovale delavce pred vdorom zemlje. Ko je bil v globini 12 metrov in stal na deski, so pričele deske nad njim popuščati. Težka deska je padla tik nadenj, vendar se je na njegovo srečo zarila v zemljo nad njim. Takoj nato se je vsula na deske zemlja in delavca povsem zakopala. Ostal je stisnjen med dvema deskama, od katerih pa je bila zgornja toliko močna, da se pod pritiskom debele plasti prsti ni zlomila. Bil je živ zakopan v vodnjaku. Ljudje so seveda takoj opazili nesrečo in brž obvestili o tem oblasti. Okrajni načelnik je šel z orožništvom takoj na delo. Takoj so začeli orožniki in kmetje kopati zemljo. Po neprekinjenem 22urnem delu, ki ga je ves čas vodil okrajni načelnik, so izkopali nesrečnega delavca, ki je po čudnem naključju ostal živ. Prisotni okrajni zdravnik ga je takoj obudil iz nezavesti z umetnim dihanjem. Ko je rešenec prišel k sebi, je od veselja nad rešitvijo zajokal. Množici ljudstva, ki se je medtem nabrala od blizu in daleč, je pripovedoval občutke, ki so ga navdajali, ko je bil en dan in eno noč živ zakopan.

---

s to mislijo in da ji nikakor ni nasprotna. Treba je samo delavcev in malo dobre volje. Na ta način bi namreč napravila veliko uslugo nam Slovencem, še večjo pa Srbom, ki jim je slovenska književnost sorazmerno malo znana.

Ob koncu naj še omenim, da pripravlja S. K. Z. sledeča dela: E. Ljacki: »Ogledi o ruskoj književnosti 19. veka«, Ščedrin: »Gospoda Golovjevi« (roman), Mihajlo Petrović: »S okeanskim ribarima«. Vse omenjene knjige so že v tisku in v kratkem izidejo.

T. P.

„Srbsko slikarstvo v srednjem veku"

Pred štirimi leti je upravnik belgrajskega Narodnega muzeja Vlada Petković izdal prvo knjigo z gornjim naslovom. Pred dobrim mesecem pa je, zopet v izdaji belgrajskega Narodnega muzeja, izšla druga knjiga tega reprezentativnega dela. Zanimivo je, da Srbi v likovno-znanstveni literaturi svojega srednjega veka nimajo razen nekaterih fragmentarnih študij skoraj ničesar pokazati in sta pred Petkovićem veljala za najboljši vir o srbskem srednjeveškem slikarstvu Millet in Ch. Diehl. Dočim je bila prva knjiga v glavnem le neke vrste zbirka posnetkov srbskih fresk od 12. do 15. stoletja, pomeni druga knjiga mnogo več. V prvi razen krajšega uvoda sploh ni večjega teksta, nasprotno pa je za drugo knjigo Petković po štiriletnem zbiranju materijala na licu mesta napisal izčrpen pregled postanka in razvoja srbskega srednjeveškega slikarstva. Pisec je sistematično obdelal ta razvoj in razločno označil posamezne srbske srednjeveške slikarske šole. Tako se je v 12. in 13. stoletju razvila raška šola. Sem spadajo manastiri Studenica, Žiča, Djurdjevi Stubovi blizu Novega Pazarja, Mileševo. Dočim je na eni strani sila zaznavna imitacija ikon, obstoja na drugi imitacija mozaika (Mileševo). Arilje in Gradac pa tvorita že prehodno skupino. V 14. stoletju je srbsko slikarstvo pod posebnim vplivom miniaturnega slikarstva. Dominantna je dečanska šola, ki je bila hkrati s pečko v zvezi z dognanji na slikarskem zapadu. Precej monumentalni značaj pa je še zadržala dečanska šola. V šoli manastirja Anurijaša pa imamo že neke vrste poizkusov iluzijonističnega slikarstva. Koncem 14. in v prvih desetletjih 15. stoletja je nastala moravska šola, ki se pa po cerkvah deli v dve skupini. Prva (Ljubostinja, Ravanica, Sisojevac, Veluće, Radenica, Koporin) je bila še precej pod vplivom starega slikarstva, dočim je druga, v katero spadajo samostani Kalenić, Manasija in Pavlica, gojila že finejše dekorativno slikarstvo. Zanimivo je Petkovićevo dognanje, da so vplivi bizantinskega slikarstva prihajali v Raško preko Južne Italije in Sicilije. Celo pod Turki je v 17. stoletju ohridska arhiepiskopija bila v zvezah z grško duhovščino na Kalabriji in Siciliji. — Monografija je izdana v zelo lepi tehnični opremi. Tekst je francoski, kakor v prvi knjigi.

T. P.

★

Serafinski koledar. — O. O. Frančiškani so izdali svoj namizni »Serafinski koledar« za l. 1935. Bogato število lepih slik krasi to okusno pisarniško pomagalo, ki ima poleg tedenskih listov tudi mnogo drugega gradiva iz področja misijonskega, karitativnega in kulturnega delovanja o. o. Frančiškanov. Na vsaki strani je zanimiva slika, zlasti je mnogo slik iz svete dežele, opremljenih z vzpodbudnim in poučnim besedilom. Priporočamo!

Desetletnica Puccinijeve smrti. — Danes, dne 29. novembra, poteče deset let, odkar je umrl slavni skladatelj Giacomo Puccini, avtor mnogih priljubljenih oper, ki so znane po vsem svetu.

Hvalevredna beseda

Notranje ministrstvo je z razpisom dne 25. oktobra, št. K. 1441, izdalo okr. načelnikom in mestnim županstvom nalog, da na podrejene občine društva in korporacije vplivajo, naj počakajo s sklepi o postavljanju posameznih spomenikov. Razpis tako-le veleva:

»Ob tragični smrti blagopokojnega kralja Aleksandra I. Zedinitelja posamezne občine in društva sklepajo o postavljanju spomenika velikemu pokojniku. Umetniški spomeniki, dostojni velikega kralja, mnogo stanejo ter jih ni mogoče postaviti s skromnimi sredstvi posameznih korporacij in občin, ampak je to mogoče storiti le s skupnimi sredstvi nacije. Dokler se to vprašanje, dati splošno priznanje in hvaležnost kralju Zedinitelju ne uredi v smislu splošne akcije za zbiranje potrebnih sredstev, da se z njimi postavi spomenik nacije, poskrbite, da se s posameznimi sklepi o postavljanju spomenika počaka!«

Izjava

Od lastništva tednika »Slovenija« smo prejeli na izjavo g. Frana Radeščka v »Slovencu« od 27. t. m. naslednje pojasnilo:

Smer tednika »Slovenija« je bila že od vsega začetka jasno in ostro opredeljena, neštetokrat podčrtana in nam narekovana po nalogi, da združimo vse zavedne Slovence kljub borbi za pogoje našega obstoja kot narod. Vsako človeško delo je nepopolno, mislimo pa, da se iz čistejših nagibov in z resnejšo voljo ne bi nihče lotil te naloge in trudili smo se, da to smer ohranimo za vsako ceno.

Zato smo mogli in smeli v bistvu poudarjati edino in izključno to, kar druži in je skupno vsem zavednim Slovencem. Dopisnikom smo sicer morali pustiti nekoliko več svobode, za uredništvo pa je brezpogojno veljalo zgornje pravilo.

Od tega stališča ne moremo in ne smemo odstopiti in tudi ko bi šlo za obstoj lista — ne samo iz zvestobe do svojih načel, ampak tudi iz lojalnosti do naših podpornikov, somišljenikov in naročnikov.

Za slovenstvo se nismo bojevali kot nacionalisti, bojevali smo se za naturne pravice, bojevali smo se kot prepričani demokrati. Slovenstvo nam je tako veliko in živo dejstvo, da ga nikoli nismo mogli in smeli jemati v zakup, svesti si, da mu drugi lahko služijo na svoj način in da vršimo samo eno potrebnih nalog. Prepričani pa smo, da vršimo važno etično nalogo, ki ni in ne more biti v nasprotstvu z verskim čuvstvovanjem in prepričanjem ter s slovenskim izročilom, če zbiramo na določenem področju, ne da bi hoteli delati komu nasilje v načelnih vprašanjih, naše ljudi k skupnemu delu tam, kjer je skupno delo mogoče in potrebno. Prepričani smo, da je list s tako nalogo v teh resnih časih potreben in bi ga bilo treba ustanoviti, če ne bi obstajal, in smo prepričani tudi, da se bo vedno našlo dovolj zavednih Slovencev, ki bodo to naše stališče pravilno razumeli, odobravali in podpirali.

Filatelija

Filatelisti zbirajo in ocenjujejo svoje znamke po raznih katalogih-cenikih, ki jih izdajajo s pomočjo strokovnjakov-filatelistov različne svetovne trgovine znamk. Vsem zbiralcem znamk so znani francoski katalogi Yvert, angleški Stanley Gibbons, ameriški Scott, španski Galvez, švicarski dvojezični Zumstein in oba nemška Senf in Michel; vsi ti katalogi izhajajo vsako jesen v novi izdaji. Izmed večjih cenikov je pri nas najbolj razširjen Borck, Behrens in Froede. Domačih katalogov žal se nimamo, pač pa več cenikov kakor Hajm, Seci, Rukavina, Štajner, ki obravnavajo in cenijo samo jugosl. pred- in povojne znamke. Žal so vsi domači ceniki, zlasti tudi pred kratkim v Zagrebu izdani Štajnerjev cenik, precej površno sestavljeni, nekritični in netočni. Cene nekaterih redkih znamk so blazno visoke — desetkronska na gladkem, belorumenem papirju je ocenjena na 5000 Din. Za to fantastično ceno dobi pameten filatelist danes že rumeno (Merkur) znamko, saško za 3 pf. ali pa kompletno zbirko predvojne Srbije in Črne gore, celotno zbirko Bolgarije itd. Po teh cenikih naj noben zbiralec ne ocenjuje svojih zakladov, ker ga čaka sicer bridko razočaranje. Omeniti moramo pa to dobro lastnost Štajnerjevega cenika, da niti ne omenja, še manj pa ocenjuje tako zvanih domačih prekmurskih in medjimurskih znamk, ki so se ob prevratu pojavile. Svetovni katalogi — razen Michela — so to filatelistično navlako že davno poslali v zasluženi pokoj med filatelistične smeti (Mache, Schwindelausgabe), ker nimajo za resnega filatelista prav nobene vrednosti. Na lanski svetovni razstavi znamk Wipa na Dunaju so nam te vsiljene znamke skoraj onemogočile sicer zasluženo oceno in častno priznanje za razstavljene znamke slovenske izdaje. Slišali smo precej pikrih opazk, kaj smatrajo nekateri zbiralci v Jugoslaviji znamkam. Kdor ima veselje za take pristne, od pošte priznane znamke, naj jih zbira po mili božji volji sam v albumu in za zrcalom ali naj z njimi tapecira pisalno mizo, da jih ima ves dan pred očmi. Vse druge filateliste, zlasti začetnike, naj pa srečni posestniki teh dragocenih zakladov ne nadlegujejo po časopisih, ker s tem le škodujejo ugledu jugoslovanske filatelije doma in v inozemstvu.

Dixi.

Mala redkost utegne postati znamka za 5 frankov, ki jo je izdala deželica kneževina Lichtenstein dne 29. oktobra 1934 o priliki otvoritve deželne razstave v glavnem mestu Vaduz. Znamka, tiskana samo v 7000 izvodih, je bila seveda takoj razprodana. Trgovci naročniki, ki so naročene znamke že naprej plačali, so od naročenega števila dobili približno samo 50 odstotkov; v Ljubljano je menda došlo le pet komadov. Za znamko se filatelistični krogi seveda živahno zanimajo. Znamka se trži že po 15 švic. frankov, pa se bo cena predvidoma povzpela na 100 švic. frankov, kakor je po katalogu ocenjena znamka Luksemburg (10 fr.) iz leta 1923. Zgornja znamka izide na novo v drugi barvi in zadostni nakladi in jo bodo filatelisti lahko dobili za približno 80 Din.

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

DRAMA (Začetek ob 20)

Četrtek, 29. novembra: *Hlapci*. Red Četrtek.
Petek, 30. novembra: *Waterloo*. Red A.

OPERA (Začetek ob 20)

Četrtek, 29. novembra: *Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron*. Red C.
Petek, 30. novembra: *Mignon*. Red B.

MARIBORSKO GLEDALIŠČE

Četrtek, 29. novembra ob 20: *Carjevič*. Red C.
Petek, 30. novembra: Zaprto.

Sport

Tek Zedinjenja

Odbor Teka Zedinjenja vabi tudi tem potom vse nadrejene ljubljanske sportne organizacije, sportne klube in nacionalne organizacije, da se po delegatih udeleže sportno-nacionalne manifestacije »Tek Zedinjenja«. Vabi tudi ljubljanske lahko-atletske klube: SK Ilirijo, SK Korotan in SK Slogo, da se zaobljube Nj. Vel. kralju Petru II. udeleže korporativno z članstvom svojih lahko-atletskih sekcij.

Vsem udeležencem-tekmovalcem »Teka Zedinjenja« sporočamo, da bo skupna slačilnica v Areni Narodnega doma.

ASK Primorje — lahkoatletska sekcija. Start za »Tek Zedinjenja« je 1. decembra ob 15.30. Nastop je strogo obvezen za naslednje atlete, ki morajo biti v slačilnici v Areni Narodnega doma najpozneje ob 14.15: Czurda, Gombač, Grad, Gaberšek, Hlebce, Iglič, Kranjec, Oblak, Ogrin France in Miran, Pogačnik Jože, Prelog, Srakar France in Ivan, Skušek, Svetina, Štembal, Žorga Aleš, Lukež, Čebulj, Simonišek, Baloh, Perpar, Kreva, Mav, Meršek, Slapničar. Poleg imenovanih so vabljeni k nastopu še ostali verificirani in neverificirani atleti. Vsak atlet mora prinesti s seboj kompletno opremo in preskrbeti si copate. Vsi ostali sekcijski člani morajo obvezno sodelovati v rediteljskem zboru prireditve in se v svrho določitve funkcije javiti vrhovnemu sodniku pred Narodnim domom najpozneje ob 14.15. Ob 16.30 se vrši v dvorani hotela Metropol svečana razdelitev nagrad zmagovalcem in zaobljuba Nj. Vel. kralju Petru II., ki je strogo obvezna za vse verificirane in neverificirane člane sekcije ter sekcijski odbor. Ker bo pričetek točno ob 16.30, morajo vsi udeleženci biti v dvorani najpozneje ob 16.15.

Stafeta na Oplenac

Vsem ljubljanskim lahko-atletskim klubom. Komitet Jugoslovanske lahko-atletske zveze iz Belgrada mi je poslal uverenje za četrtinsko vožnjo za 16 udeležencev, članov ljubljanskih klubov z lahkoatletskimi sekcijami (Ilirija, Korotan, Sloga, Primorje), ki bodo sodelovali pri štafetnem tekmovanju Belgrad-Oplenac in pri polaganju venca na grob blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, dne 1. decembra. Istočasno je sporočil, da je preskrbel za vse udeležence (16) prenočišče v Učiteljskem domu proti znižani ceni 15 Din za osebo. Ker želi istočasno in v najkrajšem času imeti natančen seznam udeležencev, in zvedeti natančen čas prihoda v Belgrad, da zamore počakati odposlanstvo iz Ljubljane, pozivam tem potom gori imenovane klube, kakor tudi njih lahkoatletsko članstvo, da se tekom današnjega dneva javi pri meni in sicer od 11—13 v tajništvu Primorja, Nebotičnik IV., od 13.30—16 pri meni na domu, Tavčarjeva ulica 1, in od 15—17 v tajništvu Primorja. Danes zvečer bom definitivne prijave odposlal v Belgrad. Štafeta prične teči dne 1. decembra v Belgradu ob 8 zjutraj pred kraljevim dvorom. Dovoljenje za znižano vožnjo velja za II. in III. razred brzovlaka. — Savo Sancin.

Hermes : Rapid (Maribor)

V soboto, 1. decembra, na praznik ob 14.15 na igrišču Hermesa

Zopet bo imela Ljubljana, predvsem pa vneti sportni simpatizerji in kibici, priliko prisostvovati napeti in ostri borbi za točke, v kateri se bosta borila gornja kluba na praznik Zedinjenja, 1. decembra, v Ljubljani na igrišču Hermesa.

Ta nadvse zanimiva borba se vrši ob vsakem vremenu s pričetkom ob 15. Vstopnina k tekmi je prav nizka, t. j. 8, 5 in 3 Din ter sedeži na tribuni 12 Din tako, da je poset iste vsakomur omogočen.

ŽSK Hermes — službeno iz nogometne sekcije. Strogo obvezni sestanek vseh igračev, posebno pa igračev prvega moštva je jutri, v petek, ob 20 pri Kočarju. Važno radi sobotne tekme z Rapidom in nedeljske tekme v Čakovcu. — Pozivata se igrača Moko in Klančnik, predvsem pa Čebohin, da so sigurno v soboto pravočasno v Ljubljani. — Pozivajo se vsi igrači prvega in rezervnega moštva, ki posedujejo še katerokoli opremo od zadnjih tekem, da isto sigurno vrnejo najkasneje na sestanku nazaj.

Propozicije

table-tenis turnirja SK Jugoslavije v Celju dne 1. in 2. decembra 1934

Table-tenis sekcija SK Jugoslavije v Celju razpisuje za 1. in 2. decembra 1934 turnir za prvenstvo mesta Celja in prehodni pokal v singlu in doublu gospodov. Turnir se začne v soboto, dne 1. decembra ob pol 9 dopoldne v Domu, Samostanska ulica 2. Igra vsak z vsakim, ako se prijavi največ 10 igralcev. Ako se jih prijavi več, pa po best of five. V prvem polčasu, ako se jih prijavi samo 10, odnosno 15, igrajo zadnji najboljši štirje z vsakim, ako pa se jih prijavi nad 15 igralcev, pa igra najboljših šest vsak z vsakim. Prvi štirje dobe praktična darila. Prvak pa dobi naziv »Prvak mesta Celja za leto 1935« in prehodni pokal, ki postane njegova last po treh zaporednih zmagah ali petih s presledki. Naslov brani g. Žiža od SK Ilirije, Ljubljana.

Po končanem turnirju v singlu gospodov se vrši turnir v doublu gospodov, po sistemu vsak z vsakim. Člani komiteja ter vrhovni sodnik se izberejo pred igranjem. Prijavnina 10 Din za igralca. Igra se po pravilih JTTS z »New-Villa« žogicami. Žrebanje se vrši v klubovi sobi na dan začetka turnirja ob 8 zjutraj. Prijave sprejema klubov tajnik za igralce izven kluba, za svoj klub referent table-tenis sekcije. Prijavnina mora biti plačana pred začetkom turnirja.

★

CELJSKI SPORT. *SK Celje:SK Ilirija.* V nedeljo, dne 2. decembra bo ob 14.15 na Glaziji prvenstvena prvorazredna nogometna tekma med SK Celjem in SK Ilirijo. V Celju bo to letos zadnja tekma prvega razreda v tej sezoni in vlada med celjskimi sportniki zanjo veliko zanimanje. — Ob 12.30 bo na istem igrišču predtekma med mladino SK Celja in prvim moštvom SK Zalca.

Naznanila

Občni zbor SPD bo v nedeljo, 16. decembra ob 9 dopoldne v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani na Miklošičevi cesti s sledečim dnevnim redom: Legitimacije delegatov in ugotovitev pooblastil; otvoritev po predsedniku SPD; poročilo o delovanju posameznih edinic; izpremembe pravil; določitev višine članarine in višine prispevkov, ki jih naj podružnice plačujejo osrednjemu društvu za upravo; volitev petih poverjenikov in treh nadomestnih poverjenikov podružnic, ki se pošljejo za leto 1936 v širši osrednji odbor; volitev društvenega nadzornika in dveh namestnikov; volitev delegatov za Zvezo planinskih društev Jugoslavije; sklepanje o naznanjenih predlogih in pritožbah; predlogi in raznoterosti. Samostojni predlogi morajo biti vposlani Osrednjemu društvu SPD do 5. decembra.

Ljubljana

l *Drevi ob 20* bo na tretjem prosvetnem večeru v Salezijanskem mladinskem domu na Kodeljevem predaval g. dr. Fr. Blatnik o Poljski. Predavanje bodo pojasnjevale skioptične slike.

l *»Ljubljana«.* Drevi ob 20 pevska vaja celotnega zbora. Radi bližnjega nastopa udeležba nujna!

l *Podružnica Sadjarskega in vrtnarskega društva* ima drevi ob 20 v Slamičevi restavraciji redni občni zbor.

l *Društvo za raziskavanje jam v Ljubljani* priredi nocoj ob 18 na mineraloškem institutu univerze predavanje o Križni jami pri Ložu. Predava društveni tajnik Ivan Michler. Po predavanju bo istotam redni letni občni zbor društva ter se bodo sprejemali tudi novi člani.

l *Nočno službo imajo lekarne:* dr. Piccoli, Tyrševa cesta 6, mr. Hočevar, Celovška cesta 62, in mr. Gartus, Moste.

Maribor

m *Ljudska univerza v Studencih* prične z rednimi predavanji drevi ob 7 v prostorih nekdanjega kina (Špurej). Prvo predavanje ima g. prof. Jan Šedivy z naslovom »V deželi cvetja in rož«. Predaval bo o severni Bolgariji, bivši prestolici Trnovo, o rožni dolini, Varni itd. Skioptične slike!

m *Šola in dom.* Danes ob pol 4 popoldne bo na II. drž. dekliški meščanski šoli (Cankarjeva 5) roditeljski sestanek. Predaval bo predsednik društva Šola in dom g. nadzornik dr. Poljanec o pomenu društva Šola in dom in o potrebi tesnih vezi med šolo in domom.

Smrt v strugi Dravinje

Maribor, 28. novembra.

Iz Majšperga je prispela vest o smrtni nesreči, ki je zahtevala življenje 33 letnega uradnika majšperške tovarne strojil Romana Wiegele. Pogrešili so ga že v soboto zvečer. Ob napovedani uri ga ni bilo domov ter ga je čakala žena v strahu vso noč zaman. Tudi v nedeljo ga ni bilo od nikoder. V zli slutnji so se podali ljudje na iskanje. Dognalo se je, da se je napotil v soboto zvečer v temi proti domu čez brv, ki vodi nad Dravinjo. Radi slabega stanja brvi je ta prehod precej nevaren. Šele včeraj pa so našli v Dravinji truplo ponesrečenca. Deroči tok ga je zanesel nekoliko nižje od brvi ter se je telo zaplelo med obrežno grmovje, da ga je bilo težko najti. Kolikor se da sklepati, se je Wiegele ponesrečil na ta način, da mu je postalo na brvi ali slabo ali pa je v temi stopil mimo varne poti ter strmoglavil v znatno globino. Priletel je najbrž na glavo v razmeroma plitvo vodo ter se na kamenitem dnu udaril tako, da se je onesvestil. Zapušča mlado soprogo in dva mlada otroka. Nepričakovana smrt je globoko pretresla vso okolico. Pokopali ga bodo danes dopoldne ob 10 na pokopališču v Majšpergu. Naj počiva v miru, žalujočim ostalim naše iskreno sožalje.

Kaj pravite?

Te dni so se posvetovali gospodje, ki imajo bedo in beračijo »čeze«, kako bi bedo omilili, da ne bi bila tako huda. Govorili so eni to, drugi to, nazadnje so pa prišli do modrega sklepa, da se da beda najbolj omiliti z beračijo, beračija pa menda z bedo.

Nihče od gospodov pa ni mislil na — Brazilijo!!

V Braziliji zrasle namreč vsako leto na milijone vreč kave. Kave imajo tam toliko, da jo kar v morje mečejo. Ker pa ribe še ne bero časopisov in zato tudi kave ne potrebujejo, so prišli Italijani na misel, da bi odvišno kavo prav lahko popili reveži, ki jih je povsod prevelik, pa bi dosegli isti cilj: kave bi bilo manj in cena bi se dvignila.

Dobrosrčne Dunajčanke so to ugodno priliko takoj izkoristile in so se obrnile na braziljansko vlado s prošnjo, naj ta tudi na Dunajčane ne pozabi. In res so dobile dunajske gospe veliko pošiljatev kave, za katero so plačale samo neznatne stroške za prevoz. Namesto da bi metali kavo v morje v Braziliji, bodo siromašni Dunajčani sedaj lahko topili svojo bedo v kavi, toliko je bo!

Kaj pravite, g. urednik, ali ne bi bilo dobro, če bi tudi dobrosrčne Ljubljančanke poskusile svojo srečo pri braziljanski vladi? Kakšnega »knajpa«, ki bi delal našim žitnim kavam umazano konkurenco, nam gotovo ne bi poslali, za revne Ljubljančane pa bi bila prava kava vendarle dober dodatek k žganemu ječmenu, da bi svoje siromaštvo nekoliko omotili in pozabili!

Paziti bi morali samo na to, da se ne bi preveč zastonjske kave skuhalo v loncih kakšnih »odborov«...

V Devici Mariji v Polju odpre poleg žel. postaje 1. decembra zdravnik

dr. Gregorič Rikard

privatno ordinacijo

Slovenci v Zagrebu

Predavanje v Slomškovem društvu. V nedeljo, 25. novembra po večernicah, pri katerih se je zopet do zadnjega kotička napolnila Rokova cerkvica, je priredil prosvetni odsek Slomškovega društva v svojih prostorih predavanje o razdejanju Jeruzalema. Predavatelj dr. J. Klemenc je v skoraj uro dolgem in izčrpnem predavanju podal podobo kulturnega, gospodarskega in političnega stanja judovskega naroda pred velikim uporom, ki se je končal s strašnim razdejanjem veličastnega mesta, katero ni bilo spoznalo časa svojega obiskanja. Obe društveni sobi sta bili polni poslušalcev, ki so zvesto sledili zanimivemu predavanju. Poslej bodo predavanja vsako nedeljo po večernicah. Vstopnina je prosta. Želeti bi bilo, da bi v prihodnje poslušalci povedali svoje misli o predavanju in morebitna vprašanja ter dopolnila; potem bi bil večer še bolj prijazen in bi imeli še več koristi od njega.

Mohorjeve knjige so prišle. Kdor jih je naročil pri g. J. Hladniku, jih dobi pri g. Jožetu vsak dan od poldne do dveh. Najbolje bo, če ob tej priliki plačate naročnino za prihodnje leto.

Korupcijska obravnava v Belgradu

Na peti dan obravnave proti belgrajskemu un. prof. Mileti Novakoviču, kasacijskemu sodniku v p. Mihajlu Jovanoviču ter drugim soobtožencem, ki so obtoženi, da so prejeli podkupnino v milijonski pravdi med našo državo in tvrdko Rinkhofer Werke, je potekel prav tako burno. Zaslišan je bil sedmi soobtoženec, odvetnik Dušan Miljković, ki je napisal z advokatom Trajkovičem garancijsko pismo pod znanimi pogoji. Nato je bil zaslišan kot priča državni pravobranilec Živorad Nikič, ki je obenem tudi zastopal oškodovanko, to je državo. Nikič je izjavil: »Vložil sem tožbo, ker sem bil mnenja in sem še, da je bila razsodba v škodo naši državi in v korist Rinkhofer Werke, izrečena samo zaradi podkupovanja. Razsodba je priznala tvrdki Rinkhofer Werke revalorizacijo, ki ni bila dosedaj še nobenemu priznana. Razsodišče, v katerem so bili obtoženci, je priznalo tvrdki obresti za 20 let nazaj. Ni mi znano, ako je še kako sodišče izdalo že podobno obdolžbo, ne da bi vpoštevalo račun o zastarelosti. Zahtevam, da se ta razsodba uniči kot rezultat protizakonitega sojenja. Pravice tvrdke Rinkhofer Werke bodo ostale še nadalje nedotaknjene, toda o odškodnini bo treba ponovno obravnavati.

Odvetniki so v svojih opazkah govorili, da bi haaško mednarodno razsodišče izdalo prav tako razsodbo.

Advokati so zahtevali določno, kdo, kje in kdaj je prejel podkupnino. Državni pravobranilec je odgovoril, da je vezan na uradno tajnost. Toda že tožba sama vsebuje odgovor. Advokati so predlagali, naj sodišče vse to temeljito obravnava. Sodišče je predlog vzelo na znanje in bo o tem še obravnavalo.

Šoštanj

Protituberkulozni dispanzer. V zadnjem času se je vršilo v Šoštanju že več sestankov zastopnikov občin, raznih društev in korporacij, šaleških zdravnikov itd., ki so sklepali o ustanovitvi protituberkuloznega dispanzerja, ki naj bi nudil tuberkuloznim bolnikom brezplačno medicinsko pomoč in skrbstvo, izsledoval od jetike ogrožene posameznike in iztrebljal tuberkulozne pojave v svojem okolišu. Ustanova bo zaradi industrijskega značaja naših krajev in vedno bolj naraščajoče mizerije velike važnosti, če bo resnično služila svojemu namenu in najbolj širokim plastem ljudstva. Na zadnjem sestanku se je sestavil odbor kot dispanzerjevo vodstvo.

Koledar

Četrtek, 29. novembra: Saturnin, mučenec; Gelazij. Zadnji krajec 6.39. Herschel napoveduje spremenljivo vreme.

Novi grobovi

† **Pavel Gorjup.** V Ljubljani je včeraj dopoldne mirno v Gospodu zaspal gospod Pavel Gorjup, učitelj v pokoju. Pokojni je dolgo časa služboval v Nevljah pri Kamniku, nato pa je bil premeščen v Ljubljano, kjer je poučeval do svoje upokojitve. Bil je izboren učitelj, ki se je posebno udejstvoval na obrtno-nadaljevalnih šolah. Izvrsten pevec in vešč pevovodja je dolgo let vodil pevsko društvo »Liro« v Kamniku, kjer je z veseljem sodeloval tudi na cerkvenem odru. V Ljubljani je bil dolgo časa pevovodja pevskega zbora Kat. društva rokodelskih pomočnikov. Pokojni Gorjup je bil zelo družaben, vsako družbo je znal poživiti s svojim pristnim humorjem. Bil je krščanski mož, ki je vedno izpoljeval svoje verske dolžnosti. Pogreb bo v petek ob pol 3 popoldne. Naj mu sveti nebeška luč! Žalujočim svojcem naše globoko sožalje!

† **Na Brezjah na Gorenjskem** je umrla v nežni mladosti **Tinčka Frelih.** Pokopali jo bodo danes ob pol 10 dopoldne. Naj se veseli med angelci v nebesih! Žalujoči družini naše iskreno sožalje!

† **V Št. Vidu pri Lukovici** je v 78. letu starosti odšla v boljšo domovino gospa **Marija Rus** roj. Stajer. Pokopali so jo včeraj dopoldne. Naj v miru počiva! Žalujočim naše globoko sožalje!

Osebne vesti

= **80 letnico svojega rojstva** obhaja danes v Postojni znani, priljubljeni kovaški mojster gospod Andrej Bezeljak, vulgo Klunov ata. Kot mlad kovaški pomočnik se je pred 56 leti preselil iz Bukovja v Postojno, kjer se je poročil z gosp. Karlo, hčerko znane Klunove hiše, s katero sta pred 4. leti obhajala zlato poroko. Dasi mu življenje ni potekalo brez težav in trpljenja, vendar je mož ohranil svojo šaljivost, napram revežem usmiljenost, v obrambi verskih resnic pa odločnost in poštenost in tako tudi vzgojil svoje številne otroke v pravem krščanskem duhu. Naj mu Marija, ki jo je vneto častil vse življenje, sprosi pri Vsemogočnemu še mnogo srečnih in zdravih let, po smrti pa večno veselje v nebesih.

Ostale vesti

— **Razpisani kanonikati pri stolnici sv. Nikolaja v Ljubljani** Ljubljanski Škofijski list objavlja razpis treh kanonikatov, in sicer so razpisani Lambergov, Codellijev in Čemažarjev kanonikat. Za prva dva kanonikata se zahteva doktorat, za tretjega pa službovanje v dušnem pastirstvu. Prošnje je treba vložiti do 25. decembra t. l.

— **Razpisani župniji:** Vavta vas v novomeški dekaniji (rok do 5. decembra) in Borovec v kočevski dekaniji (rok do 25. decembra 1934).

— **Oglase za sobotno izdajo, ki izide radi** drž. praznika z nedeljsko prilogo in v zelo povečanem obsegu, sprejemamo do petka popoldne ob 17. — Po tem času se more sprejeti le še smrtnica ali kaka neodložljiva objava. Cenj. inserente vabimo, da oddajo svoja oglasna naročila čim največ mogoče že tekom današnjega dne ali vsaj v petek dopoldne.

— **Poklonitev učiteljstva na Oplencu!** Ponovno opozarjamo, da se pokloni učiteljstvo dravske banovine na grobu viteškega kralja v dneh 7., 8., 9. in 10. decembra. Poklonitev sama se bo najbrž izvršila 9. decembra mesto 8. decembra. Točno ne moremo javiti, ker se moramo ozirati na možnost prevoza z avtobusi od Mladenovca do Oplenca. Prijave sprejema JUU-sekcija za dravsko banovino do **vključno 3. decembra** (180 Din).

— **Dopusti za udeležence poklonitve na Oplencu.** Na prošnjo JUU — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani, ki je organizirala za 7., 8., 9. in 10. decembra 1934 skupno poklonitev učiteljstva dravske banovine na grobu blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja, odreja kr. banska uprava v smislu odloka predsedništva ministrskega sveta Ad. br. 1798 z dne 9. XI. 1934 s svojim odlokom br. 15.629/3 od 27. XI. 1934 dodatno k odloku IV. No. 15.151/1 z dne 15. XI. 1934, da se dovoljuje potreben dopust **vsemu učiteljstvu narodnih šol,** meščanskih šol in srednjih šol, ki se bo udeležilo te poklonitve. S tem odpadejo omejitve in posebne določbe, navedene v okrožnici IV. No. 15.151/1 z dne 15. nov. 1934, **in se morejo udeležiti te pokloni ve tudi vse učne osebe z iste šole.** To obvestilo velja kot nadomestilo okrožnice kr. banske uprave.

— **Bolne žene** dosežejo z rabo naravne **»Franz-Josef«** grenčice neovirano, lagodno izpraznjenje črev, kar večkrat izredno dobrodejno vpliva na obolele organe. Pisatelji klasičnih učnih knjig za ženske bolezni pišejo, da so potrjeni ugodni učinki **»Franz-Josef«** vode tudi potom njihovih raziskovanj.

— **Nabirke v dobrodelne namene ali za mašne stipendije.** Zadnje čase se množe razni sumljivi nabiralci in nabiralke, ki hodijo od hiše do hiše in pobirajo za razne dobrodelne namene, nimajo pa pravilno opremljenih cerkvenih dovoljenj in ne nudijo jamstva, da gre nabrani denar res v dotični dobrodelni namen. Tudi domače osebe zbirajo mašne stipendije po raznih nizkih cenah brez cerkvenega dovoljenja. Zaradi tega opozarjamo gg duhovnike in vernike na tozadevne cerkvene predpise: 1. Za vsako zbiranje v cerkvene dobrodelne namene morajo imeti redovne ali svetne-cerkvene osebe: a) pismeno dovoljenje škofijskega ordinarijata in b) potrdilo, da so se javile pri župniku kraja, kjer pobirajo. Osebe orientalskih (vzhodnih) cerkva morajo poleg tega imeti še posebno dovoljenje Svete stolice. 2. Da sme kdo pobirati za maše, mora imeti pismeno dovoljenje škofijskega ordinarijata in domačega župnika.

— **Za Miklavževo** najprimernejše darilo je lepa **povestna knjiga.** Z njo napravite Vaši deci trajno **veselje, poleg tega pa je lepa knjiga priznano najboljše vzgojno sredstvo.** Da se omogoči slehernemu nabaviti si primerna darila, **smo znižali** ceno najlepši mladinski knjigi, našemu **Angeljčku** in **Vrtcu.** Na razpolago so: **Angeljček,** otrokom prijatelj in voditelj, s slikami: letniki 1895, 1908, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1921, 1922, 1924 do 1933, znižano, vezan na 10 Din; **Vrtec,** časopis s podobami za mladino, na razpolago še letniki: 1911, 1914, 1915, 1916, 1922 do 1933, znižano vezan letnik na 20 Din; Kržič: **Obnovljeni Vrtec,** mladinske povesti s slikami (obsega najlepše povesti iz prejšnjih že razprodanih letnikov), znižano vezan na 20 Din; Rape: **Dane,** povest za mladino, vezano 24 Din; Slapšak: **Turki pred Sv. Tilnom,** zgodovinska povest za mladino, vezano 24 Din. — Knjige naročite v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani.

— **Kaj bodo v Zagrebu zidali prihodnje leto.** Za letos se je tako rekoč nehalo zidanje večjih poslopij, zato pa se v prihodnji sezoni napovedujejo res velika in obsežna dela. Na programu je nekaj novih objektov, ki bodo pri zidanju zaposlili rekordno število delavcev in obrtnikov. Odbor za zidanje bolnišnice na Rebru ima že denar v rokah, zato se z gotovostjo pričakuje, da jo bodo začeli zidati prihodnjo pomlad. — Na začetku Ilice bo, kakor napoveduje, firma Bata postavila svoj nebotičnik, ki bo visok menda celih 14 nadstropij. — Borza dela bo v Zvonimirovi ulici sezidala novo palačo. Z mestno občino je v tej zadevi že vse urejeno. — Dalje namerava banska uprava postaviti še eno srednješolsko poslopje. Potrebna vsota se bo vstavila v proračun savske banovine. — Električna cestna železnica ima za prihodnje leto v načrtu veliko remizo in več čakalnic za cestno železnico. — Poleg vsega tega pa nameravajo v letu 1935 urediti moderno betonskoasfaltno cesto od Zagreba do Podsuseda, ki je preračunana na 10 milijonov dinarjev. — Če se bo vse to res začelo zidati — upajmo, da ne bo ostalo samo pri načrtih — in če k temu prištejemo še vse zasebne stavbe, ki se bodo sezidale prihodnje leto, smemo upati, da bo pomagano marsikateremu delavcu in obrtniku, ki že morda mesece in mesece čaka dela in zaslužka. Dobro bi bilo, ko bi se tudi Ljubljana zganila in se lotila kakšnega večjega dela v mestu ali pa na deželi. Delovnih rok je dovolj na razpolago, potreb, kričečih potreb pa menda tudi tako ne manjka.

— **Nesreča.** V Straži pri Novem mestu imajo lesni trgovci na svojih skladiščih barake v izmeri kakih 4 kv. m., v katerih opravljajo njih skladiščniki pisarniške posle. Tako barako si je kupil fant T. J. Pri nakladanju na voz pa je baraka padla na delavca P. Zaletla in ga močno poškodovla. Odpeljali so ga v kandijsko bolnišnico. Njegovo stanje je prav resno.

— **Življenje dalmatinskih lovcev na korale v filmu.** Ministrstvo za trgovino in industrijo namerava izdelati film o življenju dalmatinskih lovcev na korale in gobe. Film se bo snemal v središču naše koralne industrije na otoku Zlarinu. Kot igravci bodo nastopali sami lovci. Ministrstvo namerava s tem filmom napraviti propagando za naše koralne izdelke, ki se izdelujejo v Zlarinu.

— **Kletarski tečaj.** Na banovinski kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu bo dne 10. decembra t. l. od 8—12 ter od 14—17 enodnevni kletarski tečaj s teoretičnimi predavanji in praktičnimi demonstracijami. Vinogradniki in gostilničarji vabljeni.

— **Pri revmatizmu v glavi,** ledjih, plečih, živčnih bolečinah v kolkih, usedu (Hexenschuss) se uporablja naravna **»Franz Josefova«** voda z velikim pridom pri vsakdanjem izpiranju prebavnega kanala.

Ptuj

Slovo prošta g. dr. Žagarja. Ptuj je zapustil gospod prošt dr. Ivan Žagar, ki je zavzemal to odlično mesto v dušnem pastirstvu od 15. marca 1927, in odhaja v Maribor kot stolni kanonik. Dr. Žagar je bil rojen 3. dec. 1866 pri Sv. Petru v Savinjski dolini, kjer je obiskoval ljudsko šolo, v Celju je dovršil gimnazijo in nato bogoslovje v Mariboru. Služboval je kot kaplan v Šmartnem na Pohorju, Slov. Bistrici in v Čadramu. Nato je bil 11 let provizor in župnik v Dobju, kjer se je posvetil bogoslovnim študijam in bil kot prvi kandidat promoviran na bogoslovni fakulteti vseučilišča v Ljubljani dne 27. junija 1923 za doktorja teologije. Z odhodom dr. Žagarja izgubi Ptuj odličnega dušnega pastirja, ki si je tekom svojega službovanja v Ptuju pridobil obilo simpatij v vseh krogih. Dr. Žagar je bil izvrsten pridigar in je skušal v vseh ozirih dvigniti versko življenje v svoji župniji. Ustanovil je v proštijski cerkvi apostolstvo mož, ki šteje lepo število članov. Razen tega se je tudi v dobi njegovega službovanja v Ptuju vršil mogočen evharistični sestanek v juniju 1932, katerega se je udeležilo okoli 25.000 ljudi iz Ptuja in bližnjih fara. Dr. Žagar je pokazal tudi mnogo smisla za cerkveno umetnost in se je z njegovim sodelovanjem renoviral znameniti krilni oltar Konrada Laiba v proštijski cerkvi, ki je sedaj začasno razstavljen v ptujskem muzeju. Ves Ptuj in okolica bosta zelo pogrešala gospoda prošta, kateremu želimo na njegovem novem in visokem mestu obilo sreče in božjega blagoslova.

Mariborske vesti:

Sodba, ki zanima 62 stanovalcev

Že julija meseca smo poročali o zanimivem pravnem sporu, ki je že julija privedel do tožbe med »Občekoristno splošno stavbno, stanovanjsko in naselitveno zadrugo na Dunaju«, in med upravo njenih poslopij v Mariboru. Omenjena zadruga je namreč v Mariboru po številu stanovalcev v svojih hišah za mestno občino drugi največji hišni lastnik ter je njena last največji in najobsežnejši mariborski stanovanjski objekt — velika hiša v Betnavski ulici št. 18, kjer je 48 stanovanj. Ima pa še hišo v Kejžarjevi 9 s 14 stanovanji. Stanovalci v obeh hišah so člani zadruge — železničarji, ali železniški vpokojenci. Zadruga ima poleg tega še na Dunaju in v ostalih avstrijskih mestih veliko število hiš. Po prevratu je upravljal njene mariborske hiše sekvester, od leta 1923 pa upravnik, ki ga je imenovalo vodstvo na Dunaju. Ker pa je prišlo do raznih sporov med stanovalci in upravo ter do pritožb na upravno oblast, je banska uprava lani imenovala posebnega komisarja, ki je nato imenoval iz stanovalcev sestavljen upravni odbor, ki je prevzel upravo obeh hiš. Vodstvo zadruge na Dunaju pa nove uprave ni priznalo ter je naperilo proti članom po svojih pravnih zastopnikih dr. Blankeju in dr. Brandstätterju tožbo. Razprava se je vršila pred civilnim okrožnim sodiščem ter jo je vodil vss. dr. Lešnik. Sodišče je sedaj izreklo pismeno razsodbo, v kateri zavrača tožbo kot neutemeljeno, ker so toženci opravljali posle kot organi državne uprave v javnem interesu.

Lastnikom je sedaj še odprta pot na upravno sodišče. Za izid razprave vlada med mariborskimi člani te zadruge izredno zanimanje. Pojavilo se je namreč med njimi gibanje, naj bi se članstvo dunajske zadruge, ki biva na teritoriju naše države, osamosvojilo. Ustanovila naj bi se v Mariboru samostojna zadruga, ki bi prevzela premoženje dunajske zadruge v svojo upravo in lastništvo.

☐ **Magdalenci otvarjajo novo sezono.** Dramatični odsek Magdalenske kongregacije otvarja novo sezono z vprizoritvijo ljudske igre s petjem v 5 dejanjih »Demon«. S to igro se bodo prijateljem Magdalencev predstavili številni novi člani te priljubljene odrske družine. Občinstvo bo gotovo z zanimanjem sledilo slikovitim in napetim prizorom igre, pozdravilo bo pa tudi novo scenerijo, ki jo je emotreno in okusno prenovil slikar g. Pahernik. V nedeljo, 2. decembra, ob 5 popoldne vsi v dvorano Zadružne gospodarske banke!

☐ **Četrtinske vozovnice za Belgrad.** Tukajšnje poverjeništvo JLAS je dobilo 12 komadov četrtinskih vozovnic za potovanje v Belgrad in nazaj. Interesenti naj se javijo takoj pri poverjeniku E. Bergantu, Slomškov trg 11, med uradnimi urami od 8 do 13 in od 15 do 17 osebno ali na telefon št. 25-87. Odhod iz Maribora jutri zjutraj.

☐ **Nastop Katje Delakove.** Plesna umetnica Katja Delakova, ki je na mariborskem odru že nastopila, priredi v torek, dne 4. t. m., zopet svoj plesni večer. Ves spored bo zaključena in homogena celota in nosi naslov »Gesta«.

☐ **Večer Narodne odbrane.** V soboto, 1. decembra, bo v unionski dvorani večer Narodne odbrane. Sodelujejo pevski zbori »Jadrana«, humanistične gimnazije, »Drave«, zbor dijaške čete in vinarske šole. Solo točke zapojeta baritonist Faganeli in tenorist Lukman, koncertne točke pa igra godba »Drave«.

☐ **Smrtna kosa.** V Ribnici na Pohorju je umrl v 79. letu starosti posestnik in gostilničar Henrik Puhr. Umrli je bil splošno znan in zelo priljubljen v vsej okolici. Naj počiva v miru!

☐ **Preteče redukcije odvetniških uradnikov.** — Radi nameravane uvedbe nove odvetniške tarife pretijo številne redukcije v vrstah odvetniških uradnikov.

☐ **Avtobus Maribor—Sv. Peter vozi drugače.** Vozni red na progi Maribor—Melje—Sv. Peter se izpremeni v toliko, da so sedaj odhodi z Glavnega trga ob 6.45, 7.45, 11.10, 13.45, 17. Tako ima sedaj uradništvo in delavstvo vseh tovarn priliko posluževati se avtobusa v obeh smereh.

☐ **Božičnica za mestne delavce.** Upravni svet MP je na svoji zadnji seji sklenil, da dobijo letos mestni uslužbenci in delavci božičnico v isti izmeri, kakor lansko leto.

☐ **Vse zopet tajita.** Preiskava o tatvini 35.000 Din ne krene nikamor z mrtve točke. Oba osumljenca, ki ju ima policija zaprta, neprestano zaslišujejo. V torek dopoldne se je žena udala ter priznala, da je ona izvršila tatvino, da pa je denar vrgla v Dravo. Ko pa so jo kriminalni organi peljali na lice mesta, da bi obrazložila, kako je tatvino izvršila, je vse zopet utajila ter zatrjuje, da je nedolžna. Isto trdi tudi njen mož.

☐ **Obratni avto za električko podjetje.** Mestno podjetje dobi nov obratni avtomobil, s katerim se bo zamenjal sedanji osebni avtomobil, ki je bil za obratne vožnje neprikladen.

☐ **Rejenček se je utopil.** Ivana Šerbinek od Sv. Jurija ob Pesnici je vzela v rejo malega, dve in pol leta starega Manfreda Paka. Dne 15. avgusta, ko je kuhala skrbnica kosilo, se je izmuznil rejenček iz kuhinje ter odkoracal na prosto, kjer je padel v globoko mlako, ki nezavarovana leži kakih 40 korakov od hiše. Radi nepažnje je Šerbinekovo državni pravdnik obtožil prestopka zoper življenje ter se je zagovarjala včeraj pred okrožnim sodiščem. Obsojena je bila na 300 Din globe ali 5 dni zapora, pogojno na 1 leto.

Celje

Poroke. V celjski opatijski cerkvi so se poročili sledeči gospodje in gospodične: Weixler Leopold, zasebni uradnik, in Zavadlav Kandida, uradnica Borze dela, oba iz Celja; Javoršek Mihael, posestnik, in Gobnič Marija, pos. hči, oba iz Dola pri Hrastniku; Benešovsky Ivan, brivski pomočnik iz Zagreba, in Vrabič Pavla, brivska pomočnica iz Celja; Galuf Alojz, čevljar na Lavi, in Zelič Marija, kuharica v Celju; Medved Franc, mizar v Novi vasi, in Schlacher Ana, delavka iz Trnovelj; Zupan Franc, tovarniški delavec, in Kozovinc Angela, tov. delavka, oba iz Zavodne. Čestitamo!

Vojaškim obveznikom iz celjske okoliške občine. Vse voj. obveznike iz celjsko okoliške občine letnikov 1880 do 1914 pozivamo, da se v svrho bližnje zaprisege nemudoma zglase v občinski pisarni na Bregu.

Sladkor po 13 Din. Zadnje dni so začeli celjski trgovci prodajati sladkor po 13 Din za kilogram.

Novi grobovi. Na Bregu št. 1 je umrla Obrul Roza, 77 let, zasebnica; v celjski bolnišnici sta pa umrla Godicelj Lucija, 72 let, občinska reva iz Gaberja, in Krajnc Danijel, 4 mesece, posestn. sin z Lopate. N. v m. p.

Davčni seznami za odmero pridobnine za mestno ozir. okoliško občino so razpoloženi na vpogled na mestnem poglavarstvu, odnosno v občinski pisarni na Bregu.

Občni zbor Družabnega kluba bo v petek, 30. novembra ob pol 8 zvečer v klubovi sobi Ljudske posojilnice.

Ljutomer

Pevsko okrožje so si ustanovili okoliški pevski zbori. Okrožje tvori osem sosednih zborov. Okrožju predseduje malonedeljski župnik g. Osterž, okrožni pevovodja pa je ljutomerski organist g. Potočnik. Celotno okrožje namerava na spomlad, v majniku, prirediti Sattnerjev koncert, na katerem bodo pevski zbori pokazali ves Sattnerjev glasbeni razvoj v cerkveni in svetni glasbi. Med drugimi se bo na tem koncertu izvajalo tudi njegovo zadnje večje delo »Kripta sv. Cecilije«. — Okrožje bo pristopilo k Pevski zvezi. Zamisel pevskega okrožja je posrečena, zato želimo novemu pevskemu okrožju obilo napredka in uspehov.

Naredba o odpiranju in zapiranju trgovskih in obrtnih obratovalnic

Ob delavnikih

Trgovske obratovalnice

Člen 1. Trgovinske obratovalnice smejo, kolikor ni v naslednjih členih določeno drugače, biti odprte:

1. V okolišu uprave policije v Ljubljani ter predstojništev mestne policije v Celju in Mariboru: poleti od 7.30 do 12.30 in od 15 do 19, pozimi od 7.30 do 12.30 in od 14.30 do 18.30.

2 V ostalih krajih: poleti in pozimi od 7.30 do 12.30 in od 14 do 19.

Člen 2. Trgovine z mešanim, specerijskim in kolonialnim blagom, trgovine z delikatesami in ostale trgovine z živili, kolikor ne veljajo v naslednjem za nje posebni predpisi, kramarske obratovalnice in branjerije smejo biti odprte poleti in pozimi od 7 do 12.30 ter od 14 do 19.30, izvzemši okoliš uprave policije v Ljubljani ter predstojništev mestne policije v Celju in v Mariboru, kjer se te obratovalnice poleti popoldne odpirajo ob 15.

Člen 3. V vaseh se smejo obratovalnice iz čl. 1. in 2. odpirati zjutraj pol ure prej in zapirati zvečer pol ure kesneje.

Člen 4. Prodajalnice presnega sadja in presne zelenjave, prodajalnice mleka in mlečnih izdelkov, prodajalnice kruha in peciva ter prodajalnice medičarskih izdelkov smejo biti odprte vse leto od 6 do 20 ter velja ta obratovalni čas tudi za dostavljanje tega blaga po hišah.

Člen 5. Slaščičarne smejo biti odprte vse leto od 7 do 21.

Člen 6. Prodajalnice presnega in prekajenega mesa ter klobas smejo biti odprte poleti in pozimi od 6 do 12 in 16 do 20.

Dovažanje mesa in druga pripravljalna dela se smejo vršiti od 4, vendar mora biti lokal za stranke tedaj zaprt.

Člen 7. Prodajalnice svežega cvetja in bonboniere smejo biti odprte vse leto od 7.30 do 12.30 in od 15 do 20.

Člen 8. Trgovinsko obratovanje v kioskih, na stojnicah, cestnih križiščih, na nezagrajenih prostorih, v vežah, hodnikih in barakah ni dopustno v času, ko morajo biti zaprte druge trgovinske obratovalnice za dotično blago.

Člen 9. Prodajanje in krošnjarjenje po ulicah je pred 7.30 in po 18 prepovedano.

Izjemoma je dopustno prodajanje novin, revij, časopisov, pečenega kostanja, brezalkoholnih pijač, alve in sladoleda, presnega in posušenega sadja ter kuhanih klobas po ulicah od 5 do 22. Po javnih lokalih se smejo prodajati novine, revije in časopisi do 24, kočevski predmeti, cvetlice, predelano sadje in presno sadje ves čas, dokler so javni lokali odprti.

Člen 10. Za prodajanje na trgih (v tržiščih) in ob tržnem času veljajo predpisi, izdani od pristojnih oblastev za ureditev tržnega prometa.

Člen 11. Bančne in zavarovalne poslovalnice, posojilnice in slična podjetja, pisarne industrijskih podjetij, ki niso na sedežu tvornice, veletrgovine in njihove pisarne, poslovalnice in skladišča agenturnih in komisijskih trgovin ter blagovne razpošiljalnice smejo biti odprte vse leto od 8 do 13 in od 15 do 18, če pa je za poedino stroko ali posamezno podjetje uvedeno nedeljeno obratovanje, vse leto od 7.30 do 14. Ta čas velja tudi za uvedene »angleške sobote«.

Člen 12. Podjetja za prevažanje, natovarjanje in raztovarjanje blaga na železniških postajah in v rečnih pristaniščih ter podjetja za prevažanje blaga z vozovi ali čolni, smejo obratovati poleti od 5 do 20, pozimi od 6 do 19.

Člen 13. Potovalne pisarne in agenture, ki se bavijo s prodajo vozovnic, smejo biti odprte vse leto od 7 do 20.

Obrtne obratovalnice

Člen 14. Obrtne obratovalnice smejo, kolikor ni v naslednjih členih določeno drugače, biti odprte vse leto od 7 do 12 in od 14 do 19; v vaseh smejo biti odprte zjutraj 1 uro prej in zaprte zvečer 1 uro kesneje ter obratovati tudi čez poldne.

Člen 15. Brivske, frizerske, lasuljarske, manikerske in kozmetične obratovalnice smejo biti odprte vse leto od 7.30 do 12 in od 14 do 19, ob sobotah in pred prazniki, ko so obratovalnice ves dan zaprte, z zgornjim opoldan. odmorom do 21.

Člen 16. Obratovalnice za likanje ter čiščenje in barvanje oblek smejo ob sobotah in pred prazniki, ko morajo biti ves dan zaprte, obratovati do 21.

Člen 17. Pekarne smejo obratovati vse leto od 4 do 20, ob sobotah do 16, pri dveh izmenah do 20.

Pripravljalna dela, kakor: kurjenje peči, pristavljanje kvasa in mešanje testa se smejo pričeti ob 1 in se sme v ta namen zaposliti potrebno osebje.

O številu potrebnega osebja odloča v spornih primerih občno upravno oblastvo prve stopnje po zaslišanju delodajalske in delojemalske zbornice.

Raznašanje kruha in peciva se ne sme pričeti pred 6 zjutraj.

Člen 18. V slaščičarskih delavnicah se sme obratovati od 5 do 16.

Člen 19. V mesarskih delavnicah, v katerih se kolje živina in predeluje meso, se sme obratovati vse leto od 4 do 17, pri dveh izmenah pomožnega osebja do 20.

Člen 20. Opravljanje obhodnih obrtov (brusaškega, dežnikarskega, steklarskega, vezanja loncev in slično) je po 18 prepovedano.

Izjemne določbe.

Člen 21. Čez poldne smejo biti odprte vse trgovinske in obrtne obratovalnice, kolikor ni to vsebovano že v določilih prednjih členov:

1. če se mora delo v obratovalnici neizogibno nadaljevati čez poldne, da se prepreči kvarjenje blaga, izpostavljenega atmosferskim vplivom;

2. ob dneh letnih in mesečnih sejmov ter ob dneh tedenskih sejmov, če ni teh več nego 3 na teden;

3. če se obratovalnica seli.

Dovolila za primere iz točk 1. in 3. daje pristojno občno upravno oblastvo prve stopnje. V teh primerih je zabranjena prodaja blaga.

Dalje smejo biti odprte čez poldne podkovalnice konj in avtomehanske obratovalnice, če je treba izvršiti neodložno in nujno popravilo vozil in avionov ali jih oskrbeti s potrebnimi nadomestnimi deli. Isto velja za oskrbo motornih vozil in avionov z mazilom in pogonskim sredstvom.

Člen 22. V zdraviliščih, kopališčih in uradno priznanih letoviščih smejo biti trgovinske in obrtne obratovalnice po potrebi in po odobritvi kraljevske banske uprave, oddelka za trgovino, obrt in industrijo, za čas, dokler traja uradna sezona, odprte najzgodneje od 4 in najkasneje do 23, čez poldne pa morajo biti tudi v tem primeru zaprte najmanj 1 uro.

Isto velja za bančne poslovalnice v teh krajih in v tej dobi.

Člen 23. Neomejeno smejo biti odprte zvečer trgovinske in obrtne obratovalnice:

1. ob višji sili;

2. če je treba preprečiti izvestno škodo, ki preti dotični obratovalnici;

3. ob inventariziranju obratovalnice;

4. če se obratovalnica seli;

5. za čiščenje obratovalnice in urejanje izložb;

6. prevažanje blaga z vozovi ali čolni, kakor tudi natovaranje in raztovaranje ladij in prevažanje blaga, ki se rado kvari, živih živali in žive perutnine na tržišča ali za nadaljnji transport po železnici ali z ladjo.

V primerih pod 3. in 4. je treba dovoljenja pristojnega občnega upravnega oblastva I. stopnje.

V vseh primerih ni dovoljena prodaja blaga.

Ob nedeljah in praznikih

Trgovinske in obrtne obratovalnice.

Člen 24. Vse trgovinske in obrtne obratovalnice morajo ostati ob nedeljah ves dan zaprte, kolikor niso v naslednjem dovoljene izjeme.

Člen 25. Ob nedeljah smejo biti odprte in obratovati:

a) največ dve uri dopoldne:

Vse trgovinske in obrtne obratovalnice v ostalih krajih, izvzemši okoliš uprave policije v Ljubljani in predstojništev mestne policije v Celju in v Mariboru ter mesto Kranj z okolico 5 km.

Obratovalnice se morajo zapirati pozimi najkasneje ob 11, poleti pa najkasneje ob 10.

Točna določitev časa se prepušča občnim upr. oblastvom prve stopnje po zaslišanju občinske uprave ter krajevnih delodajalskih in delojemalskih organizacij.

b) ob nedeljah dopoldne:

1. podjetja za natovarjanje in raztovarjanje blaga na železniških postajah in v rečnih pristaniščih ter podjetja za prevažanje blaga z vozovi ali čolni;

2. prodajalnice pekarskih izdelkov;

3. prodajalnice presnega in povojenega mesa ter klobas od 5 do 10; vendar velja to za okoliš uprave policije v Ljubljani le za čas od 1. aprila do 1. novembra, dočim velja za ostali čas popoln nedeljski počitek;

4. obratovalnice z življenjskimi potrebščinami (člen 38.); one, ki prodajajo tudi drugo blago, morajo biti zaprte;

5. prodajalnice mleka in mlečnih izdelkov;

6. cvetličarne;

7. brivske, frizerske in obrtne obratovalnice za negovanje telesa, izvzemši okoliš mesta Ljubljane ter predstojništva mestne policije v Mariboru.

c) ob nedeljah ves delovni čas:

1. slaščičarne;

2. fotografske obratovalnice in obratovalnice za pogrebno opremo, ki se ne bavijo s prodajanjem drugega blaga. V krajih, kjer ni obratovalnice za pogrebno opremo, se smejo odpreti v sili izjemoma tudi druge obratovalnice, če je treba oddati potrebno pogrebno opremo;

3. obratovalnice, ki se bavijo izključno s prodajo novin, revij in časopisov;

4. zgolj barake in stojnice pri cerkvah za prodajo slik in drugih pobožnih predmetov, knjig, igrač, alve, sladoleda, medičarskih izdelkov in kruha ob cerkvenih slavljih, proščenjih in drugih verskih praznikih, ko se zbirajo v izrednem številu ljudje iz daljne okolice.

V vaseh, trgih in mestih z največ 5000, prebivalci je dovoljeno da so ob teh dneh odprte vse trgovinske in obrtne obratovalnice;

5. vse trgovinske in obrtne obratovalnice:

5) poslednjo nedeljo pred božičem;

b) če je praznik, ko morajo biti obratovalnice zaprte ves dan, na soboto ali ponedeljek;

c) če se ob teh dneh obratovalnica seli;

č) ob višji sili;

d) za prevažanje stvari z vozovi, če se po krajevnih običajih stanovalci selijo in je nedelja na poslednja 2 dneva ali na prve dneve v mesecu.

č) ob nedeljah neomejeno:

delo ob natovarjanju in raztovarjanju blaga pri železnicah ali v rečnih pristaniščih in prevažanje blaga z vozovi ali čolni, kolikor bi določali železniški in ladijski predpisi tako delo ob izrednem času ali bi ga odrejali kot izjemen ukrep.

Člen 26. Grafična podjetja za tiskanje dnevnih listov smejo biti po potrebi ob nedeljah odprta in obratovati največ 6 ur po posebni odobritvi pristojnega občnega upravnega oblastva prve stopnje.

(Konec sledi.)

Organizacija lesne trgovine in industrije

Osrednja sekcija lesnih trgovcev pri Zvezi trgovskih združenj dravske banovine v Ljubljani je na svoji seji dne 24. novembra razpravljala o načrtu pravil Centralnega odbora šumske industrije kraljevine Jugoslavije v Belgradu, ki ga je izdala Centrala industrijskih korporacij v sporazumu z ministrstvom za gozdove in rudnike ter Zavodom za pospeševanje zunanje trgovine.

Osrednja sekcija je napram temu načrtu pravil in nameri osnovati Centralni odbor šumske industrije, zavzela sledeče stališče:

Proučujoč bistvo o osnovanju Centralnega odbora šumske industrije, je organizacija kot organizatorična zastopnica lesne trgovine dravske banovine ugotovila:

Naša lesna trgovina je v načelu za osnovanje Centralne organizacije lesnega gospodarstva kraljevine Jugoslavije, ugotavlja pa, da se ne more strinjati z načeli načrta pravil Centralnega odbora šumske industrije iz sledečih razlogov:

Osrednja sekcija opaža, da v celoti v vsem načrtu pravil ni besede »lesna trgovina«. V čl. 1. stoji dobesedno: »Centralni odbor šumske industrije kraljevine Jugoslavije predstavlja središnjo stručnu organizaciju šumske industrije za celo področje kraljevine Jugoslavije.« Iz te stilizacije je razvidno, da bo novo osnovana organizacija — zastopnica le velike lesne industrije.

Po načrtu pravil je torej osnova organizacije zastopstvo lesne industrije in po tej stilizaciji lesna trgovina, kot samostojna stroka, ni pritegnjena v organizacijo.

Člen 1. načrta pravil določa: Centralni odbor šumske industrije je član Centrale industrijskih korporacij. Po mnenju Osrednje sekcije je Centrala industrijskih korporacij kraljevine Jugoslavije izrazita zastopnica industrije in vsebuje zveze in organizacije industrijcev. Zato lesno trgovstvo dravske banovine ugotavlja, da je nemogoče, da bi organizacije lesnih trgovcev, ki so po svojih združenjih in zvezah včlanjene v osrednjem predstavništvu Zvez trgovskih združenj kraljevine Jugoslavije v Belgradu — priključile potom osrednjega odbora šumske industrije kot članice Centrale industrijskih korporacij.

Osrednja sekcija je z ozirom na to, da se v določbah načrta pravil niti v naslovu ni upoštevala lesna trgovina, in pa, ker ne more priznati Centrale industrijskih korporacij kot nositeljice organizacije, sklenila, da pri osnovanju te organizacije ne more sodelovati.

Ker pa lesno trgovstvo dravske banovine občuti potrebo po osnovanju centralne organizacije, je osrednja sekcija sklenila predlagati merodajnim činiteljem, **da se iz zastopnikov osrednjih organizacij lesne trgovine in industrije in iz zastopnikov resornih ministrstev ter zastopnikov Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine osnuje Centralni odbor lesnega gospodarstva kraljevine Jugoslavije v Belgradu.**

Sedež centralnega odbora naj bo v Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine, ki naj ob prispevkih včlanjenih organizacij upravlja vse upravne posle in je v stiku z včlanjenimi pokrajinskimi osrednjimi organizacijami lesne industrije in trgovine.

S tem bi se izenačili interesi celotnega lesnega gospodarstva, interesi lesne industrije in interesi lesne trgovine, kateri slednje so ob nameri osnovanja centralnega odbora po sedanjem načrtu, ogroženi. Ob objektivnem in občem strokovnjaškem delu zavoda, ki ima v osnovi svojega dosedanjega uspešnega delovanja tudi v lesni stroki, največ možnosti, da po organizacijah, članicah osrednjega odbora, razvije smotreno notranje in zunanje lesno trgovinsko politiko, ki bo vsekakor s pomočjo solidarnega delovanja včlanjenih organizacij lesne industrije in trgovine, sloneča na avtonomnih organizacijah, pripomogla do ugodnega razvoja notranje delavnosti in ugodnejšega stanja na inozemskih tržiščih.

Organizacija našega lesnega trgovstva bo branila interese našega malega in srednjega producenta-trgovca, ki tvori po svoji številnosti in skupni kapaciteti važen faktor v našem lesnem gospodarstvu.

•

Konkurz je razglašen o imovini tvrdke Kočevje, tekstilna industrijska družba z omejeno zavezo v Kočevju, prvi zbor upnikov 7. decembra, oglasiti se je do 20. januarja 1935, in ugotovitveni narok 3. februarja.

Poravnalno postopanje je uvedeno o imovini Šenice Ivana, gostilničarja v Ljubljani, Aleksandrova cesta 5, narok za sklepanje poravnave 28. decembra, oglasiti se je do 21. decembra 1934.

Zakup restavracije na postaji Zidani most bo oddan na licitaciji dne 31. decembra t. l. pri ravn. drž. žel. v Ljubljani. (Oglas je na vpogled v pisarni Zbornice za TOI v Ljubljani.)

Umrl nam je naš ljubi, dobri soprog, oče in brat, gospod

Pavel Gorjup

učitelj v pokoju

v sredo ob 9, previden s tolažili svete vere.

Pogreb predragega pokojnika se bo vršil v petek, dne 30. t. m. ob pol treh izpred hiše žalosti Kongresni trg št. 4 na pokopališče pri Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 28. novembra 1934.

Alojzija, soproga, Olga, hči,
Alojz in s. M. Mihaela, brat in sestra
ter ostalo sorodstvo.

Našemu obrtništvu

Obrtništvo cele naše države, ki s svojimi delavci in družinami predstavlja okrog enega milijona ljudi, živečih od obrta, prireja od 1. do 8. decembra t. l. svoj »Obrtniški teden«. V krajih, kjer se Obrtniški teden ne more v celoti izvesti, se vrše samo manifestacijska zborovanja, ki naj dvignejo samozavest obrtnika in vero v uspeh njegovega dela in boljše bodočnosti, obenem pa naj v javnosti vzbude zanimanje in razumevanje za težnje in pravične zahteve obrtništva. Uveljaviti je treba načelo, da se mora dajati prednost domačemu delu in izdelku.

V okvirju Obrtniškega tedna se vrše v Dravski banovini po vseh mestih in večjih obrtniških centrih v nedeljo, dne 2. decembra ob pol 10 dopoldne manifestacijska zborovanja. Pozivamo obrtništvo, da se teh zborovanj udeleži v čim večjem številu. Naj ne bo obrtnika, ki bi ne storil svoje dolžnosti. Vsak zaveden obrtnik zato na zbor, da solidarno in energično dvignemo svoj klic: »Spoštujte in cenite obrtniško delo in izdelek, kupujte domače blago, zavedajte se vsi, ki ste člani našega naroda, da je temelj narodnega blagostanja krepak rokodelski stan!«

Kdor ne more na zbor, naj posluša govore, ki jih bo prenašal radio v nedeljo med 10 in en četrt na 12. uro dopoldne.

Krajevni odbori za prireditev Obrtniškega tedna naj na svoje manifestacijske zbore povabijo razen oblastev tudi vso ostalo javnost, osobito naša narodna, kulturna, ženska, kmetska in delavska društva. Naši narodni in socialini interesi nujno zahtevajo, da se manifestaciji obrtništva pridružijo tudi drugi sloji naroda.

Glavni odbor za »Obrtniški teden«.

Borza

Dne 28. novembra 1934.

Denar

Neizpremenjen je ostal danes le Curih, narastel je Bruselj, vsi drugi tečaji so pa popustili.

V zasebnem kliringu je ostal na naših borzah neizpremenjen avstrijski šiling, ki je notiral 8.10 do 8.20. Grški boni v Zagrebu 28.90—29.60, v Belgradu 28.65—29.35. Angleški funt je v Zagrebu popustil na 229.45—321.05, v Belgradu pa na 229.70 do 231.30. Španska pezeta v Zagrebu 5.55—5.65. Budimpešta je v Zagrebu popustila na 9.35 blago.

Ljubljana. Amsterdam 2311.51—2322.87, Berlin 1372.91—1383.71, Bruselj 798.02—801.96, Curih 1108.35—1113.85, London 170.19—171.79, Newyork 3393—3421.26, Pariz 225.52—226.64, Praga 142.84—143.70, Trst 291.24—293.64.

Promet na zagrebški borzi 31.632 Din.

Curih. Pariz 20.3475, London 15.3775, Newyork 308.375, Bruselj 72, Milan 26.315, Madrid 42.15, Amsterdam 208.55, Berlin 124.05, Dunaj 73.22 (57.15) Stockholm 79.30, Oslo 77.25, Kopenhagen 68.65, Praga 12.8875, Varšava 58.20, Atene 2.92, Carigrad 2.50, Bukarešta 3.05, Buenos-Aires 0.7775

Vrednostni papirji

Tendenca je bila danes v glavnem čvrsta in so v primeri z včeraj nekateri tečaji celo narasli. Promet ni bil znaten in je znašal na zagrebški borzi: vojna škoda 300 kom in 7% Bler. pos. 20.00 dol.

Ljubljana. 7% inv. pos. 69—71, agrarji 39—41, vojna škoda 335—337, begl. obv. 55—57, 8% Bler. pos. 62—64, 7% Bler. pos. 54—55, 7% pos. DHB 64—66.

Zagreb. 7% inv. pos. 69—71.50, agrarji 39.50—41, vojna škoda 335—336.50, 12. 335—337 (335), 6% begl. obv. 56—56.75, 8% Bler. pos. 62—63.50, 7% Bler. pos. 54—54.75 (54), 7% pos. DHB 63 d. — Delnice: Narodna banka 4300—4500, Priv. agr. banka 212—220, Bečkerek sladk. tov. 750, Osj. livarna 100, Imper 50 den., Trboveljska 100—104.

Belgrad. Drž. papirji: 7% inv. pos. 69.50—71, agrarji 40.25—41, vojna škoda promptna in za decembr 336.50—337.50 (337), 6% begl. obv. 56.30—56.50 (56.50), 8% Bler. pos. 62—63, 7% Bler. pos. 54—55, 7% pos. DHB 62.50—65. — Delnice: Narodna banka 4400 den., Priv. agr. banka 213.50—215 (214).

Živina

Mariborski živinski sejem 27. novembra. Prignanih je bilo 9 konj, 9 bikov, 88 volov, 372 krav in 14 telet, skupaj 492 komadov. Povprečne cene: debeli voli 3—3.50, poldebeli 2—2.50, plemen. 2.50 do 3.25, biki za klanje 3—3.50, klavne krave debele 2—3.25, plemenske krave 2—2.25, krave za klobasarje 1.50—1.75, molzne krave 2.50—3, breje krave 2.50—3, mlada živina 3—3.50, teleta 4—4.50. Prodanih je bilo 217 glav. — Mesne cene: Volovsko meso I. 8—10, II. 6—8, meso bikov, krav in telic 4—6, telečje meso I. 10—12, II. 5—8, svinjina 8—14 dinarjev.

Radio

Programi Radio Ljubljana:

Četrtek, 29. novembra: 11.45 Poročila 12.00 Prenos iz Londona: Poroka Nj. Vis. princa Jurija in princese Marine 13.00 Čas, plošče 18.00 Smuška ura Ljubljanske zimskosportne podzveze 18.30 Radijski orkester 19.00 Srbohrvaščina (dr. Mirko Rupel) 19.30 Nacionalna ura: Gjuro Jakšić 19.55 Jedilni list, program za petek 20.00 Prenos iz Belgrada 22.00 Čas, poročila, radijski orkester.

Drugi programi:

ČETRTEK, 29. novembra. *Belgrad:* 19.10 Recitacije 20.30 Koncert na klavirju in violi 21.50 Iz Puccinijevih oper 22.00 Radijski orkester — *Zagreb:* 20.30 Belgrad — *Dunaj:* 17.30 Stara dunajska klavirska glasba 19.35 Zabavni koncert 21.00 Simfonični koncert 23.00 Cembalo 23.30 Jazz 24.30 Plošče — *Budimpešta:* 19.30 Prenos iz opere 22.30 Ciganska glasba 23.30 Jazz — *Milan-Trst:* 17.10 Komorna glasba 20.45 Opera »Don Pasquale«, Donizetti — *Rim-Bari:* 17.10 Klavirski in vokalni koncert 20.45 Opera »La Gioconda«, Ponchielli — *Praga:* 20.15 Sonata za klavir in violino 20.45 Igra »Kralj Kandalaus«, Andre Gide 22.15 Salonska glasba — *Brno:* 19.30 Valčkova ura — *Bratislava:* 19.30 Vojaška godba 20.15 Igra »Golgota« 21.15 Mickiewiczeva ura — *Varšava:* 20.00 Poljska glasba 22.15 Plesna glasba — *Berlin:* 19.00 Glasbene novosti 20.15 Stalno omizje iz starega Berlina — *Königsberg:* 19.00 Vokalni koncert 20.15 Vesel večer — *Hamburg:* 19.00 Nižjenemška igra 20.10 Plesni večer — *Vratislava:* 19.00 Franck: Violinska sonata v a-duru 19.25 Igra 20.10 Berlin — *Lipsko:* 18.30 Operetna glasba 20.10 Operni večer — *Köln:* 19.00 Iz prvih dni filma 20.15 Komorna glasba 20.45 Opereta »Glasba in ljubezen« — *Frankfurt:* 18.45 Zabavni koncert 20.30 Pester večer — *Stuttgart:* 19.00 Veseljaške pesmi 20.10 Igra »Trobentač in svetnik« 21.15 Postrvni kvintet, Schubert — *Monakovo:* 19.00 Köln 20.10 Simfonični koncert 21.10 Lovske zgodbe — *Curih:* 19.25 Plošče 20.00 Opera »Štirje grobjani«, Pizzolato — *Strasburg:* 19.30 Radijski orkester 21.30 Alzaški večer.

PREHODNA DEKLIŠKA DOBA JE MED 12. IN 17. LETOM.

To je doba, ko mora imeti vsako dekle lako in zdravo kri, močne in zdrave živce in izboren tek. To daje »Energin« za jačanje krvi, živcev in teka.

»Energin« se dobi v vseh lekarnah, pollitrska steklenica 35 Din.

Reg. S. br. 4787/32.

MALI OGLASI

V malih oglasih velja vsaka beseda Din 1·—; ženitovanjski oglasi Din 2·—. Najmanjši znesek za mali oglas Din 10·—. Mali oglasi se plačujejo takoj pri naročilu. — Pri oglasih reklamnega značaja se računa enokolonska 5 mm visoka petitna vrstica po Din 2·50. Za pismene odgovore glede malih oglasov treba priložiti znamko.

Nobenih bolečin več na nogah odkar nosim SETA vložke.

Prireditve

Kavarna Stritar
Vsak večer koncert. (h)

Službe iščejo

Deklica-sirota
14 letna, pridna, delavna, pa popolnoma brez vseh sredstev, prosi usmiljeno srce za kakršnokoli zaposlitev, kjer bi dobila vsaj preskrbo. - Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 13453. (a)

Mesto hišnice
sprejme mlajša, krepka žena, vajena vsakega dela, ki je pa popolnoma brez vseh sredstev. Kdor jo sprejme, stori dobro delo. Več pove uprava »Slov.« pod št. 13454. (a)

Gospodična
želi službo blagajničarke ali praktikantinje v pisarno za takoj. Ponudbe prosim upravi »Slovenca« pod »Vešča nemščine« št. 13308. (a)

Zaslužek

Božične razglednice
nudi preprodajalcem in potnikom za polovično ceno Lindič, Ljubljana — Dalmatinova 5. (z)

Službodobe

Izurjene kovače
za izdelovanje kos in srpov, in sicer: es-mojstra, hameršmida in rihterja - iščemo. - Dopise upravi »Slovenca« pod »Kovač za kose« 13450.

Poverjenike
proti dobremu zaslužku iščemo za vse večje kraje. Naslov sporočite založbi »Evalit« (uprava »Prijatelj«) v Ljubljani, Dalmatinova ulica 10, in dobite brezplačna pojasnila. (b)

Denar

Telefon 38-10
Posredujem
denar na
hranilne knjižice
vseh denarnih zavodov Rudolf Zore, Ljubljana, Gledališka ulica 12. (d)

Posojila
na vložne knjižice daje Slovenska banka, Ljubljana, Krekov trg 10

Vložne knjižice
vseh denarnih zavodov Dravske banovine kupim in plačam takoj v gotovini. — Ponudbe upravi »Slovenca« pod »Rabim za dolgove« št. 13473. (d)

Stanovanja

Štirisobno stanovanje
oddam mirni stranki. Naslov v upravi »Slovenca« št. 13507. (č)

Dve gospodični
ali dijakinji sprejmem na stanovanje. Kolodvorska št. 23. (s)

Vnajem

Trgovski lokal
se takoj odda. Spančeva ulica 192, Zg. Šiška. (n)

Prodamo

Volna, svila, bombaž
stalno v bogati izberi v vseh vrstah — za strojno pletenje in ročna dela po znižanih cenah pri tvrdki Karl Prelog, Ljubljana — Židovska ul. in Stari trg.

Za Miklavža
se Vam nudi zaradi izpraznitve zaloge zelo ugoden nakup raznih aluminijastih igrač, orodja za otroke itd. — pri tvrdki Stanko Florjančič, železnina, Resljeva cesta št. 3 (vhod skozi dvorišče). V račun se vzamejo tudi hranilne knjižice Kmetske ter Ljudske posojilnice v Ljubljani. Trgovci znaten popust. — Ne zamudite ugodne prilike!

Mošanjški, zlata parmena
in druga zimska jabolka stalno na zalogi pri
GOSPODARSKI ZVEZI
Ljubljana, Tyrševa cesta.

Telefon 2059
PREMOG KARBOPAKETE DRVA, KOKS nudi
Pogačnik
Bohoričeva ulica št. 5.

S. Rebolj & drug
Gosposvetska cesta 13
Vam nudi globoke
otroške vozičke
že za
Din 500·—
Dalje tudi vsakovrstne trikolje, hoverderje, avtomobilčke, gugalne konje, vozičke za punčke itd. za Miklavža po reklamnih cenah.

Gramofon in plošče
malo rabljeno — ugodno naprodaj. - Fototrgovina, Miklošičeva cesta 5. (l)

Koruzno moko
za krmo in
koruzo dobite najceneje v
Javnih skladiščih
Ljubljana, Tyrševa c. 33
pri tvrdki
FRAN POGAČNIK
d. z o. z.

Šest malih papig
s kletko ceno naprodaj. Naslov pove uprava »Slovenca« št. 13492. (l)

Kupujte svilo, sukno, platno itd. v
Trpinovem bazarju
Maribor, Vetrinjska ulica 15, ker tam so res nizke cene!

NAJLEPŠA MIKLAVŽEVA DARILA

KAKOR: križe in zraven pripadajoče svečnike najnovejše moderne oblike, lepe kipe, slike, podobice, krasne okvirčke za fotografije in razglednice, albume za razglednice in fotografije, spominske knjige, fin in eleganten pisemski papir v blokih in mapah, vse šolske potrebščine, slikanice za deco in druga primerna darila Vam po konkurenčnih cenah nudi

Podruž. Jugosl. knjigarne
H. NIČMAN, Ljubljana, Kopitarieva ul. 2

Posestva

Parcelo
v izmeri ca. 900 m², solnčna lega, prodam deloma za knjižice. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 13423. (p)

Kúpimo

Vsakovrstno
zlato kupuje
po najvišjih cenah
ČERNE, juvelir, Ljubljana
Wolfova ulica št. 3.

Za ljubljenim očkom je odšla k Bogu naša zlata hčerkica, oziroma sestrica

Tinčka

Pogreb naše ljubljenke bo v četrtek, dne 29. novembra ob ½ 10 na Brezjah.

Brezje, dne 28. novembra 1934.

Globoko žalujoča
Pepca Frelih, mama;
sestrici Zorka in Verenca;
bratec Andrejček.

✚

Tužnega srca naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je tragično umrl naš ljubljeni oče, sin, brat in stric, gospod

ROMAN WIGELE
privatni uradnik

v najlepši dobi, star 33 let. Dragega pokojnika spremimo v četrtek 29. novembra ob 10 dopoldne izpred doma na pokopališče v Majšpergu k zadnjemu počitku. Maša zadušnica se bo darovala ob istem času v župni cerkvi v Majšpergu.

Majšperg-Maribor, dne 28. novembra 1934.

Žalujoča žena s sinčkoma, starši, bratje, sestre in ostalo sorodstvo.

Naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem žalostno vest, da je naša dobra mati, stara mati, teta in tašča, gospa

MARIJA RUS
ROJ. STAJER
posestnica v Št. Vidu pri Lukovici

po mukepolnem trpljenju, previdena s tolažili svete vere, v 78. letu starosti, dne 26. t. m. mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb drage pokojnice je bil v sredo, dne 28. novembra ob 10 dopoldne iz hiše žalosti na pokopališče pri Št. Vidu pri Lukovici.

Št. Vid pri Lukovici, dne 27. novembra 1934.

Josip, Mavricij, Viktor, Srečko, Franc, sinovi, Pavla, Berta, Ivanka, hčerke in ostali sorodniki.

Priznanje neke zaročenke

"Moški pričakuje toliko..."

Kaj je pravzaprav najprivlačnejše pri vsaki ženi?

Lahko imate krasno postavo, lahko ste dobro oblečeni, imate prikupljiv značaj in ste lahko dobra gospodinja. — Če pa Vaša polt ni čista, gladka in lepa, najbrže ne boste imeli nikdar možnosti, da bi pokazali vse svoje druge vrline možu Vaših sanj. Moškega pridobi najprej lepa polt. Kadar pripovedujem svojim prijateljicam, kako je popolnoma enostavno imeti svežo, belo in mehko kožo, se mi vse čudijo. Leta in leta že imam zaupanje v kremo Tokalon, bele barve, ki ni mastna. Ta krema beli kožo, jo osvežuje in je popolnoma brez vsake nevarnosti. Odstranjuje razširjene znojnice, zajedalce in gube, ki so posledice otrujenosti, pri tem pa čisti in popravlja tudi najtemnejšo in najbolj raskavo kožo. Prepričana sem, da bo sijajen uspeh kreme Tokalon, bele barve, pomagal vsaki ženi, da si osvoji moškega, za katerim hrepeni.

Pazite na svoje zdravje in na svojo obutev!

Turisti, lovci, smučarji in vsi oni, ki imajo bodisi poklicno, bodisi v zabavo opravka v vlažnem terenu ali v snegu naj uporabljajo mazilo HEVEAX, za katero *jamčimo, da napravi vsako obutev nepremočljivo.* — Dobiti jo je v vseh specijalnih trgovinah ali pri glavnem založniku: *Lekarna Mr. M. Leustek, Ljubljana, Resljeva cesta 1.*

IŠČEMO

inteligentne gospode in dame za nabiranje naročnikov za

PRVI DOMAČI LEKSIKON,

ki izide začetkom leta 1935 ter vsebuje čez 40.000 pojmov in okrog 2000 slik, tabel in zemljevidov. Lahko dobičkanosno delo s provizijo in mesečnim fiksumom. Primerno zlasti za državne in privatne uradnike, vpokojence in reducirance. Predstaviti se je osebno v soboto 1. 12. in nedeljo 2. 12. v Ljubljani, Hotel Union od 9—12 in od 2—5 ure pri zastopniku tvrdke

MINERVA nakladna knjižara d. d.
ZAGREB, GUNDULIČEVA ULICA 3

Znake
„Čuvajte Jugoslaviju" s sliko blagopokojnega kralja Aleksandra I.

garantirano pozlačene s čistim zlatom od 24 karat, izdeluje in prodaja samo na veliko: Pooblaščena **kovnica d. d., Beograd,** Bulevar Vojvode Mišića 43.

Prodaja v manjših količinah: **Slavko Markovič, Maribor.**

Tekma okrog sveta 6

»Ne? Well, sicer tega ne vem, ali bi mogli najti moje razloge v kakem učbeniku logike. A tja tudi ne smete pogledati, kadar imate opraviti s kako žensko. — Ali ste oženjeni? — Ne? To sem si mislila, sicer bi te stvari že davno vedeli. Zato sem mu torej dala prednost pred drugim — menim pred Edwardom Clarkom — o Billyju Allanu namreč sploh ničesar ne vem — ker sem marsikaj čitala tudi od onega drugega. In kar le-ta piše, je vselej tako strahovito razsodno, tako modro, da nikakor ne morem vedno ž njim soglašati. Radi tega mi ni simpatičen. Z možem, ki naj res kaj velja, se je treba znati in moči prepirati, dasiravno samo v mislih. Z Dickom Gordonom bi se znala prepirati, z Edwardom Clarkom pa ne. Radi tega nikakor ni smel priti v poštev kot morebitni zmagovavec v tekmi. Zakaj — s tem vam izdajam skrivnost, izkušnjo, ki sem jo v svojem življenju že mnogokrat ponovila — zmeraj zmagajo pri tekmah tisti, na katere si hud. Tega vam tudi ni treba iskati v kaki knjigi logike. To je ženska logika, ki prihaja iz čuvstva. To je, česar moški nikoli ne morejo doumeti. Hočem povedati, da imamo svojo lastno logiko, ki korenini v povsem drugačnih osnovah kakor moška in ki obstaja v glavnem v tem, da se na vso logiko požvižgamo.«

»Torej, prosim vas, žvižgajte!«

»Zažvižgala vam bom nekaj. — Toda — —«

Hipoma se je v svojem naslanjaču zravnala in položila, menda ne da bi se sama tega zavedla, svojo drobno ročico na Gordonovo roko, in medtem, ko se je izraz na njenem obličju spremenil iz navihane naivnosti v nenadno presenečenost, je hlastno in s tihim glasom nadaljevala:

»— — nekaj mi je prišlo na um. Trije potniki okrog sveta morajo biti prav za prav med nami tukaj v letalu. Kateri bi utegnili biti?«

Zopet znova je ošinila svoje sopotnike s pogledom, kakor že neštetokrat poprej.

Gordon je skomizgnil z rameni.

»Nimam pojma. To bi mogli biti le tisti štirje gospodje zadaj, ker je gospod poleg vaše sosede Nemec in torej ne pride v poštev. Trije med njimi so torej popotniki okrog sveta. Tu ne more biti velike pomote.«

Plavolaskina soseda je bila medtem zlezla v zelo zgovorno molčanje, ter se je, prav tako kakor njen soprog, naslonila v stolu nazaj, ne preden se je z brezmočnim pogledom prepričala, da je v steni kabine na mestu papirnata vreča, kakršno daje družba svojim potniškim gostom za take primere na razpolago.

Po vsem videzu je bila mlada lady končala svoje opazovanje onih štirih gospodov.

»Prepričana sem, da je onile gospod s ščipalnikom na dolgem nosu in z velikim mozoljem tik zraven, kateri tako pozorno čita svoj časopis, Dick Gordon,« je razkladala s tako pritajenim glasom, kolikor je pač ropotanje motorja dopuščalo, ter približala svojo zalo glavico sosedovemu ušesu.

»Mar ste si Dicka Gordona predstavljali takšnega? Mož ni ravno krasotec.«

Pogledala ga je po strani na skrivaj s svojimi golobjesivimi očmi, v katerih se je zdelo da plešejo vražički.

»Grd je,« je odločila. »Prav za prav sem si predstavljala Dicka Gordona še mnogo gršega. Kot starega gospoda, veste, polnega razčeperjenega dostojanstva, ki sebe in svoje mnenje postavlja više od vsega drugega in ki se je — kako ste že rekli ravnokar? — z večjim ali manjšim uspehom trudil, da bi se ne dal spraviti iz ravnovesja. Prav tako kakor to letalo — — ah!«

Pridušeni krik, ki je izražal bolj presenečenje in prestrašenost kakor strah, se ji je izvil ob nenadnem padcu letala, kateremu so sledili še drugi. Sunek jo je vrgel Gordonu skoraj v objem, medtem ko je njena soseda na desnici od groze široko razprla oči in pograbila instinktivno, da bi bila pripravljena za vsak slučaj, paparnato vrečo.

»Ste se ustrašili?« je vprašal Gordon, medtem ko se je njegova mlada popotna tovarišica naglo vzravnala ter se trdno vsedla v svojem naslanjaču. »Letimo že nad Severnim morjem in bomo nemara še nekajkrati zdrčali.«

Že si je bila zopet nadela svoj brezskrbni, samozavestni obraz.

»Lahko bi bilo tudi kaj hujšega,« je dejala. »Lahko bi bila padla onemu-le debelemu Dicku Gordonu v naročje, pa ne vem, kaj bi se bilo v tem primeru zgodilo.«

»Potem takem je bilo vendarle bolje, da ste padli v moje?«

»Bilo je vsaj znosno,« je priznala. »Ali niste rekli, da znate obdržati svoje ravnovesje kakor tale aparat? Well, če tega ne znate bolje, potem me veseli, ker sovražim ljudi, ki niso zmožni kdaj pa kdaj — samo da ne prepogosto — zgubiti ravnotežja.«

»No, ali ste zdaj že ugotovili, katera sta ostala dva popotnika okrog sveta? Vaše ugotovitve so tako nenavadno točne in zadete, da bi prav rad slišal vaše mnenje o tem.«

»Well, ker more biti samo eden med njimi krivi mož, je torej na nas, katerega hočeva držati za enega in katerega za drugega. Točno tega ne bova dognala.«

Pogovor je utihnil, ta čas pa je dekle pogledalo v časopis, ki mu ga je bil dal Gordon.

Sam pa je zrl skozi okno doli na morje, kjer so drobceni parniki in še bolj drobceni jadrenki orali svoje brazde. Nato so mu misli splavale od te podobe in z odprtimi očmi ni videl ničesar več.

»Potujete do Berlina?« je nenadoma vprašal svojo sosedo, planivši iz svojega premišljevanja.

»Da.«

»In stavili ste na Dicka Gordona?«

»Sem vam že povedala.«

»Torej si gotovo tudi želite, da bi zmagal?«

»Seveda.«

»Well, torej mu lahko pomorete k temu.«

»Kako to?«

Za »Jugoslovansko tiskarno« v Ljubljani: Karel Ceč. Izdajatelj: Ivan Rakovec Urednik: Viktor Cenčič.